Regd. NO N. 150

वऱ्हाडसमाचार.

Berar Samachar.

वर्ष ४८] आकोला—— सोमवार तारीख ४ माहे मे सन १९१४ इ० [अंक १७

वर्गणीचे दर

आकोल्यांतील लोकांस........१ रुपया
बाहेरगांवीं „ हां. .... २ रुपये
वर्गणी आगाऊच घेण्याची वहिवाट ठेविली आहे.

नोटीशीचे दर

दर ओळीस दीड आणा.
हेडिंगच्या दोन ओळी धरल्या जातील-
नोटीस सुवाच्य असली पाहिजे.

सूचनाः— गुरुवारच्या आंत येणाऱ्या नोटीसा त्याच आठवड्यांत घेतल्या जातील. पापुढें येणाऱ्या नोटीसास स्पेशल चार्ज पडेल.

जाहिरात

मुंबई ब्यांकेची सेव्हिंग ब्यांक.

या बँकेंत खालीं दिलेल्या अटीवर ठेवी ठेवितां येतात.

कोणत्याही वर्षाचे १ ले जानेवारी आणि ३१ दिसेंबर याच्या दरम्यान एक हजार रुपये पर्यंत पैसा ठेविला जाईल.

ठेवी दोन अथवा अधिक इसमांच्या नांवावर ठेवता येतील आणि तो पैसा त्यापैकीं एकास अथवा जास्त इसमांस अगर यापैकीं मयताचे मागें राहील त्यांस काढतां येईल

व्याज दर साल दर शेंकडा तीन रुपयाप्रमाणें दिलें जाईल. व्याजाची आकारणी प्रत्येक महिन्याची जी कनिष्ठ शिल्लक असेल तिजवर केली जाईल. मात्र पांच हजारावरील शिल्लक रकमेस व्याज नाहीं. नियमांच्या प्रती बँकेंत अर्ज केला असतां मिळतील.

मुंबई ब्यांक आकोला ९।९।०९ { G. A. Phillips. एजंट
नं १

मुंबई बँकचें सोनें.

मुंबई बँकचा छाप असलेल्या उ[illegible] सोन्याच्या चिपा मुंबई बँक[illegible] आणि उमरावती येथील ऑफि[illegible] मिळतील. गिऱ्हाइकानें जास्त [illegible] बँकेंत तपास करावा.

एका चिपचें वजन २१[illegible].
साधारण भाव वऱ्हाड स[illegible]ांत व जारभाव ह्या सदराखालीं [illegible]

मुंबई बँक आकोला २१·९·१० { G. A. Phillips. एजंट.
नो० नं० २

‘ विकावयाचा आहे. ’

वाशीम येथील, पूर्वींच्या डिस्ट्रिक्ट कोर्टाजवळ असलेला कै॥ राव बहादूर पुरुषोत्तमराव नारायण भट याचा बंगला विकावयाचा आहे.

खंडवा ते इंगोली व्हाया वाशीम लौकरच रेल्वे लाईन ओपन होणार असल्यानें गरजूनीं किंमती वगैरे विषयीं समक्ष किंवा पत्रद्वारें खालील पत्यावर खुलासा मागवावा.

ना० खं० फडके
वऱ्हाड समाचार ऑफीस आकोला
नो० नं० ३ वऱ्हाड

खिजाबे मसीहा (कलप)

हा लावला असताना पांढर केंस ९ मिनीटांत काळे होतात इतकेंच नव्हे तर अगदीं मृदु होऊन तकाकी देतात. हा कलप बरेच दिवस टिकून कलप लाऊन केस काळे केले आहेत असा भासच होत नाहीं. एकदा अनुभव पहावा. पेटीस १ रु. व्ही. पी. खर्च निराळा.

खाकीसास जनावे टानिक पिल्स या योगें नपूंसक मनुष्य तेव्हांच बरा होतो. औषधाचा गुण ३ दिवसांत किं. रु. २ व्ही. पी. खर्च निराळा.

खाकीसास तिल्लाय मास्रिहा. इंद्रियाच्या ढीलेपणावर आश्चर्यकारक खात्रीचा इलाज. तीन दिवसांतच सदहूं औषध आपला गुण दाखविते. किं. रु. २ व्ही. पी. खर्च वेगळा.

शेट हरकचंद रतनजी आणि कंपनी.
३७ जुमा मसजिद मुंबई
नो० नं० ४

अनायासें देवदर्शन.

नोटपेपर्सः— श्रीगजानन, दत्तात्रय मारुती शंकर व नरहरी या पैकीं कोणती ही एक मूर्ती रंगांत दाबून उठाव (उश्वास) छापलेले, १०० प्रेप्रनाईट नोटपेपस व त्याच्या बेताची चौकोनी [illegible]० कव्हरें प्रत्येकीं किंमत ८८ व्हीपीनें [illegible]१२ दोन्हीमिळून किंमत रु. १ व्ही.पी.नें नो० १०६

सर्वत्र एजन्टस् पाहिजेत
पत्ता——बेंद्रे आणि कंपनी पुणेंसिटी
९

चांदीचीं भांडीं.

विकावयाचीं आहेत.

नाशिक येथें तयार केलेलीं सर्व प्रकारचीं सुबक व घाटदार भांडीं आमचेकडे विक्रीस तयार असतात. भाव माफक. व्ही. पी. नें अगर रोखीनें पाठवूं. मालाचे खरेपणाबद्दल ग्यारंटी देऊ.

पुरुषोत्तम रामचंद्र वैशंपायन
रविवार पेठ नाशिक सिटी.
नो. नं. ६

हिंदुस्थानावर अरिष्ट.

हिंदुस्थानातील रहिवाशांच्या पाठीस ज्वर व हिंवताप यांचें अरिष्ट सदोदित लागलेलें आहे पण त्याचा प्रतिकार करण्यास बाटलीवाला यांचें हिवतापाचें औषध व गोळ्या हे रामबाण आहेत. ताप किंवा शीतज्वर येणारसें वाटतांच हें औषध घ्यावें. किं. १ रु.

बाटलीवाला यांच्या निस्तेज लोकांसाठीं शक्तिकारक गोळ्या

हें औषध घेतल्यानें भागवटा, मेंदूचे श्रम, पौरुषनाश, अशक्तता व क्षयरोगाचें स्वरूप, त्याप्रमाणें अजीर्ण इ. इ. विकार ताबडतोब दूर होतात. किं रु. १८८·

बाटलीवाला यांचें दंतमंजन.

हें दंतमंजन मायफळाशीं कांहीं इंग्रजी औषधांचा वैद्यकीय रीतीनें मिलाफ करून बनविलें आहे. किं. ८४

बाटलीवाल्याचें गजकर्णावर मलम.

यानें गजकर्ण, कुजली खरूज यांचा विकार एका दिवसांत नाहींसा होतो. किं. ८४

हीं औषधें सर्व औषधी विकणाऱ्या दुकानावर व डॉ. एच. एल. बाटलीवाला नें. पी. मु वरली लेबोरेटरी दादर, मुंबई यांजकडे मिळतात.

नो० नं० ७

NATIONAL MEDICAL COLLEGE OF INDIA SCHOLARSHIPS.

Registered as a corporate body under Act XXI of 1860 of the Acts of the Viceroy teaches the full curriculum of L. M. S. & M. B. Standards, classes.

Grants L. M. S. (Natl) & M. C. P. S Diploma Hospital Practice College Fee Rs 3 monthly Dissections Boarding.

Scholarship offered by the Founder Dr. S. K. Mullic Rs. 50, 40, 30, 25, for Matriculates and non-Matriculates College Council Hon'ble Maharaja of Cassimbazar, Rajah Peary Mohun Mukerjee Bahadur C.S. I. Honble Justice A. Chaudhury. The Session begins in January and June. Apply to the DEAN *301, Upper Circular Road, Calcutta.*

No. No. 8

"खरें पौष्टिक औषध"

पाहिजे अभ्यास, आमचे हात भट्टीचे, शास्त्रोक्त यथासांग पद्धतीनें, निर्विकारी, व ज्यांत [कारखान्याचे औ० प्रमाणें] उष्ण गुणधर्म नाहीं, व प्रतिज्ञेनें १४ दिवसांत हटकुन गुण देते, असे वंगभस्म वापरा किं. तो. ३ रु. अनुपान खरडा सोबत असतो ४० विकार, यानें दुरुस्त होतात. तसेंच वरील पद्धतीनें, प्रवळ भस्त तयार असून ११ विकार घालविते. खरडा सोबत असतो. ज्यांना, परमा, उपदंश, व इतर कांहीं कारणामुळें, उन्हाळ्यांत, उन्हाळी लघवींत आग, धातुस्थानची कडकी, असे विकार होतात, यांना याचा फार उपयोग होतो. किं. तो. २ रु शिवाय पौष्टीकही आहे. त्वचारोगांतक— १ मलम, खरुज, गजकर्ण, खवडा, आगपेण वगैरे कोणत्याही त्वाची रोगावर चालतो. अनेक मलमाची जरुरी नाहीं. किं. ८ आणे वि. खु. क्याटलाग मागवा. फुकट—जी. आर. मुळे, नांदुरा, जी. आय. पी.

नो. नं. ९

नोटीस

नोटीस बेशमी घनश्याम वल्लद माहादजी तेली राहणार मोहोदी यांसः—

खालीं सही करणार इजकडून नोटीस देण्यांत येते कीं तुह्मी माझी नोकरी करण्याचें कबूल केल्यामुळें नोकरीच्या मुबादल्यांत मी तुह्मांस मौजे मोहोदी प्रगणे माहूर तालुके पुसद जिल्हे येवतमाळ येथील शेत सर्वे नंबर ९ एकर १९ गुंठे २१ आकार ९८८ चे शेताच ता० ७।२।१४ रोजीं बक्षीसपत्र रजिष्टर करून दिलें आहे. व नोकरी न केल्यास बक्षीसपत्र रद्द असे वगैरे मजकूरचा करारनामा तुह्मी आह्मास त्याच दिवशीं रजिष्टर करून दिला आहे. बक्षीस पत्र करून दिल्या पासून तुह्मी आजपावेतों माझी कांहींच नोकरी केली नाहीं व पुढेही तुमचा नोकरी करण्याचा इरादा दिसत नाहीं ह्मणून तुह्मांस या नोटीसीनें कळविलें जातें कीं वर लिहिलें प्रमाणें बक्षीसपत्र आज तारीख ११।४।१४ इ० रोजा पासून रद्द केलें आहे. तें ही नोटीस पावल्यापासून ८ आठ दिवसाचे आंत माझे जवळ आणून द्यावें. नदिल्यास त्या बक्षीस पत्रावरून तुह्मी जी जी आमलबारी कराल ती रद्द असे ता० ११।४।१४

सही
निशाणी सवंदराबाई मर्द सटवाजी
पाटील तेली राहणार मोहोदी
इची बांगडीची असे ०

नो० नं० १०

वऱ्हाडसमाचार

मित्ती वैशाख शुद्ध ९ शके १८३६

राष्ट्रीय शिक्षण.

विलायतेस प्रयाण करण्यापूर्वी मिसेस ॲनी बिझांट बाईनीं मुंबईस 'राष्ट्रीय शिक्षण' याविषयावर एक सुंदर भाषण केलें. अलीकडे 'राष्ट्रीय शिक्षण' या शद्बांचा इतके वेळां पुनरुच्चार होत असतो कीं या विषयावर नवीन कांहीं कोणाला सांगतां येण्यास अप्रतिम बुद्धिमत्ता, अलौकिक विचारशक्ति व सूक्ष्म अवलोकन यांचें आनुकूल्य पाहिजे. ही अनुकूलता मिसेस बीझांट बाईचे ठायीं असून त्यांत त्यांच्या कळकळीची आणि स्पष्टवक्तेपणाची भर पडली असल्यामुळें त्यांचे विचार सध्याच्या शिक्षणपद्धतींत हितकारक क्रांति करून सोडणारे आहेत हें त्यांच्या कट्ट्या शत्रूंनाही कबूल करावें लागत आहे. बाईनीं प्रथम सांगितलें कीं हिंदुस्थानासारख्या अज्ञानांत गढलेल्या राष्ट्राला त्यांतून वर काढण्यास एकट्या सरकारचे परिश्रम कधीं समर्थ होणार नाहींत. अज्ञानाच्या उकिरड्याच्या ढीग येथें येवढा पर्वतप्राय साचला आहे कीं तो उपसण्यास एकटें सरकारें काय, पण सहस्रबाहु जनता ही जरी मोठ्या उत्साहानें आणि नेटानें लागली तरी तें काम तिला पिढ्यानपिढ्या पुरणारें आहे. ही गोष्ट पाश्चात्य राष्ट्रांतल्या लोकांना कळून चुकली आहे, तशी हिंदुस्थानांतल्या लोकांना कळूं लागली नाहीं ही दुर्दैवाची गोष्ट आहे. शिक्षणाचें काम लोकांनीं आपल्या हातीं घेतल्याशिवाय हिंदुस्थानचा उद्धार होणार नाहीं. पण लोकांनीं येवढी जबाबदारी माथीं घेण्याची पात्रता तरी त्यांचे ठायीं कोठें आहे? या साठीं तूर्त सरकारला मार्गदर्शक करून त्याच्या तंत्रानें लोकांनीं या कार्याला लागलें पाहिजे. हें ह्मणणें पुष्कळांना कडु लागेल व शिक्षणाचे बाबतींत आह्मी स्वतःचे पैशानें शाळा काढाव्या, आणि सरकारच्या तंत्रानें चालावें असली गुलामगिरी पतकरण्याचा उपदेश करणाऱ्या बाईवर शिव्याशापांचा वर्षाव होईल, हें आह्मी जाणून आहों. पण स्पष्टपणें बोलावयाचें ह्मणजे आमच्यातले सुशिक्षित सुद्धा शिक्षणाचे प्रश्नासंबंधानें अज्ञ आहेत हें सांगणें भाग आहे. शिक्षणाचे थोर उद्देश व ते साध्य करण्याचे उच्च प्रतीचे मार्ग यांचें काळजीपूर्वक अध्ययन व विचार केलेले लोक आमच्या देशांत कितीसे आहेत? तसे लोक आमच्यांत निर्माण होत तोंपर्यंत या बाबतींत अधिक अनुभवशीर अशा सरकारी अधिकाऱ्यांच्या गुरुत्वाखालीं आह्मी काम केलें पाहिजे असें सांगणें हा खरोखर हिताचा मार्ग नाहीं असें कोण ह्मणेल? स्वतंत्रपणानें शिक्षणसंस्था चालविण्याचें सामर्थ्य आमच्या अंगीं आल्यावर ही आह्मांला जें एक मोठें कार्य करावयाचें आहे तें हें कीं आमच्यांत पाश्चात्य शिक्षणपद्धतीनें आलेला परकेपणा, व त्यामुळें झालेली स्वत्वाची हानि हीं भरून काढलीं पाहिजेत. सध्यांच्या शिक्षण पद्धतींत हा मोठा दोष आहे, पण तो गत्यंतरामुळें आह्मांस तूर्त पतकरला पाहिजे. तो दिवस जवळ जवळ येत चालला आहे. विलायतेंत काळ्या विद्यार्थ्यांसंबंधानें वाढत चाललेला तिरस्कार हा दिवस ज्यास्तच अलीकडे ओढून आणीत आहे लवकरच आह्मांला कलाकौशल्य, वैद्यक, वगैरे विषयांचें शिक्षण देणाऱ्या संस्था इकडे मोठ्या प्रमाणावर काढाव्या लागतील. शिक्षणाचे उद्देश हिंदुस्थानच्या लोकांच्या मनांत दोन असतात. एक नोकऱ्या मिळविणें व दुसरा चारितार्थ चालविण्यास समर्थ करणारें ज्ञान मिळविणें अर्थात् आमच्या देशांत या दोन्ही प्रकारच्या शाळा पाहिजेत. आमच्या मुलींना शिक्षणावाचून ठेवणें यापुढें शक्य नाहीं. त्यांचा शिक्षणक्रम पुरुषांप्रमाणें ठेवून चालणार नाहीं. त्यांचें भावी कर्तव्यक्षेत्र निराळें असल्यामुळें त्या कर्तव्यास साजेलसें शिक्षण देणाऱ्या संस्था निराळ्याच काढाव्या लागतील. सर्वच मुलांचें शिक्षण सुलभ करण्यासाठीं त्यांची वाचन पुस्तकें ही निराळ्या धर्तीवर लिहिलीं पाहिजेत. हल्लींचीं पुस्तकें हिंदुस्थानच्या लोकांकारितां जरी लिहिलीं असलीं तरी तीं त्यांच्या हिताच्या दृष्टीनें लिहिलेलीं नाहींत. युनिव्हर्सिटी परीक्षेला विषय व पुस्तकें नेमतात तेही त्या दृष्टीनें नेमीत नाहीं. आमच्या लोकांसाठीं स्वतंत्र पुस्तकें पाहिजेत, आणि त्यात आमच्या सुधारणेचें विशेषत्व डोळ्यांपुढें ठेवलेलें असलें पाहिजे आमच्या मुलाच्या डोळ्यांपुढें नेल्सनचें चारित्र ठेवून काम भागणार नाहीं. आमच्या देशाची विचित्र परिस्थिति लक्षांत घेऊन पुस्तकांची रचना केली पाहिजे. सध्या हिंदु व मुसलमान यांच्यांत प्रेमाची वृद्धि होईल अशा ऐतिहासिक कथा मुलांना सांगितल्या पाहिजेत. हिंदुस्थानची सांप्रतची सांपत्तिक व औद्योगिक स्थिति ज्याच्या योगानें सुधारेल अशा शिक्षणाची अत्यंत आवश्यकता आहे. ती वाण कशी दूर व्हावी? एकट्या सरकारवर हवाला टाकून बसल्यास आणखी एक दोन शतकें तरी उत्कर्षाचा दिवस हिंदुस्थानाला दिसणार नाहीं. झाली येवढी काळनिद्रा पुरेशी नाहीं काय? हिंदुस्थान अजनहीं जागा होणार नाहीं काय? या देशांतले जमीनदार, सरदार, जहागिरदार व धनिक लोक आपापल्या वरची जबाबदारी ओळखून आपापल्या शक्तीप्रमाणें आपापल्या गांवांत अशा प्रकारच्या शिक्षणसंस्था काढूं लागतील तरच हें कार्य होईल. ईश्वरानें यांना दिलेली अनुकूलता यांच्या चैनीसाठीं नाहीं, लोकांच्या उपयोगासाठीं आहे, अशी जागृति यांच्या ठायीं झाल्याशिवाय चालणार नाहीं. मिसेस बीझांटबाईचे हे शद्ब तुतारी सारखे जागृति करणारे आहेत असें कोण ह्मणणार नाहीं?

आधुनिक गुरु अवस्था दुसरी
(मंत्रोपदेशा नंतरची.)
स्त्रियांस उपदेश करावा किंवा करू नये
(अंक १८ वरून पुढें चालू)

अन्योन्यस्पर्धा—गुरुजवळ दहा पंधरा शिष्य झाले कीं गुरु सच्चिदानंदांत मग्न होऊं लागतात. आपल्या शिष्यांत शिष्यांत चढाओढ लावतात. नेहमी शिष्य शिष्यिणींचें अनुक्रम लावूं लागतात त्यास पुरुषापेक्षां भाग अधिक ह्मणजे आधीं स्त्री व तिच्या खालच्या क्रमांत तिचा पति याप्रमाणें दहापंधरा शिष्य वर्गांत क्रमवारी लागते. गुरु शिष्यांत चढाओढ उत्पन्न होऊन

तत् विद्धि प्रणिपातेन ॥
परिप्रश्नेन सेवया

गुरूस पूर्ण रीतीनें शरण जाऊन कोडानें प्रश्न विचारून गुरु वरवर जी सेवा नाकारीत असतात अशी सेवा करण्यांत शिष्य शिष्यिणी काया वाचा मनानें लागतात. गुरूंचा अंतरात्मा संतुष्ट होत जातो. पुरुष शिष्यांचा त्यांच्या स्त्रियांकडून उपमर्द करवूं लागतात. स्त्रियांस आह्मी आपल्या पतीपेक्षा विद्येंत, अनुभवांत आणि ज्ञानांत श्रेष्ठ आहों. आपले पति आपल्यापुढें यःकश्चित आहेत अशी स्त्रियांची भावना गुरु लोक करून देतात. मग गुरूलोक अमकीचें काम सव्वा रुपाया आणे झालें अमक्याचें काम पावणे आठ आणे झालें अशी आणेवारी योग्यता लावूं लागतात. या प्रतिक्षण नंबर वारींत व आणेवारींत गुरु शिष्य व त्यांचा संपूर्ण सांप्रदाय आनंद मग्न रहातो.

सामराज्य पूर्णपणें आपलें स्थापित झालें असें गुरूस कळल्या बरोबर गुरु स्त्रिया कडून पतींचीं मानहानी गाववितात. तीं ह्मणजे प्रणय किंवा संसार कलहांतील उदाहरणार्थ—मला टोंचून बोलले, मला माहेरीं पाठविलें नाहीं. मला लुगडें उशिरा घेतलें इत्यादि गुरुजींची न्यायबुद्धी तीव्र होते. स्त्री दाक्षिण्यशीलचतें दुसरी बाजू काय असल याचा विचार करण्या इतकी विद्या त्याजवळ नसते. त्याचे विद्या सामुग्रीचें वर्णन पूर्वीं केलेंच आहे. ती विद्या हल्लींच्या काळीं किती मर्यादित आहे हें कोणास ही समजण्यासारखें आहे. त्या विद्येच्या जोरावर तिच्यापेक्षा अधिक विद्याभ्यासास हे गुरु-अविद्या अविद्या ह्मणूं लागतात. आपल्या अशा विशाळ विद्येच्या जोरावर ते आपल्या पुरुष शिष्यास ह्मणतात तुह्मी प्रबल ह्मणूनच आपल्या घरातील स्त्रियास बोलतां काय? तुह्मास त्यास बोलण्याचा काय अधिकार आहे. मग ह्मणतात **मम्मे वाक्य मापिनाचरणीयम्** हें पूर्वीच्या इंदुप्रकाशाच्या मथळ्याच्या लोकाच्या द्वितीय पादातील वाक्य गुरुजी थाटानें उच्चारूं लागतात. गुरुजींचें अकटो विकटो ज्ञान पाहून शिष्य अर्ध मेले होतात. गुरुजींच्या अगाध ज्ञान समुद्राचा अंत लागल्यास पहावें या बुद्धीनें आरोपी शिष्य विचारतो महाराज **हा पाद कुठला** गुरुजींस आपलें विद्या भंडार फार विस्तीर्ण आहे असें वाटून ते ह्मणतात किती लक्षांत ठेवावेंबुवा असाच कोठें वाचनांत आलेला हा श्लोक आहे. गुरुजी शिष्यिणीसमोर आरोपीस उद्देशून हा पाद दहापांच वेळां अवळून अवळून उच्चारतात. गुरूचें काम झालें शिष्यिणीस गुरुठाईं वसत असलेल्या स्त्रा दाक्षिण्य परायणतेबद्दल, आपल्याबद्दल असणाऱ्या कळकळीबद्दल आणि आपणास वाईट रीतीनें वागविणाऱ्या पुरुषास शासन केल्याबद्दल गुरूंच्या अगाध विद्या भांडाराबद्दल अनेक रस परिप्लुत पूज्यभाव वाटूं लागतो.

सेवा

आपलें वजन बरेंच बसलें आहे असें स्त्रियांच्या गाऱ्हाण्यांवरून गुरूंच्या बरेंच लक्षांत आल्यावर त्यांस शिष्य शिष्यिणीं कडून सेवा घेण्याची बुद्धि होते "अमक्याचा मी गुरु आहे. त्याच्यावरीं एकदां मी थकून भागून गेलों होतों माझें अंग दुखतें आहे असें पर्यायानें सांगितलें त्याचें काम होतें त्यानें माझें अंग रगडावयाचें होतें. बरें त्यानें नाहीं रगडलें तर त्यानें आपल्या बायको कडून तें रगडवायचें होतें कारण मी तिच्या पतीचा गुरु आहे. तें नव्हतें होत तर एक दोन आण्याचा मजूर लावावयाचा होता " इत्यादि दाखले गुरु लोक शिष्य आणि विशेषतः शिष्यिणीस देऊं लागतात. भ्रताराचे ठिकाणचा अनन्यभाव ढांसळवून दिल्यावर गुरु त्यास कल्पना निर्मित वक्रवर्तना बद्दल एकतर्फी न्यायानें शासन देऊन शिष्य शिष्यिणीं जवळ सेवा मागूं लागतात अर्थात कांहीं सूज्ञ शिष्यिणी साफ सांगतात कीं आह्मास पतीचे पश्चात पति पादपरिचर्येत गुंतला असून आव्हान करील तर त्रिगोपाधीमुळें आपली सेवा करितां येणार नाहीं. गुरुजींस दोन गुणाची आवश्यकता असते असें मागेंच सांगितलें आहे. ते कोणते तर चिवटपणा व बेशरमपणा. गुरुजींस अशा उत्तरांनीं शरम न वाटतां ते लागलीच शांतीचा आलंब घेतात व लगेच मी तरी असेंच ह्मणतों. असेंच पाहिजे. अशा द्वयर्थी उत्तरानें आपलें आपणाशींच समाधान करून घेतात. लगेच वेद-चैतन्य किंवा धर्मशून्य महाराज आपल्या शिष्यिणींस पादपरिचर्या करावयास लावतात. अमके गुरु आपल्या शिष्यिणीस आपल्या लंगोटीचें तीर्थ देतात, अमके गुरु आपल्या शिष्यवृंदास आपलें उच्छिष्ट खावयास लावतात, कोणी शिष्यिणीस उच्छिष्ट विडे देखील देतात परंतु मी तशांतला नाहीं मला असेंच शिष्य पाहिजेत. " यद्यपि शुद्ध लोकविरुद्धं ना करणीयं नाचरणीयम् " अहाहा ही किती छान आचार्योक्ति आहे. तरी पण गुरुजींस शिष्यिणीचे हातचे विडे लागतच असतात व त्यास सद्गुरु सेवा घडावी ह्मणून नमस्कार करण्याची संधि देण्यासाठीं रात्रीं बेरात्रीं एकांतात हुडकीत असतात.

॥ परस्परं भावयंतः श्रेयः परमवाप्स्यथ ॥

हें गीता वाक्य बहुतेक आधुनिक गुरूंच्या मुखांत असतें. हा श्लोक कर्मयज्ञाध्यायांतील आहे. मानवांनीं देवाची यज्ञ यागादींनीं संभावना करून देवांपासून आधिभौतिक [परजन्य द्रव्यादि] सुखें मिळवून सर्वांत श्रेष्ठ यश संपादन करावें. हा श्लोक गुरु, शिष्यांस नेहमी सांगत असतात. बरोबरच आहे. " देव गुरु एक पहावा " केव्हां गुरूस शिष्यानें आळविलें कीं गुरु

उलट शिष्यास कामनापूर्ति देणारच मात्र बिचारा शिष्य आळवीत रहातो 'नाशिवंतें' ही देतो आणि अनुग्रह कायतो मंत्रात. वरील श्लोकार्ध गुरु सेवेसाठीं नाहीं उच्चारित हो; गुरूंचा चिवटपणा वर सांगितलाच आहे. त्यांचा बेशरमपणा ते व्यक्त करून नेहमीं हा अभंग ह्मणण्यास तयारच.

शिष्याची जो नेघे सेवा ।
जानी देवा सारिखे ॥१॥
त्याचा फळे उपदेश ।
आणिका दोष उफराटे ॥२॥
त्याचें खरें ब्रह्मज्ञान ।
उदासीन देहभाव ॥३॥
तुका ह्मणे सत्य सांगें ।
यात रागें येती ते ॥४॥

कोण ही सेवा निरपेक्षता !

तळमळ

नवविधा भक्तींत श्रवण, कीर्तन, नामस्मरण, पादसेवन, अर्चन, वंदन, प्रपत्तियोग, सख्य भक्ति आणि आत्मनिवेदन. आधुनिकगुरु शिष्याकडून आपली थोरवी ऐकून घेतात. त्यास लागतील तशा आख्यायिकांच्या गोष्टी सांगतात. झाली श्रवणभक्ति. काहीं आख्यायिकांचा आरोप आपल्या गुरुवर करितात व त्या आख्यायिका त्यांच्याच आहेत असें भासवितात, झालें कीर्तन भजन. आपल्या मुलानें पांडुरंगा, सद्गुरुनाथा, कृष्णपरमात्मा वगैरे देवाचीं नावें कधीं कधीं घेत असतात. वारकरीपंथाचे लोक नेहमीं जयहरि ह्मणतात ज्ञानी सच्चिदानंद ह्मणत असतात. आतां याहून तें नामस्मरण काय राहिलें? पादसेवन भक्ति आपलीच पादपरिचर्या करण्यांत होऊन जाते. अर्चन भक्ति गुरु पौर्णिमेस ह्मणजे आषाढ शुद्ध १५ होतेच आहे. शिवाय मध्यें मध्यें ज्ञानीगुरु व इतर सांप्रदायिक गुरु करून घेतच असतात. वंदनभक्तीसाठीं प्रायःगुरुलोक शिष्यिणींच्या येथें जातच असतात. शिष्यशिष्यिणी वंदन करण्यास विसरल्यास त्यांस टोंलावून टोंलावून दुसऱ्या शिष्यांचीं उदाहरणें देऊन वंदन करण्यास लावतात. दास्यभक्ति किंवा प्रतिपत्तियोग अनुग्रह करण्याचे दिवशीं ऊर्फ उपदेश करण्याचे दिवशीं ह्मणजे ज्या दिवशीं घुंगटांत शिष्यास घेऊन त्यास मंत्र दिला जातो त्या दिवशीं झालेलीच असते. सख्यभक्तीसाठीं 'परस्परंभावयंतः' इत्यादि श्लोकार्ध आहेच. आत्मनिवेदन भक्ति शिष्यिणींकडून एकाद्या शेजारणीप्रमाणें घरांतलीं गाऱ्हाणीं ऐकण्यांत तीं गाऱ्हाणीं खरीं आहेत असें मानण्यांत व तदनुषंगानें ज्यांच्या विरुद्ध तीं असतील त्या शिष्यास सुधारण्यांत होऊनच जाते. ही आधुनिक नवविधभक्ति पूर्वार्धीतच पूर्ण विकासास जाते शेवटीं साक्षात्कारही होतो. गुरूंचें खरें स्वरूप कळतें. गुरु आपल्याच स्वरूपाचे आहेत असा शिष्यास पूर्ण साक्षात्कार होतो. मग गुरूंचीं काय चढपड असतें तें उत्तरार्धांत येईल. स्त्रियांस उपदेश केल्यानें या साक्षात्कारानें वरातस्वा वरात दोन 'तट' होतात. स्त्रीजाती असते गुरुकडली. गुरु तिला खेंचित असतो आपलेकडे, शिष्य खेंचित असतो आपलेकडे.

अपूर्ण

परदेशचें औद्योगिक शिक्षण.

औद्योगिक शिक्षणाचे संपादनार्थ परदेशीं विद्यार्थी पाठविण्याचे संबंधांत कलकत्त्याचे सुप्रसिद्ध शास्त्रवेत्ते डॉ. पी. सी. राय यांचें मत आमच्या पत्रांत नुकतेंच घेऊन गेलें आहे. अनुभवही त्यांच्याच मताचें पुष्टीकरण देत आहे असें दिसून येतें. औद्योगिक शिक्षणासाठीं विद्यार्थ्यांना परदेशीं जाण्याचे कामीं मदत करणारी एक संस्था कलकत्त्यास आहे. तिचें प्रतिवार्षिक अधिवेशन गेल्या आठवड्यांत झालें. त्यावेळीं अध्यक्ष रा. ब. सीतानाथराय यांनीं सांगितलें कीं आतांपर्यंत त्या संस्थे मार्फत १०० विद्यार्थी इंग्लंड, जपान, अमेरिका वगैरे देशांहून औद्योगिक शिक्षण घेऊन आले, पण त्यापैकीं एकही जण अद्याप आपल्या कार्यक्षेत्रांत चमकलेला दिसत नाहीं! कसा चमकेल? अविचारमूलक अनुकरण केव्हांही श्रेयस्कर होत नाहीं. जपाननें परदेशाला शेंकडों विद्यार्थी पाठवून औद्योगिक शिक्षणाचा प्रचार केला, ह्मणून बंगाली लोकांनींही तशी एक संस्था काढून शेंकडों विद्यार्थी पाठविले. पण विद्यार्थ्यांची निवड करतांना जपाननें घेतलेली खबरदारी बंगालनें घेतली होती काय? घेतली असती तर आज वरील कबुली जबाब देण्याचा प्रसंग कां आला असता?

औद्योगिक शिक्षणाचें फळ

परदेशाहून एखाद विद्यार्थी चांगलें शिक्षण घेऊन आला तरी इकडे आल्यावर देवाशीं त्याला झगडावें लागतें. हें द्वंद्व कांहीं सामान्य नसतें. कांहीं अशीं ही गोष्ट खरी कीं स्वतंत्रपणें एखादा कारखाना उभारून तो चालवितां येण्याइतकें ज्ञान व अनुभव हीं या विद्यार्थ्यांनें मिळविलें नसतात. पण त्याबरोबर हेंही खरें आहे कीं असा एखादा माहितगार व कुशल असा मनुष्य कारखाना चालविण्यास मिळाला तरी त्याच्या गुणाची पारख करणारे कारखानेवालेही इकडे अगदीं थोडे आहेत फार लांब कशाला? आमच्या इकडे फर्स्ट क्लास होऊन कापसाच्या वगैरे गिरण्यांचें काम कित्येक वर्षें उत्तम प्रकारें केलेले असे देशी मेक्यानिकल इंजिनियर तीनशें रुपये पगारावर मिळत असले, तरी गिरणीवाले त्याला पसंत करीत नाहींत, तर ८०० रुपये पगार देऊन गोऱ्या कातडीचा ते आदर करतील. स्वदेशी वाणिक्यांची अनादरबुद्धि आणि गोऱ्या विषयींची फाजील आदरबुद्धि या कारखानदारांत इतकी स्पष्टपणें दिसून येते कीं मार्ग धंदे शिक्षणाच्या बाबतींत चौकशी करण्यासाठीं बसलेल्या मॉरिसन कमिटीनें सुद्धा कारखानदारांच्या या प्रवृत्तीचा आपल्या रिपोर्टांत निषेध केला आहे! या प्रवृत्तीचा फार वाईट परिणाम घडत आहे. ह्मणजे आमच्यातले खरे हुशार कामदार कारखानदारांच्या अंगीं पारख नाहीं ह्मणून मागें पडत आहेत, व दुसरे त्यांच्याअंगीं काम करण्याची पात्रता नाहीं ह्मणून मागें राहतात. एवंच आमच्या विद्यार्थ्यांनीं मिळविलेल्या औद्योगिक शिक्षणाचे फळ काय ह्मणून कोणी विचारलें तर आमच्याजवळ दाखविण्यास काहीं एक नाहीं. ही स्थिति कल्पणेनें रेखाटलेली नाहीं. अगोदर सुशिक्षित विद्यार्थी औद्योगिक बाबतींत फारसें मन घालीत नाहींत. एखाद्यानें घातलें तर त्याचा परिणाम हा असा होतो. अमदाबादचे एक तरुण व हुशार विद्यार्थी बी. ए. होऊन औद्योगिक शिक्षणही उत्तम प्रकारें संपादून व परदेशीं कौकिक संपादून आले. अमदाबादेस कापसाच्या गिरण्या पन्नास आहेत. पण बिचाऱ्याची दाद कोठें लागेना. शेवटीं निरुपायास्तव त्यानें एल. एल. बी. ची परीक्षा देऊन वकिलीचा धंदा सुरू केला! त्याच अमदाबादच्या गिरण्यांतून हजार हजार रुपये पगार मिळविणारे गोरे इंजिनियर असे आहेत कीं ते केवळ एखाद्या गिरणींत दोनचार वर्षें काम शिकून बॉयलर आकटची परीक्षा पास झाले, पण केवळ गोऱ्या कातडीच्या शिफारसीमुळें आज हजार रुपये पगार त्यांना मिळत आहे. एका मोठ्या कंपनीच्या देशी एजंटानें डॉसन कमिटीपुढें साक्ष देतांना स्पष्ट सांगितलें कीं देशी लोकावर आमचा विश्वास नाहीं, ह्मणून आह्मी गोरे लोक पसंत करतों. अशा स्थितींत औद्योगिक शिक्षणाविषयीं तरुणांत आस्था कशी उत्पन्न व्हावी?

विविध ज्ञानविस्तार.

एप्रिलच्या विविधज्ञानविस्ताराच्या अंकांत दोनतीन लेख अत्यंत वाचनीय आहेत. पहिला रामशास्त्री प्रभुणे यांच्या संबंधाचा. सुमारें वीस वर्षांपूर्वीं इंदूरचे रा० बाळकृष्ण नारायण देव यांनीं मुंबईच्या हेमंत व्याख्यान मालेसाठीं शास्त्रीबुवाचें चरित्र लिहून प्रसिद्ध केलें होतें. त्यांतल्या चुका दुरुस्त करून व त्या सुप्रसिद्ध न्यायाधीशाचे चरित्राचा अधिक व्यापक विचार करून रा. देव यांनीं प्रस्तुत लेख लिहिला आहे. पण तो अपूर्ण असल्यामुळें आज त्या संबंधानें आह्मीं आपलें मत न देतां तो वाचण्याची नुसती शिफारस करतों. दुसरा लेख रा. विनायक कोंडदेव ओक यांचा सुबोध व्याकरणासंबंधाचा आहे. अलीकडे शाळांतून विषय सुगम करून मुलांना शिकविण्याकडे सरकारी अधिकाऱ्यांच्या प्रयत्नाचें धोरण आहे. त्यामुळें कांहीं चांगलीं पुस्तकें अभ्यासाच्या निरनिराळ्या विषयावर होत आहेत. पण व्याकरणासारख्या विषयावर अजून असें एकही पुस्तक निघालें नाहीं. सरकारनें मंजूर केलेलीं रा. जोशी यांचीं पुस्तकें इतकीं गचाळ आहेत कीं त्यांना सरकारचा आश्रय मिळून तीं विद्यार्थ्यांच्या बोकांडीं बसविल्याबद्दल विद्यार्थ्यांच्या पालकांनीं वरिष्ठ अधिकाऱ्याकडे दाद मागावयास पाहिजे व मुलांची मराठी भाषा व शुद्धलेखनपद्धति बिघडविण्यास तीं पुस्तकें कारण होत आहेत याविषयीं तक्रार करावयास पाहिजे. पण आमचे पालक मुलांच्या शिक्षणाची विचारपूस करतील तेव्हांना? रा. जोशी यांनीं मराठी भाषेचा संस्कृत भाषेशीं संबंध तोडून मराठी व्याकरणाची इंग्रजी व्याकरणाच्या पायावर रचना केली आहे यामुळें सगळा विचका झाला आहे. तथापि सरकारी विद्याखात्याच्या अधिकाऱ्यांच्या पाठबळावर रा. जोशी यांचें व्याकरण शाळांतून मान्यता पावलें आहे. हीं पुस्तकें वाचून विद्यार्थ्यांना मराठी भाषेच्या व्याकरणाचें ज्ञान होणें हें वंध्येला संतति होण्याइतकें जवळजवळ अवश्य आहे. सारांश काय तर लहान मुलांसाठीं सुबोध व पायाशुद्ध व्याकरणाची अत्यंत जरुरी आहे व ही उणीव लोकांनीं सरकारकडे जोरानें तक्रार केल्याशिवाय आणि एखाद्या चांगल्या विद्वानानें मुलांच्या अडचणी लक्षांत घेऊन एखादें बालबोध व्याकरण लिहिल्याशिवाय दूर व्हावयाची नाहीं. ह्मणून रा. ओक यांनीं या विषयाचें उद्घाटन केल्याबद्दल त्यांचे आभार मानिले पाहिजेत. तिसरा लेख आनंदाचे संपादक रा. वासुदेव गोविंद आपटे यांचा ऐतिहासिक कादंबऱ्यांबद्दलचा आहे. बडोद्याचे रा. भाटे यांनीं आपल्या वाचन पुस्तकांत उषःकाल कादंबरीवर जी निष्कारण टीकेची झोड उठविली तिला उत्तर ह्मणून या विषयाचें सशास्त्र प्रतिपादन रा. आपटे यांनीं केलें आहे व ऐतिहासिक कादंबऱ्यांत इतिहास किती व कादंबरी किती असावी ह्मणजे ऐतिहासिक सत्य पूर्णपणें निर्विकार ठेविलें तरच तिला ऐतिहासिक कादंबरी ह्मणतां येईल, नाहींतर नाहीं, असें जें मत कित्येक प्रतिपादतात त्याचा विचार करून असें ठरविलें आहे कीं ऐतिहासिक कादंबरीकाराचे हातपाय अशा रितीनें जखडून टाकल्यावर उत्तम ऐतिहासिक कादंबरी लिहिणें जवळजवळ अशक्य आहे. कांहीं मर्यादित तरी स्वातंत्र्य लेखकाला पाहिजे. आणि ती मर्यादा रा. आपटे यांनीं दाखविल्याप्रमाणें ही आहे कीं कादंबरीचा आत्मा जो रस त्याची हानि न होऊं देतां ऐतिहासिक सत्याला जेवढें जपतां येईल तेवढें लेखकानें जपावें पण काव्यांत छंदोभंग न व्हावा ह्मणून ज्याप्रमाणें 'अपि माषं मषं कुर्यात्' अशी कवींना मुभा दिली आहे, त्याचप्रमाणें रसोत्पत्ति उत्कर्षानें साधण्यासाठीं इतिहासाच्या तंगड्यासुद्धा केलेला मोडण्याचा अधिकार कादंबरीकाराला असला पाहिजे. रा. आपटे यांचें हें मत साहित्यसेवकांनीं विचार करण्यासारखें आहे. प्रसिद्ध जगमान्य कवि व कादंबरीकार डा. रवींद्रनाथ टागोर यांचेंही मत आपल्यासारखेंच आहे असें रा. आपटे ह्मणतात. तेव्हां आमचे महाराष्ट्रीय साहित्यसेवक व साहित्याचार्य यांनीं या विषयावर आपापलीं मतें प्रकट केलीं असतां त्यापासून बरीच उपयुक्त दिशा होतकरू लेखकांना लागेल असें ह्मणण्यास हरकत नाहीं.

अशी टोलवाटोलवी कां ?

यंदाचें साहित्यसंमेलन तुह्मी मुंबईसच भरविलें पाहिजे अशी जोड आकोल्याच्या साहित्यसंमेलनाच्या वेळीं मुंबईकराच्या डोक्यावर कोणीं दिली नसता महाराष्ट्र साहित्यपरिषदेचे एक उपाध्यक्ष व नामांकित साहित्यसेवक रा. पाध्ये यांनीं स्वयंस्फूर्तीनें यंदाचें पुढचें मुंबईस भरविण्याचें ठरवून तत्काळ जमलेल्या मंडळीस मुंबईस येण्याविषयीं निमंत्रणही दिलें. तो त्यांचा उत्साह इतक्यांतच थंडगार झाला काय? आकोल्याचें संमेलन होऊन दीड वर्ष झालें तरी अजून मुंबईकरांना स्वतः दिलेल्या निमंत्रणाचें स्मरण होऊं नये हें आश्चर्य नव्हे

काय? मध्यंतरी एप्रिलामध्यें साहित्यसंमेलन भरविण्याचें घाटत होतें ह्मणून ऐकिल्यापासून मुंबईकराच्या कर्तृत्वाविषयींचा आमचा अभिमान टवटवीत झाला होता. पण एप्रिलही गेला, तरी अजून मुंबईकराकडून जाहीर निमंत्रण कां येत नाहीं तें कळत नाहीं. त्यांचा विचार आक्टोबरमध्यें संमेलन भरविण्याचा आहे अशी खाजगी खबर आतां आली आहे. मुंबईकरांनीं आतांपर्यंत चालविलेली टोलवाटोलवी लक्षांत घेतां या बातमीवर कितपत भरंवसा ठेवावा तें आह्माला कळत नाहीं. बंगाली लोक बडबडे ह्मणून सर्व लोक त्यांचा उपहास करतात, पण त्यांनीं मुकाट्यानें आतापर्यंत चिनबोभाट चालविलेल्या संस्था व त्यांचें काम पाहून लार्ड कारमायकल सारखे सरकारी अधिकारीसुद्धां त्यांना धन्यवाद देत आहेत. बंगाली लोकांनीं टाकून दिलेल्या कर्तृत्वशून्यतेचा स्वीकार मुंबईकरांनीं तर केला नाहींना!

औद्योगिक सल्लागार बोर्ड.

आमच्या स्थानिक सरकारचा नुकताच एक ठराव प्रसिद्ध झाला असून त्यामध्यें "अॅडव्हिसरी बोर्ड ऑफ इंडस्ट्री" ह्मणून एक सात गृहस्थांची कमेटी नेमण्यांत आली आहे. सरकारांतून औद्योगिक शिक्षण प्रचलित करण्याचा जसा दांडगा प्रयत्न चालू आहे त्याचप्रमाणें जे सामान्य व्यवहारांतले हस्त कौशल्याचे उद्योगधंदे पिढ्यानुपिढ्या चालत आलेले आहेत त्यांना नवीन शास्त्रीय शोधांच्या दृष्टीनें शक्य तितकें चालन देण्यांत यावें आणि ते ते जुने उद्योगधंदे पुन्हां उर्जित स्थितीला आणून पोंहचवावे अशा दृष्टीनें सरकारी दुसरा प्रयत्न आज १९११ वर्षापासून चालू आहे. तथापि या प्रयत्नांना मूर्त स्वरूप येण्याचा प्रारंभ या चालू शतकाच्या प्रारंभींच व्हिक्टोरिया स्मारक फंडाच्या नांवाखालीं आलें असें ह्मणण्यास हरकत नाहीं. प्रथमतः कापसाचा व्यापार व कोळसे व मँगॅनीज इत्यादि खनिज द्रव्यें या दोन बाबीकडे सर्व लोकांचें लक्ष विशेष लागलें. आणि अर्थातच औद्योगिक, व्यापाराचें व शास्त्रीय अशा तिन्ही प्रकारच्या विद्यादानाचा उपक्रम करण्याकडे सरकारची व लोकांची सारखीच दृष्टी लागली होती. त्यानंतर सन १९०९ चे सुमारास कृषि विद्या प्रसृत करण्याची बाब सरकारनें आपल्या हातीं विशेषेंकरून घेतली. आणि तशी ती व्यवस्था मध्यप्रांत व वऱ्हाडसारख्या शेतीच्या मुलखाला अगदीं अवश्य ही होती. शेतकी संबंधाचा बिकट प्रश्न सरकार स्वतः सोडवीत आहे आणि त्या निमित्त सरकारी शेतकीच्या प्रयोग शाळाही स्थापिलेल्या आहेत, शेतकीचीं सुधारलेलीं आवतें उपयोगांत आणण्यांत येत आहेत. तसेंच उत्तम व निर्भेळ बीं शेतकऱ्यांना मिळण्याचा प्रयत्न फार चांगला चाललेला आहे. सारांश शेतकीची सुधारणा केल्याशिवाय सरकार स्वस्थ बसणार नाहीं हें आतां निर्विवाद आहे. शेतकीच्या बाजूची अशी स्थिरस्थावर झाल्या नंतर सरकारची दृष्टी आतां ठिकाठिकाणच्या स्थानिक उद्योगधंद्याची अभिवृद्धि करण्याकडे वळली आहे. सरकारचा आणि लोकांचाही असा समज आहे कीं यांत्रिक कारखान्यातील पद्धति कितीहि दोषात्मक असल्या आणि जेथें सहस्त्रावधि मजुरदार यंत्राचे कारखान्यांत कामें करितात तेथें आरोग्य व दीर्घायु रक्षणं करण्याच्या गोष्टी चांगल्या रितीनें पाळण्यांत येण्याचा संभव कमी असतो. पण जेथें घरोघर पिढ्यानुपिढ्या कांहीं ठराविक हस्त कौशल्याचे उद्योगधंदे चालू आहेत व ज्यांना फारशी यांत्रिक कलेची मदत लागत नाहीं ते उद्योगधंदे मरूं देऊं नयेत व त्यांची समाजाला फार अवश्यकता आहे असा पक्का अनुकूल अभिप्राय पडल्यामुळें आमच्या स्थानिक सरकारनें एक या उद्योगधंद्याची मंत्री करविली व त्या त्या उद्योगधंद्यांची माहिती समग्र संकलित करून ठेवण्यांत आली. आतां या उपयुक्त संग्रहाचा लाभ करून घेण्याचा काल समीप आला आहे आणि ह्मणूनच औद्योगिक खातें निराळें प्रस्थापित करण्याचा सरकारचा प्रयत्न सुरु आहे. या नव्या प्रयत्नाच्या दिशेचें हें सल्लागार बोर्ड होय. या बोर्डाचें काम निरनिराळ्या हस्तकौशल्याच्या धंद्यांची वृद्धी करण्याचा सल्ला देण्याचें होय. कीं नवीन नवीन हत्यारें व इतर साधन सामुग्री यांचा पुरवठा करण्या विषयींची योजना सुचविण्याचें काम या बोर्डाकडे आहे. नवीन औद्योगिक संस्था स्थापून तेथें विद्यार्थ्यांची भरती करावयाची, त्याचा अभ्यासक्रम नेमून द्यावयाचा आणि अशा संस्थातून पसार होणारे विद्यार्थ्यांची कांहींतरी तरतूद करावयाची या गोष्टीही बोर्डाच्याच हातीं रहातील. चौथी एक गोष्ट बोर्डाकडे सोंपविण्यांत आली आहे ती ही कीं औद्योगिक प्रयोग करून दाखविण्याच्या स्थलाची निवड करणें ही होय. या पहिल्या बोर्डांत ज्या सरकारी व बिनसरकारी गृहस्थाची नेमणूक करण्यांत आली आहे त्यांची यादी येणें प्रमाणें:-

१ डायरेक्टर ऑफ अग्रिकलचर अँड इंडस्ट्री
२ विद्याखात्याचे डायरेक्टर.
३ पब्लिक वर्क्स डिपार्टमेंटतर्फे सुपरिंटेंडिंग इंजिनियर सर्कल १
४ पतपेढ्यांतर्फें राजिस्ट्रारनें नेमलेले रा. रा. व्ही. सी. कोल्टे ऑनररी सेक्रेटरी, भंडारा सेंट्रल ब्यांक,
५ सर बेजनजी दादाभाई मेहता.
६ सर गंगाधरराव चिटणीस.
७ रा. रा. मोरेश्वर राजाराम दिक्षित

वरील नामावळीमध्यें वऱ्हाडतर्फेचा एक ही सभासद नेमण्यांत आलेला नाहीं ही गोष्ट नजरचुकीची असावी असें आह्मांस वाटतें. नाहींतर औद्योगिक बोर्ड आणि त्यामध्यें वऱ्हाडचे किंबहुना राष्ट्रीय औद्योगिक परिषदेचे मुख्य अध्वर्यु रा. ब. रंगनाथ नरसिंह मुधोळकर, सी. आय. इ. यांचें गोड नाव वगळण्यांत येण्याचा संभवच नव्हता. औद्योगिक सल्लागार बोर्ड ज्यांत रा. ब. मुधोळकर नाहींत तो बोर्ड तरी कसला असें वऱ्हाडच्या लोकांस वाटल्यास तो त्यांचा अभिमान व पूज्यभाव क्षम्य आहे असें आमच्या स्थानिक सरकारास वाटेल अशी आह्माला उमेद आहे.

वऱ्हाडवृत्त

हवामान—उन्हाळा ज्या मानानें प्रखर व कडक होत चालला आहे त्या मानानें आमच्या गांवांतील काळी भोर जमीन चांगली सुपीक व सतेज होत आहे. हल्लीं पारा ११२ अंशापर्यंत चढत असतो. हवा रूक्ष, निरोगी, पण अधिक तीव्र आहे आणि त्या मानानें रोगराईची व इतर दुखण्यांची बाधा पुष्कळ कमी आहे. मध्यंतरी ढग विशेष जमतात तेव्हां मात्र उकाडा अधिक होतो.

रावबहादूर का. के. ठाकूर डिस्ट्रिक्ट अॅन्ड सेशन जज हे सेशनाच्या कामानिमित्त बुलडाण्यास गेले असून तेथील कामाला आज पासून सुरवात होईल.

रा.रा. केशव बळवंत शेवरे मुन्सफ मेहकर यांस खांडव्यास बदलून रा. रा. मूलचंद शुक्ल मुन्सफ नरसिंगपूर यांस मेहकरास बदलण्यांत आलें.

रा. रा. दिगंबर कृष्ण कोल्हटकर यांस उन्हाळ्याची सुटी संपल्यानंतर येथील स्मॉलकाज कोर्टाचे जज नेमण्यांत येणार आहे आणि त्यानिमित्त कांहीं खालच्या नेमणुकीत फेरफार करण्यांत येतील.

आगगाड्यांतील गर्दी—उन्हाळ्यामुळें आगगाड्यातील गर्दीचा प्रवाशी मंडळींना फार त्रास होतो. आणि नागपुरपासून भुसावळेपर्यंत जी उतारूंची रहदारी आहे तिला अनुसरून डब्यांची सोय पुष्कळदां किंबहुना नेहमीच अल्प प्रमाणावर असते. या बाबतींत सरकारी चौकशी होऊन रेल्वे कंपनीला उतारूंचे अधिक डबे लावण्याविषयीचा हुकूम होईल तर विशेष बरें होईल.

रा. रा ए बुइल्सन लोकलफंड सुपरवायझर, जिल्हाबोर्ड, आकोला, यांची नोकरी पेनशनीच्या मुदतीची होऊन आज तीन वर्षें झालीं त्याच्या कामाची कदर विशेष आहे आणि त्यांच्या इतक्या उत्कृष्ट नोकरीचें बक्षीस ह्मणून त्यांस पुनपुन आग्रहानें ठेवण्यांत येत आहे हें कळविण्यांस आनंद वाटतो. आणि त्यांच्या नशीब बहादरीची गोष्ट ही कीं नवीन स्कीम प्रमाणें त्यास रु. ३९० पगाराची बढती देण्यांत येऊन त्या बढतीची कालगणना देखील या नव्या स्कीमच्या मंजुरातीच्या तारखेपासून झालेली आहे!

श्रीरामतत्वप्रकाश छापखाना, बेळगांव, यामध्यें विक्रीस तयार असलेल्या पुस्तकांची यादी व त्याच्या किंमतीच्या सवलती य. सर्व माहितीची पुरवणी या अंकाबरोबर वाटली जात आहे तिचें अवलोकन करण्याची गरजू लोकांस सूचना करणें अवश्यक आहे.

नोटीसीचें उत्तर

बेशमी तुकाराम विठोबा जिरे माळी रा. आलेगाव ता. बाळापूर यांस—

खालीं सही करणार याजकडून नोटीस देण्यांत येते कीं आपली बिन तारखेची नोटीस ता० २७।४।१४ चे वऱ्हाडसमाचारांतून आली ती पोंहचली त्यांत आपण प्रामेसरी नोट व पुर्ज्याबद्दल लिहिलेला मजकूर समजला तो मजकूर अजीबात खोटा आहे आपण प्रामेसरी नोट व पुर्जा लिहून दिला त्याचवेळेस आपणाला भरणा पावला परंतु नोटीशींत लिहितात कीं भरणा पावला नाहीं त्यावरून असें समजतें कीं आपले मनात बेइमानी आली असून बुडविण्याचा इरादा दिसतो ह्मणून अशी लबाडीची नोटीस दिली आहे तरी अशा तऱ्हेच्या नोटीशीनें विनाकारण आह्मास त्रास दिला तरी आतांही नोटीस आपणास मिळाल्या पासून आठ दिवसाचे आंत प्रामेसरी नोटीचे रुपये व पुर्जाचे रुपया सुद्धां व्याजासह आमचे दुकानावर आणून द्यावे व आपली प्रामेसरी नोट व दस्तांएवज परत घेऊन जावे तसें न केल्यास कोर्ट मार्फत व्यवस्था करावी लागेल व या नोटीशीचे खर्चासुद्धां रुपये घेणें भाग पडेल ही नोटीस दिली सही ता:. १।५।१४ इ. सही नो. नं. ११ यशवंत फकिरजी शिंपी द. खु.

नोटीस

सर्वत्र लोकांस जाहीर नोटीशीनें कळविण्यात येते कीं जयराम वल्द मुधोजी मुंडे व खुशाल वल्द परशराम मुंडे राहणार उभयता मौजे मसोल बुद्रुक तालुके मंगरूळ पीर जिल्हा आकोला येथील राहणार असून हे उभयता नात्यानीं सख्खे चुलत भाऊ आहेत व मौजे मसोल बुद्रुक तालुके मंगरूळ पीर या गावीं या उभयताची वडीलोपार्जित जंगम स्थावर इस्टेट ह्मणजे मिळकत आहे व त्या मिळकती पैकी कांहीं मिळकतीच्या वाटण्या होऊन त्या वहीती संबंधानीं त्यांच्या आपआपल्या ताब्यात आहेत कांहीं मिळकतीची वाटणी झाली नसून ती समाईक आहे व हल्लीं उभयता वरील पक्षकारा पैकी खुशाल वा परशराम हा आजमास साडे सात महिने झाले मरण पावला आहे त्यास वारस फक्त त्याची बायको नामे चंद्रभागा मर्द खुशाल ही आहे व ती जयराम वा मुधोजी याची सख्खी चुलत भावजय आहे व ती अलग राहात आहे व ती तरूण असल्या कारणें चार लोकांचे फंद फितूर ऐकून ती गंधर्व करणार आहे व उभयतां पक्षकाराची वडिलार्जीत जंगम स्थावर इस्टेट कांहीं वाटणी झालेली ती व कांहीं वाटणी न होता समाईक राहिलेली ती अशी लोकास गहाण व खरेदी देणार आहे असे ऐकण्यात आलें आहे करितां या जाहीर नोटीसीनें सर्वत्र लोकास कळविण्यांत येते कीं सदरहू मेत झालेला खुशाल याची वारीस बायको चंद्रभागा ही आमची वडिलार्जीत असलेली जंगम स्थावर मिळकत वाटणी झालेली व कांहीं समाईक राहिलेली जर कोणास गहाण खरेदी वगैरे देईल तर ती कोणी गहाण घेऊं नये. व खरेदिही घेऊनये अगर या मिळकती संबंधानें तिनें आह्मास बुडविण्याचे हेतुनें कोणताही प्रकारचा लेख करून दिला तर तोही कोणी घेऊं नये घेतल्यास त्याचे पैशा संबंधीं ही मिळकत जबाबदार राहणार नाहीं व घेतलला लेख तो रद्द समजला जाईल कारण तिला विकण्याचा अगर कोणत्याही प्रकारचा लेख करून देण्यास अधिकार मुळींच नाहीं. करिता या जाहीर नोटीसीनें सर्वत्रांस कळविले आहे अशी विनंती आहे. तारीख २९।४।१४ सही

जयराम वा मुधोजी मुंडे रा. मसोल

नं०१२ बजरंग याचे नि हातची रेघ

WANTED

One master to teach English 1 st standard. pay Rupees 30/ P. M. Apply to the undersigned before 31 st May 1914 with Copies of testimonials which will not be Returned.

G. R. Kothare
Vice Chairman
Khamgaon the 30th April 1914 } Municipal Committee. Khamgaon.

नोटीस

नोटीस बेजमी मारुती तेली रा. आकोली ता० जळगांव पो० जामोद

यांस:—

खालीं सही करणार नोटीस देतो कीं माझी गंधर्वाची बायको नामें सखू ही तुमची सखी बहीण आहे. सुमारें ९ माहिन्यापूर्वी माझें गंधर्व झालें. त्या बद्दलचा ठराव असा झाला होता कीं तुझी आपली बहीण मला द्यावी. परतु मी जर तिला गंधर्व झाल्यावर वागविणार नाहीं तर मी हयात राहीपर्यंत दरसाल १०० शंभर रुपये तिला अन्नवस्त्राकरितां द्यावे. याप्रमाणें मी करारनामा लिहून दिल्यावर गंधर्व लागलें. पुढें ती मजवळ होती. दिवाळीला तुह्मी नेलें ते आणून घातलें नाहीं. पुढें मी माझे बायकोस नेण्याकरितां आलों असतां तुह्मी पाठविलें नाहीं व पाठविण्याचा तुमचा बेत दिसत नाहीं. माझे येथून जातांना माझ्या बायकोच्या अंगावर दागीने होते ते सोने ४॥ तोळे व चांदी २०० तोळे असे होते हेही तुमचा देण्याचा इरादा नाहीं. तरी नोटीसीनें कळवितो कीं माझे बायकोस ८ दिवसांत दागीन्यासह आणून घालावें. मी वागविण्यास तयार आहे तसें न करिता वरील करारनाम्याअन्वयें अन्नवस्त्राबद्दल दर सालचे १०० रु. बद्दल तक्रार केल्यास मी ऐकणार नाहीं. व तो करारनामा ही या नोटीशीनें रद्द केला आहे. वरील प्रमाणें न झाल्यास दागिन्याबद्दल दिवाणी कडे फिर्याद करण्यांत येऊन ते वसूल करण्यांत येतील. दागीन्याची जबाबदारी सर्व तुमचेवर आहे क. ता. २०-४ १४

सहीची निशानी आंगठा
शंकर भीवाजी उमक तेली
रा. कुंभारगांव ता. दर्यापूर
पो. वडनेर गंगाई

नो. नं. १४

नोटीस

रा. रा. जयराम नेव्हळ रा. निमगांव ता० मलकापूर यांना—

खालीं सही करणार याजकडून नोटीस देण्यात येते कीं तुह्मी अजमासे २०-२१ वर्षापासून घोटे कुळातून नेव्हळाचे कुळात दत्तक दिलेले आहा व तेव्हांपासून तुह्मी तुमचे नांव सरकारी कामात, व्यवहारांत व सोयरे धायऱ्यांत नेव्हळ या नात्यानेंच प्रसिद्ध करित आलेले आहां. तुह्मी जेव्हांपासून नेव्हळाचे कुळांत दत्तक दिलेले आहां तेव्हां पासून घोटे कुळाशीं सुतुक देवताचा व इतर कामाचा मुळींच संबंध ठेवला नाहीं. आता पुनः घोटे कुळांत येण्याचा घाट घालीत आहा व तुमचे असें ह्मणणें आहे कीं जर सगळी घोटे मंडळी व पंच घेणार नाहींत तर माझे सखे भाऊ व मीच राहीन याबद्दल असे दिसून येते कीं तुह्मी दत्तक दिलेल्या कुळाचें नांव अजिबात बुडविण्याचे बेतांत आहां. करितां या नोटीशीनें पंचसंमतीनें, हिंदूशास्त्राच्या आधारानें, व कायद्याच्या मानानें तुह्माला नेव्हळ याच कुळांत राहिलें पाहिजे जर असे करणार नाहीं तर तुमच्या इस्टेटीचे वाढितीं सरकारला देऊन योग्य तजवीज केली जाईल. कळावें ता. ३०-४-१४

सही
सूर्यभान इसागो घोटे आकोला

नो. नं. १५

नोटीस

बेशमी भुजाई मर्द गोविंदा मानभाव रा. आळसन ता. खामगाव हल्लीं निरफुर ता. मलकापुर जि. बुलढाणा हिस—

खालीं सही करणार याजकडून नोटीस देण्यात येते कीं, तू माझी लग्नाची बायको आहेस. गेल्या दिवाळीत तुझा भाऊ गोंडु गोविंदा मानभाव रा. निरफुर ता. मलकापुर याचें घरीं त्याचे बायकोचे बाळंतपणाकरिता ह्मणून तूं येऊन गेलीस, जातांना मला विचारले सुद्धां नाहींस. मी शेतात गेलो होतो व संध्याकाळीं घरीं आल्यावर तूं गेल्याची हकीकत समजली तुला घेण्या करिता माझा मावसा दत्तू हरी मानभाव हा व दुसरे काहीं लोक माझ्या गावचे आले होते त्यावेळीं तूं त्याचे बरोबर येण्याचे नाकारले व सांगितले कीं, मी झुरामध्यें निघून जाणार तरी तूं माझी परवानगी घेतल्या शिवाय जाऊ नयेस व तुझे अंगावर जे काहीं दागिने आहेत त्या सुद्धा ही नोटीस पावल्या दिवसांपासून १५ दिवसाचे आंत माझे घरीं परत न आल्यास रितीप्रमाणें तुजवर कायदेशीर दावा केला जाईल कळावें तारीख २१।४।१४

सही
गोविंदा मुन्हारी मानभाव हल्लीं
मुक्काम आकोला दस्तुर खुद

नो. नं. १६

नोटीस

नोटीस बेशमी सदु बा. बुध्या जात महार राहणार मंडळापूर यांस-

खालीं सही करणार इजकडून नोटीस देण्यांत येते कीं, मी तुमची लग्नाची बायको असून तुह्मी दुसरी गंधर्वाची बायको केली व मजला एक वर्षापासून सोडून दिलें तरी या नोटिशीनें कळविण्यांत येते कीं, मजला कोणी पालन पोषण करण्यास नसल्यामुळें मजला खाण्यापिण्यास व चोळी लुगड्यास पन्नास रुपये एका वर्षाकरितां लागले ते मी कर्जाऊ काढले होते तरी ते रुपये देऊन मजला आपण घेऊन जावे मी नांदण्यास तयार आहे. असे जर न कराल तर मी दुसरा घरठाव करीन. आठ दिवसाचे आंत या नोटिशीचा जबाब द्यावा. या नोटीशीचा व कोर्टाचा खर्च तुह्मास द्यावा लागेल. कळावें ता० १-५-१४ इसवी

सही
यशोदी मर्द सदू महार राहणार
मंडळापूर हिचे हातची निशाणी
आंगठा असे

नो. नं. १७

नोटीस

मेहेरबान शेखदुलाखां सावकार रा० चांदूर बिसवा ता० मलकापूर यांस :—

खालीं सही करणार याजकडून नोटिसीनें कळविण्यांत येते कीं मजला मौजे बिसवा चादुर आणि मौजे ठाक ता० मलकापुर येथील माझे मालकीचें शेतामध्यें मोतु वा॥ अर्जुन सातोड रा० चांदुर याचे निमे हिस्से होते त्यानें ते हिस्से मजला न विचारतां रामु वलद बाबू सातोड यास रकम रुपये तीन हजारला खरेदी दिले. त्याजवर मजला अग्रक्रिया अधिकाराचा दावा करण्याचा होता आणि त्या दाव्यास मजला खर्चासाठीं दोनशे २०० रुपये कर्जाऊ काढण्याचो फार जरुरी असल्यामुळें मी तुह्मांस दोनशें रुपये कर्जाऊ मागितले आणि तुह्मी देण्याचे कबूल केले आणि मजला रोखा आणण्यास सांगितले व त्या दोनशे रुपयापैकीं रुपये ४० मजला आपण आगाऊ तारीख २८-१-१४ रोजीं दिले त्यानंतर मी तुह्मास पुरजा रुपये १ चा अनुक्रम नंबर १७० आणून दिला. पुढे बाकाचे रुपये १६० घेऊन पुरजा लिहून द्यावा तर मजला रकमेची जरूर पडली नाहीं ह्मणून तो रोखा तसाच कोरा तुमचे पाशीं आनामत राहिला आहे. आता मी तुह्मास रुपये चाळीस देण्यासाठीं आलों असतां तुह्मी चाळीस रुपये आणि त्याचें व्याज न घेतां उलट रा. गोविंदराव देशमुख व रा. दवलत पाटील आणि गोमाजी कुणबी यांचे समोर असे बोलला कीं चारशे रुपये दे. दोनशे रुपये दे. यामुळें मजला शंका वाटून ही नोटीस देणें भाग पडले तर आपल्यास नोटीस देण्यात येते कीं ही नोटीस पावल्या पासून आठ दिवसाचे आत मी मनीआरडरनें आपले देणे असलेले रुपय ४० व त्याचें व्याज दरमहा दरशेंकडा एक रुपया प्रो॥ रुपये २ एकूण रुपये ४२ पाठविले आहेत ते घ्यावे आणि माझा दस्ताऐवज कोरा तुमचेपाशीं आहे तो मजला परत द्यावा. मजला माझी सही करता येत नसल्यामुळें मजला जिवास धोका वाटतो ही नोटीस दिली सही ता. २९-४-१४

सही
शामु बा॥ रामु ठोंगळे जात कुणबी
राहणार चांदूरबिसवा ता. मलकापुर
निशाणी खुद पोष्ट चांदूर

नो० नं०१८

जाहिर नोटीस

सर्वत्र लोकांस खालीं सही करणार याजकडून जाहिर नोटीशीनें कळविण्यांत येते का माझा मुलगा नामे आनंदा हा गैरचालीचा असून माझे आज्ञेत नाहीं ह्मणून त्यास मी आपले घरांतून काढून दिले त्यास दोन महिने झाले व मजपाशी जी स्थावर जंगम मिळकत आहे ती माझी असून माझे ताब्यांत आहे त्या मिळकतीवर माझे मुलांचा कांहीं हक्क नाहीं यास्तव जाहिर नोटिशीनें सर्वत्र लोकांस कळविण्यांत येते कीं माझे मुलांस कोणी कर्ज वगैरे दिल्यास त्याचा मी जबाबदार नाहीं व माझे मुलापासून माझी स्थावर मिळकत कोणी गहाण अगर खरीदी वेऊं नये घेतल्यास ते रद्द समजले जाईल माझे ताब्यात असलेल्या सर्व जिनगीवर माझे मुलाचा काहीं हक्क संबंध नाहीं या नोटिशीच्या विरुद्ध कोणी केल्यास त्याचा मी जबाबदार नाहीं कळावें ता० २२-४-१४

सही
गणपती वा॥ पिराजी जाधव मराठ
रा० मौजे जांब जाधवाची ता०
वाशिम पो० सिरपूर ता० वाशिम
जि० आकोला

नो० नं० १९

नोटीस.

सर्वत्र लोकांस, व विशेषेंकरून धी आकोला नेटिव्ह कॉटनजिनिंग, प्रेसिंग आणि स्पिनिंग कंपनी लिमिटेडचे सर्व भागीदार मंडळी, या नोटिशीनें कळविण्यांत येते कीं, धी इंडियन कंपनीज् ॲक्टाचे कलम १८६ अन्वये भागीदाराची शाबदी सभा ता० २८ माहे जून सन १९१४ इ. रोजीं सायंकाळीं ९ वाजतां खालील गोष्टींचा विचार करण्याकरिता कंपनीचे आफिसांत भरविण्याचें ठरविलें आहे.

विषय

१ कंपनीचे तोंपर्यंत झालेले खर्च मंजूर करणें व त्यावेळीं राहणारे शिल्लक रकमेची व्यवस्था काय करावयाची याबद्दल विचार करणें.

२ कंपनीच्या हिशेबाच्या वह्या कागदपत्र यांची व्यवस्था काय काय करावयाची हें ठरविणें.

कंपनीचे वाईंडिंगअपचें काम पुरें करणें.

अकोला K. G. Damle
ता. ३१-४-१४ इ. चेअरमन बोर्ड ऑफ डिरेक्टर्स.

नो० नं० २०

नोटीस

धिा सबजज्ज साो कोर्ट खामगांव
सक्सेशन नंबर ९ सन १९१४

मयत विठु पारखेडे रा० बोरी ता० खामगांव याचे जिनगीचे वारसाचे सर्टिफिकीट मिळण्यासंबंधीं अर्ज.

सर्वत्र लोकांस कळविण्यांत येते कीं विठू पारखेडे हा बोरी मुक्कामीं मयत झाला असून त्याची बायको मुक्ताई मर्द विठू इनें विठूच्या जिनगीचे वारसाचे सर्टिफिकीट मिळण्याविषयीं अर्ज केला आहे. तरी मुक्ताई इजला सर्टिफिकीट देण्याबद्दल ज्या कोणाची हरकत असेल त्यांनीं या कोर्टात तारीख २७।६।१४ रोजीं हजर होऊन आपली हरकत दर्शवावी तसें न केल्यास मुक्ताई इजला वारसाचे सर्टिफिकिट दिलें जाईल. कळावें आज तारीख २७-४-१९१४

आमचे सहीनिशी व कोर्टाचे शिक्यानिशीं दिले.

Y. M Chitnis
Sub Judge
Khamgaon

नो० नं० २१

तांबूल नवरत्न — न कत्थेकी परवा न चुनेसे काम, हमारे मसालेका सबको सलाम. पानाच्या विड्यांत खाण्याचा उत्तम मसाला. चुना व काथाची जरूर नाहीं. किंमत डबीस सहा आणे.

नवरत्न टेबलेट — उत्तम सुवासिक अत्तराच्या वड्या. किंमत डबीस तीन आणे.

नवरत्न तमाखु — पानांत खाण्याची केशर, कस्तुरी इत्यादि सुवासिक वस्तु मिश्रित तमाखु. किंमत दर तोळ्यास दीड आणा.

मद्रासी नस — अति उत्तम सुवासिक नस. मेंदूवर खास गुणकारी. बाटलीस चार आणे

गजकर्णाचें मलम — गजकर्णावर उत्तम औषध. डबीस चार आणे.

केश काढण्याचें तेल — केश काढण्याचा उत्तम इलाज. किंमत सीसीस अडीच आणे.

चन्द्रकांत बाम — मेंदूला व डोक्याला आत उपयोगी. सीसीस किंमत आठ आणे.

बनविणार टी. एस. मित्र. जळगांव.

आकोल्याचे सोल एजंट- चमन कंपनी.

पत्ता— ताजनापेठ बाजार- आकोला.

नो. नं. २२

Oriental Government security Life Assurance Company, Limited,

ESTABLISHED 1874.

HEAD OFFICE—BOMBAY

R. PATERSON BROWN, MANAGER.

FUNDS EXCEED **4½ CRORES.**

Claims paid for over 3½ Crores.

ALL PERSONS

WHO ASSURE FOR THE FIRST TIME
OR
WHO INCREASE THEIR PRESENT ASSURANCE
WITH

THE ORIENTAL

BY EFFECTING A WITH PROFIT POLICY
OR BEFORE 31 ST DECEMBER 1913 WILL BE ENTITLED TO

THREE YEARS BONUS

PROVIDED
THREE YEARS PREMIUMS HAVE BEEN PAID
AND
THE POLICY IS IN FORCE ON 31St DECEMBER 1915.

...bus, forms, and further information can be obtained on application to—
CHIEF AGENCY FOR C. P. BERARS AND KHANDESH,—
NAGPUR.

M. DESOUZA
CHIEF AGENT
Nagpur.

No N. 23

अनुभवास योग्य

सुवर्ण पदक मिळालेले

ओटोमोहिनी

टिकाऊ, आनंद दायक, सुगंधी पदार्थ. जर कोणी ओटो मोहिनीचा सुवास चार दिवसांत उडून जातो असें प्रमाणसिद्ध करून दाखवील तर त्यास १०० रुपये बक्षीस देऊं, तर एकदां अवश्य १ बाटली खरीदी करून अनुभव पहावा व बक्षीसास तयार व्हावें. ·॥· औंसाच्या बाटलीची किंमत २ रुपये आणि १ ड्रामाच्या नळीस १२ आणे. ओटो मोहिनीचे सुगंधी कागद १२ आणे डझन.

मिळण्याचा पत्ता—ओरियेंटल ड्रग आणि केमिकल कंपनी सोल प्रोप्रायटर्स जुमा मसजिद मुंबई

नो. नं. २४

वृद्धपणाचा नाश व नवी जवानी.

नामर्दास मर्द बनविणारी

राजवंशी नवरत्न याकुती,

किंमत रु० १० ट्रेड मार्क "सँडो"

व ढिल्या नसांना मजबूत बनविणारें.

राजवंशी सांड्याचें तेल,

किंमत रुपये ९ ट्रेड मार्क "सँडो."

असंख्य लोकांनीं एकच डबी वापरून अपरंपार शक्ती मिळविली आहे. सरकारचे कॅनॅलाब्झर, वैद्य व डाक्तर यांनीं तपासुन व वापरून उत्तम सर्टिफिकिटें दिलीं आहेत.

परमा सायरप

कसल्याही प्रमेहावर तीन दीवसांत खात्रीनें गुण देणारें औषध- एक खासच अत्युत्तम आश्चर्यकारक इलाज किं० ३ औंसाच्या बाटलीस २॥ रुपये.

ठिकाणा :— डॉ० डी० एच० भट, यांचा दवाखाना. ३८ जांबळी मोहल्ला मुंबई.

नो० नं० २९

सर्वोत्तम रक्तशुद्धि करणारा

डॉ० वामन गोपाळ यांचा

आयोडाईज्ड सार्सापरिला.

हा सार्सापरिला हजारों लोकांनीं पन्नास वर्षें अनुभवून उत्तम रक्तशुद्धि करणारा आहे असें ठरविलें आहे. ह्या औषधानें रक्तशुद्धीवर गुण वाटून इतर रक्तशुद्धी करणाऱ्या औषधांत "सर्वोत्तम" अशी ख्याति मिळविली आहे. जुना संधिवात, त्वचे संबंधीं रोग अशक्तता यांवर हें रामबाण औषध असून त्याची सर्व जगभर फार वाखाणणी होत आहे. गुणकारी शक्ति देणारें औषध आहे. ह्याच्या दररोजच्या सेवनानें मन आणि शरीर यांस उल्हास वाटतो. किंमत एका बाटलीस सव्वा रुपया शिवाय टपाल खर्च.

औषध मिळण्याचें ठिकाण:-- डॉ. गौतमराव केशव ९६३ ठाकूरद्वार मुंबई.

नो० नं० २१

हें पत्र आकोला येथें कैलासवासी खंडेराव बाळाजी फडके यांच्या वऱ्हाडसमाचार छापखान्यांत नारायण खंडेराव फडके यांनीं सदाशिव आश्रमांत छापून प्रसिद्ध केलें

Regd. NO N. 150

वऱ्हाडसमाचार.

Berar Samachar.

वर्ष ४८] आकोला-- सोमवार तारीख ११ माहे मे सन १९१४ इ० [अंक १८

वर्गणीचे दर

आकोल्यांतील लोकांस........१ रुपया
बाहेरगांवीं ट हां. .... २ रुपये
वर्गणी आगाऊच घेण्याची वहिवाट ठेविली आहे.

नोटीशीचे दर

दर ओळीस दीड आणा.
हेडिंगच्या दोन ओळी धरल्या जातील-
नोटीस सुवाच्य असली पाहिजे.

सूचनाः- गुरुवारच्या आंत येणाऱ्या नोटीसा त्याच आठवड्यांत घेतल्या जातील. पाठुढें येणाऱ्या नोटीसास स्पेशल चार्ज पडेल.

जाहिरात

मुंबई ब्यांकेची सेव्हिंग ब्यांक.

ह्या बँकेंत खाली दिलेल्या अटीवर ठेवी ठेवितां येतात.

कोणत्याही वर्षाचे १ ले जानेवारी आणि ३१ दिसेंबर याच्या दरम्यान एक हजार रुपये पर्यंत पैसा ठेविला जाईल.

ठेवी दोन अथवा अधिक इसमांच्या नांवावर ठेवतां येतील आणि तो पैसा त्यापैकीं एकास अथवा जास्त इसमांस अगर यापैकीं मयताचे मार्गे राहील त्यांस काढतां येईल

व्याज दर साल दर शेंकडा तीन रुपयाप्रमाणें दिलें जाईल. व्याजाची आकारणी प्रत्येक महिन्याची जी कनिष्ठ शिल्लक असेल तिजवर केली जाईल. मात्र पांच हजारावरील शिल्लक रकमेस व्याज नाहीं. नियमांच्या प्रती बँकेंत अर्ज केला असतां मिळतील.

मुंबई ब्यांक } G. A. Phillips.
आकोला ९।९।०९ } एजंट
नं १

मुंबई बँकचें सोनें.

मुंबई बँकचा छाप असलेल्या उत्तम कसाच्या सोन्याच्या चिपा मुंबई बँकच्या आकोले आणि उमरावती येथील ऑफिसांत विकत मिळतील. गिऱ्हाइकानें जास्त माहिती करितां बँकेंत तपास करावा.

एका चिपचें वजन २६ $\frac{१}{३}$ तोळे असतें.

साधारण भाव वऱ्हाड समाचार वर्तमानपत्रांत व बाजारभाव ह्या सदराखालीं सांपडेल.

मुंबई बँक } G. A. PHILLIPS.
आकोला २१-९-१० } एजंट
नो० नं० २

' विकावयाचा आहे. '

वाशीम येथील, पूर्वीच्या डिस्ट्रिक्ट कोर्टाजवळ असलेला कै॥ राव बहादूर पुरुषोत्तमराव नारायण भट यांचा बंगला विकावयाचा आहे.

खंडवा ते इंगोली व्हाया वाशीम लौकरच रेल्वे लाईन ओपन होणार असल्यानें गरजूनीं किंमती वगैरे विषयीं समक्ष किंवा पत्रद्वारें खालील पत्यावर खुलासा मागवावा.

ना० खं० फडके
वऱ्हाड समाचार ऑफीस आकोला
नो० नं० ३ वऱ्हाड

खिजाबे मसीहा (कलप)

हा लावला असतांना पांढरे केंस ५ मिनीटांत काळे होतात इतकेंच नव्हे तर अगदीं मृदु होऊन तकाकी देतात. हा कलप बरेच दिवस टिकून कलप लाऊन केस काळे केले आहेत असा भासच होत नाहीं. एकदा अनुभव पहावा. बेटीस १ रु. व्ही. पी. खर्च निराळा.

खाकीसास जनावे टानिक पिल्स या योगें नपूंसक मनुष्य तेव्हांच बरा होतो. औषधाचा गुण ३ दिवसांत किं. रु. २ व्ही. पी. खच निराळा.

खाकीसास तिल्लाये मासिहा. इंद्रियाच्या ढीलेपणावर आश्चर्यकारक खात्रीचा इलाज. तीन दिवसांतच सदहू औषध आपला गुण दाखवितें. कि. रु. २ व्ही. पी. खर्च वेगळा.

शेट हरकचंद रतनजी आणि कंपनी.
३७ जुमा मसाजिद मुंबई
नो० नं० ४

अनायासें देवदर्शन.

नोटपेपर्सः— श्रीगजानन, दत्तात्रय मारुती शंकर व नरहरी या पैकीं कोणती ही एक मूर्ती रंगांत दाबून उठाव (एम्बास) छापलेले, १०० प्रेम्रनाईट नोटपेपस व त्याच्या बेताची चैाकोनी १०० कव्हरें प्रत्येकीं किंमत ०८ व्हीपीनें ०१२ दोन्हीमिळून किंमत रु. १ व्ही.पी.नें रु० १०६

सर्वत्र एजन्टस् पाहिजेत
पत्ता—बेंद्रे आणि कंपनी पुणेंसिटी

ना. नं. ५

चांदीचीं भांडीं.

विकावयाचीं आहेत.

नाशिक येथें तयार केलेलीं सर्व प्रकारचीं सुबक व घाटदार भांडीं आमचेकडे विक्रीस तयार असतात. भाव माफक. व्ही. पी. नें अगर रोखीनें पाठवूं. मालाचे खरेपणाबद्दल ग्यारंटी देऊ.

पुरुषोत्तम रामचंद्र वैशंपायन
रविवार पेठ नाशिक सिटी.
नो. नं. ६

हिंदुस्थानावर आरिष्ट.

हिंदुस्थानातील रहिवाश्यांच्या पाठीस ज्वर व हिंवताप यांचें आरिष्ट सदोदित लागलेलें आहे पण त्याचा प्रतिकार करण्यास बाटलीवाला यांचें हिवतापाचें औषध व गोळया हे रामबाण आहेत. ताप किंवा शीतज्वर येणारसें वाटतांच हें औषध घ्यावें. किं. १ रु.

बाटलीवाला यांच्या निस्तेज लोकांसाठीं शक्तिकारक गोळया

हें औषध घेतल्यानें भागवटा, मेंदूचे श्रम, पौरुषनाश, अशक्तता व क्षयरोगाचें स्वरूप, त्याप्रमाणें अजीर्ण इ. इ. विकार ताबडतोब दूर होतात. किं० रु. १०८.

बाटलीवाला यांचें दंतमंजन.

हें दंतमंजन मायफळाशीं कांहीं इंग्रजी औषधांचा वैद्यकीय रीतीनें मिलाफ करून बनविलें आहे किं. ०४

बाटलीवाल्याचें गजकर्णावर मलम.

यानें गजकर्ण, कुजली खरूज यांचा विकार एका दिवसांत नाहींसा होतो. किं. ०४

हीं औषधें सर्व औषधी विकणाऱ्या दुकानावर व डॉ. एच. एल. बाटलीवाला ने. पी. मु वरली लेबोरेटरी दादर, मुंबई यांजकडे मिळतात.

नो० नं० ७

NATIONAL MEDICAL COLLEGE OF INDIA SCHOLARSHIPS.

Registered as a corporate body under Act XXI of 1860 of the Acts of the Viceroy teaches the full curriculum of L. M. S. & M. B. Standards, classes.

Grants L. M. S. (Natl) & M. C. P. S Diploma Hospital Practice College Fee Rs 3 monthly Dissections Boarding.

Scholarship offered by the Founder Dr. S. . Mullic Rs. 50, 40, 30, 25, for Matriculates and non-Matriculates College Council Hon'ble Maharaja of Cassimbazar, Rajah Peary Mohun Mukerjee Bahadur C.S. I. Honble Justice A. Chaudhury. The Session begins in January and June. Apply to the DEAN *301, Upper Circular Road, Calcutta.*

No. No. 8

"खरें पैाष्टिक औषध"

पाहिजे असल्यास, आमचे हात भट्टीचे, शास्त्रोक्त यथासांग पद्धतीनें, निर्वीकारी, व ज्यांत [कारखान्याचे औ० प्रमाणें] उष्ण गुणधर्म नाहीं, व प्रतिज्ञेनें १४ दिवसांत हटकुन गुण देते, असे वंगभस्म बापरा किं. तो. ३ रु. अनुपान खरडा सोबत असतो ४० विकार, यानें दुरुस्त होतात. तसेंच वरील पद्धतीनें, प्रवाल भस्त तयार असून ११ विकार घालविते. खरडा सोबत असतो. ज्यांना, परमा, उपदंश, व इतर कांहीं कारणामुळें, उन्हाळ्यांत, उन्हाळी लघवींत आग, धातुस्थानची कडकी, असे विकार होतात, यांना याचा फार उपयोग होतो. किं. तो. २ रु. शिवाय पैाष्टीकही आहे. त्वचारोगांतक— १ मलम, खरुज, गजकर्ण, खवडा, आगपैण वगैरे कोणत्याही त्वाची रोगावर चालतो. अनेक मलमाची जरुरी नाहीं. किं. ८ आणे वि. खु. क्याटलाग मागवा. फुकट—व्ही. आर. मुळे, नांदुरा, जी. आय. पी.

नो. नं. ९

विविधज्ञानविस्तार.

१९१४ सालापासून या मासिकास ४६ व वर्ष सुरू झालें. मूळ यास १६ पृष्ठानीं सुरवात होऊन, पुढें २०, २४, ३२, ४० ४८ आणि ५२ होतां होतां चालू सालापासन हें मासिक ५६ पृष्ठांचें निघूं लागलें आहे. तरी वर्गणी आरंभीच्या इतकीच, म्हणजे तीन रुपयेच आहे. इतकेंच नव्हे, परंतु टपाल खर्च आणि वर्गणी वसूल करण्याचा व्ही. पी. खर्चही वर्गणीदारांवर टाकण्यांत येत नाहीं.

महाराष्ट्रांतील विद्वान, बहुश्रुत आणि लेखनकुशल गृहस्थांचे लेख यांत येत असतात. मराठींतील सर्व मासिक पुस्तकांत ज्येष्ठ आणि श्रेष्ठ असें हें मासिक पुस्तक सर्व महाराष्ट्रीयाच्या आश्रयास पात्र आहे.

पुस्तकाचा वर्षारंभ जानेवारीपासून. वर्गणी आगाऊ. पुस्तक "म्यानेजर, विविधज्ञानविस्तार, काळबादेवी पोस्ट, मुंबई," या पत्यावर व्ही. पी. न मागवावें.

नो. नं. १०

श्रीराम, श्रीहरी, सच्चिदानंद, ॐ दत्त, श्रीकृष्ण, विठ्ठल, संतदर्शन व मोनोग्राम ह्याकार्डसा ९ प्रकांत दुर्मीळ साधुसंताचे २५० फोटो ! किं. २। रु. चौऱ्याशी आसनें, लोकोत्तर चमत्कार, सृष्टींतील अद्भुत चमत्कार व मनोविकार ह्याका. सा. ४ प्रकांत २०० फोटो ! किंमत १ रुपया.

श्री. वा. नगरकर नाशिक
नो. नं. ११

वऱ्हाडसमाचार

मिती वैशाख वद्य २ शके १८३६

लवकरच घडून येणारा

अद्भुत चमत्कार.

पूर्वीच्या काळीं राजेलोक राजसूय यज्ञ करण्याची महत्त्वाकांक्षा मनांत बाळगून दिग्विजय करीत असत. सध्याच्या शास्त्रज्ञाची महत्त्वाकांक्षा वरील क्षत्रियांच्या महत्त्वाकांक्षेहून अणुमात्र कमी नाहीं. हवेंत पक्ष्यासारखें उंच उडण्याची कला मनुष्याच्या आधीन होईल असें पंचवीस वर्षांपूर्वी कोणास वाटलें होतें ! विलायतेंतल्या एका पत्रकर्त्यानें तर उघडपणें ह्मटलें होतें कीं ही कला हस्तगत करून देणारास आह्मी दहा हजार पौंड इनाम देण्यास तयार आहों, पण आह्मांला खात्री आहे कीं आमची रक्कम आमच्या खिशाच्या बाहेर काढण्याचा प्रसंगच आह्मांला येणार नाहीं. ही जाहिरात प्रसिद्ध झाल्यापासून पांच चार वर्षांतच विमानोड्डाण अशक्य गोष्टींच्या कोटींतून निघून साध्य होऊन बसलें, आणि येवढें झाली हात लावून सांगणाऱ्या पत्रकर्त्याला मुकाट्यानें खालीं मान घालून इनामाची रक्कम द्यावी लागली. सारांश काय, तर रावणाची कर्तुमकर्तुमन्यथा कर्तुम् शक्ति सध्याच्या शास्त्रज्ञांच्या अंगात दृग्गोचर होऊं लागली आहे व एका दिग्विजयाचें कार्य संपतें न संपतें तोंच दुसऱ्या दिग्विजयाच्या कामाचे नकाशे तयार होऊन बाहेर पडूं लागतात. विमानोड्डाण साध्य झाल्याबरोबर आता पाताळात—पृथ्वीच्या पोटातल्या मध्यबिंदूपाशीं—कसें जातां येईल या विषयीं चर्चा सुरू होऊन एका बाडशी फ्रेंच शास्त्रज्ञानें तर त्या मोहिमीचा नकाशा ही आखून ठेविला आहे. हा फार गमतीचा आहे. तो असाः--

पृथ्वीच्या पृष्ठभागापासून भूगर्भमध्यापर्यंत अंतर १६ हजार मैल आहे. फ्रेंच शास्त्रज्ञ मा० फ्लामारिआ याचें असें ह्मणणें आहे कीं पृथ्वीच्या पृष्ठभागीं एक हजार फूट व्यासाचा एक खड्डा खोदीत खोदीत खालीं भूगर्भमध्यापर्यंत जाणें शक्य आहे. जसजसा खड्डा खोल होत जाईल, तसतशी तेथून खणलेली माती, दगड वगैरे वर आणण्यासाठीं वर पर्यंत एक शंखाकृति रेल्वे आणावी लागेल. नुसत्या पोलादी साखळीनें आगगाडीचे डबे आत सोडून व यांत्रिक शक्तीनें ते डबे खालीं सोडून चालणार नाहीं. कारण, यासाठीं येवढी लांब साखळी लागेल कीं तिचें वजन सहन करण्याइतकी जाड व मजबूत पोलादी कांबच तयार करतां यावयाची नाहीं. या पेक्षां घाटांतल्या रेल्वेसारखी रेल्वे खड्ड्याच्या बाजूबाजूनें नेणेंच खर्चाच्या दृष्टीनें सोयीचें होईल. आतां भूगर्भांतल्या उष्णतेमुळें माणसें मरतील अशी एक हरकत येण्याचा संभव आहे. यासाठीं वरून खालीं यांत्रिकशक्तिनें थंड हवा सोडण्याची ही एक योजना त्यानें तयार केली आहे. हें काम करण्यास कोट्यावधि मजूर लागतील ते कोठून आणावयाचे? हा एक प्रश्न आहे. त्याचें उत्तर हे फ्रेंचशास्त्रज्ञ असें देतात कीं सध्या इंग्लंड, फ्रान्स, जर्मनी, रशिया इ० राष्ट्रापाशीं कोट्यावधि सैनिक सरकारी पगार खाऊन निष्कारण माशा मारित बसले आहेत. त्यांना काम नसल्यामुळें परस्पराच्या उखाळ्यापाखाळ्या काढून व युद्धाचे प्रसंग आणून ते जगाच्या शांतीचा भंग करीत असतात. यांतले अर्धें सैन्य देशाच्या रक्षणार्थ ठेवून बाकीचें अर्धें सैन्य या कामाला लावावें. ह्मणजे पृथ्वीवर शांतता कायम राहून पाताल-प्रवेशासारखा अपूर्व चमत्कार सहज घडवून आणतां येईल.

भूगर्भमध्यापर्यंत प्रवेश करण्या करतां विचित्र प्रकारचे अनुभव माणसाला येऊं लागतील. प्रथम चमत्कार हा कीं जसजसा मनुष्य खालीं जाईल तसतसे सर्व पदार्थांचें वजन कमीकमी झालेलें त्याला आढळेल. दोन हजार मैल खोल जातांच सर्व पदार्थांचें वजन एक तृतीयांश होईल. असें होतांहोतां भूगर्भमध्यापाशीं कोणत्याच पदार्थाला कांहीं वजन राहणार नाहीं. त्याचा परिणाम असा होईल कीं तेथें जी रेल्वे नेऊं तिचे डबे रुळावर राहणार नाहींत, ते घसरून खालीं पडतील. पण ही अडचण लोहचुंबकाच्या साह्यानें दूर करतां येईल. आगगाडीच्या दोन रुळांमध्यें एक लोहचुंबकाचा रूळ घालावा लागेल. ह्मणजे तो दोन्ही चाकांनासारख्या शक्तीनें ओढून धरील व त्यांना घसरू देणार नाहीं. मा. फ्लामारिआ यांनीं ह्मटल्याप्रमाणें ही पाताळची आगगाडी सुरू झाली तर तिचे परिणाम पृथ्वीच्या पृष्ठभागावर झाल्याशिवाय राहणार नाहींत. या आगगाडींतून पृथ्वीच्या पोटांतलीं हिरे, माणकें, वगैरे रत्नें इतकीं बाहेर येतील कीं स्त्रियांची अलंकारांची हौस पूर्ण होऊन काचेच्या मण्याइतकी सुद्धां किंमत हिऱ्याला कोणी देणार नाहीं.

दुसरा चमत्कार असा होईल कीं या आगगाडीनें पाताळांत प्रवेश करणाराला रात्र आणि दिवस यांच्यांतला भेद उरणार नाहीं. पाताळांत भगवान् सूर्यनारायणाचें दर्शन कधींच व्हावयाचें नाहीं. अर्थात् दिवसाची कल्पना अजीबात नष्ट होईल. चोवीस तास विजेच्या दिव्याच्या प्रकाशांत त्या लोकांना काढावे लागतील. ह्मणजे उत्तर ध्रुवापाशीं वर्षांतून सहा महिने जी स्थिति असते, ती येथें सदासर्वकाळ अनुभवण्यास मिळेल. मा० फ्लामारिआ यांच्या या योजनेप्रमाणें पाताळापर्यंत रेल्वे नेण्यास प्रचंड खर्च लागेल. त्याचा काय उपयोग करून घेतां येईल असा प्रश्न विचारणारास हे फ्रेंच शास्त्रज्ञ असें उत्तर देतात कीं पृथ्वीच्या पोटांतली उष्णता पृथ्वीवरले यांत्रिक कारखाने चालविण्यासाठीं कोट्यावधि रुपयांचा कोळसा लागत आहे व हा कोळशांचा साठा संपल्यावर पुढें काय करावयाचें अशी जी काळजी लागली आहे ती या योजनेनें दूर होईल. सोळा हजार मैल रेल्वे भूगर्भमध्यापर्यंत करण्यास लागणारा खर्च पृथ्वीच्या पोटांतल्या उष्णतेनें कारखाने चालू झाल्यावर आपोआप फिटेल, इतकेंच नाहीं, तर त्यापासून फायदा राहील, आणि मनुष्यानें आजपर्यंत केलेल्या अचाट कृत्यांत हें कृत्य अग्रगण्य होऊन बसल्यावर त्याच्या विचारशक्तीचें व कर्तृत्वाचें हें चिरकालिक स्मारक होऊन भावी पिढ्यांना तें भूषणास्पद होऊन राहील. मा० फ्लामारिआ यांचें असें ह्मणणें आहे कीं आजपासून वीस पंचवीस वर्षांत आज अशक्य वाटणारें हें कृत्य मूर्त स्वरूप खात्रीनें धारण करील आणि पाताळांतून जाऊन आलेले लोक शेषराजाच्या राज्यांत पाहिलेल्या गोष्टींचीं वर्णनें मासिक पुस्तकांतून देऊन लोकांस चकीत करून सोडतील. आज जी स्वप्नसृष्टि वाटत आहे ती आणखी वीस वर्षांनीं प्रत्यक्ष सृष्टि होईल आणि, तिच्याविषयीं शंका घेणाराची गणना मूर्खांत होईल.

कांग्रेस डेप्युटेशन.

शेवटीं हो, नाहीं, करतां करतां कांग्रेसच्या डेप्युटेशनमधली बरीचशी मंडळी गेल्या आठवड्यांत विलायतेस जाऊन पोंचली. आतां लवकरच त्यांच्या कामाचा क्रम व दिशा ठरून प्रत्यक्ष कामाला सुरुवात होईल. सध्याची विलायतेंतली राजकीय वातावरणाची क्षुब्धता हिंदुस्थानाकडे विलायेतच्या लोकाचें लक्ष ओढून घेण्याचे कामीं विघ्न करणारी आहे असें जे ह्मणणारे आहेत त्यांच्या ह्मणण्यांत पुष्कळ तथ्य आहे ही गोष्ट कोणी ही कबूल करील. पण दुसरे कित्येक असेंही ह्मणणारे आहेत कीं सध्यां आयर्लंडचा पक्ष उचलून धरणारे लोक आयर्लंडचीं दुःखें मतदारांपुढें मांडण्यासाठीं सभा भरवून इंग्रज लोकांच्या न्यायदेवतेला जागृत करीत आहेत, अशा वेळीं त्या न्यायदेवतेच्या राज्याच्या दुसऱ्या एका भागांतले अन्याय तिच्या जागृत अवस्थेचा फायदा घेऊन मांडल्यास तें फार उत्तम कार्य होईल. थोडा मैदान आतां जवळ आहे. डेप्युटेशनच्या जाण्यानें जरी विशेषसा फायदा झाला नाहीं, तरी नुकसानही होणार नाहीं. येऊन जाऊन खर्चाचा प्रश्न पुढें येईल. पण सांप्रत स्थितींतल्या लोकांत, तरी सध्यां विलायतची सफर करून येणें हा एक शिष्टाचार होऊन बसला आहे. दरसाल शेकडो लोक केवळ चैनीसाठीं विलायतची यात्रा करीत असतात त्यांत दहापांच जणांच्या यानें हिंदुस्थानच्या संपत्तींत विशेष मोठा खळगा पड णार आहे असें नाहीं.

सातारची प्रांतिक सभा.

शेवटीं सातारकरांनीं समेटाचें निमित्त पुढें करून कांग्रेसमधल्या पक्षभेदाचे विझत चाललेले निखारे पुनः एकदां प्रज्वलित करणाचें श्रेय संपादलें ह्मणावयाचें ! सुरतच्या कांग्रेसमध्यें घडलेले प्रकार लोकांच्या स्मरणांतून जाऊं नये याविषयीं इतकी काळजी घेण्याचें खरोखर कांहीं प्रयोजन नव्हतें. सातारकरांच्या अंगात देशहिताची उत्कट इच्छा संचार करीत होती व त्याच्या उत्साहाला कांहीं तरी काम पाहिजे होतें, तर कांग्रेसचीं भांडणें पुनः उपस्थित करण्याशिवाय दुसरें कांहीं राष्ट्रहिताचें कार्य त्यांना हातीं घेतां आलें असतें. ज्यांनीं आजपर्यंत कांग्रेसच्या नेतृत्वाचा जोखीम शिराबर वाहून तिचें तारूं बऱ्या वाईट रीतीनें वादळांतून आज पंचवीस वर्षें निभावून नेलें त्यांना पदच्युत करून राष्ट्रीय सभेच्या कारभारांतला सासूबाईपणा आपलेकडे घेण्यापलीकडे व आजपर्यंत सासूबाईपणा मिरविणाऱ्या बायांना कोपऱ्यांत बसविण्यास लावण्यापलीकडे सातारकरांना पुरुषार्थाचा दुसरा कांहीं मार्ग दिसला नाहीं ही अत्यंत खेदाची गोष्ट ह्मटली पाहिजे. यांत आह्मांला तरी निदान खाजगी द्वेषबुद्धीपलीकडे सातारकरांचा कांहीं उच्च हेतु दिसत नाहीं. आमची ही समजूत चुकीची ठरून सासूबाईंना पदच्युत करून बाजस सारणाऱ्या सूनबाईनें कांहीं कर्तृत्व दाखविलें तर आह्मांला आनंदच वाटेल. पण सातारकरांच्या या कृत्यानें आपसांतली दुही मोडली काय हा प्रश्न आमच्या मतें पूर्वीच्या सारखाच अद्याप कायम आहे. समेटाच्या नांवाखालीं हा एक नवा अरेरावीचा मासला दिसला, यापलीकडे साताऱ्याच्या प्रांतिक सभेचें दृश्य फळ काय दाखवितां येणार आहे ? सर फेरोजशहा प्रभृति मंडळी कर्तृत्वशून्य आहे असें ह्मणणारे सातारकर आता स्वतःच्या कर्तृत्वाचा तरी काय प्रकाश पाडणार आहेत तें पाहूं.

आधुनिक गुरु.

अवस्था दुसरी

(मंत्रोपदेशानंतरची.)

स्त्रियांस उपदेश करावा किंवा करूं नये.

अंक १७ वरून पुढें चालूं

सांप्रदाय

गुरुलोक कोणाचे ना कोणाचे तरी शिष्य असतात. याप्रमाणें वर चढत जात जात कोणा तरी ऋषीशीं अगर अवतारी पुरुषाशीं संबंध पोंचतो. या संबंधास गुरु परंपरा ह्मणतात. एकाच वेळीं एकाच गुरूच्या शिष्यवृंदास सांप्रदाय ह्मणतात. गुरूचे नियम प्रायःमनःकल्पित असतात. शिष्यास भय घालण्यासाठीं सांप्रदायाचा बाऊ केलेला असतो सांप्रदाय तुकाराम रामदासादिकांच्या वेळेपासूनच बुडाले. पेशवाईंत पहिले बाजीरावाचे वेळीं त्यास भरा ऊत आला होता परंतु पुढें ते बहुतेक नामशेषच झाले. मधून मधून माणिक प्रभु, नृसिंह सरस्वती यांच्यासारखे सद्गुरु झाले परंतु हल्लीं नवा सुळसुळाट झाला आहे

कीं असा सुळसुळाट केव्हांच झाला नव्हता. गाढववाला, चहाबिस्किटवाला, नाटक्या, तमासगीर वाटेल तो भिनगरस्वामी सारखा उपदेशक होऊन राहिला आहे. क्रॉमवेल ह्मणत असे "माझ्या स्नेह्यापासुन इश्वर मला रक्षो" तोच कंठरव आह्मांस करावा लागत आहे. बरें आधुनिक गुरु आपली माया फैलावतात तरी किती वर्षें तीस इयत्ता नाहीं. आह्मीं तीस तीस वर्षें साधनांत असलेले कैक कोरडे शिष्य पाहिले आहेत. तुकारामादि महात्म्यास ज्ञान देण्यास आपुणासारखे करिती तात्काळ। नाहीं काळ वेळ तयालागीं॥ गुरु नवळच जर परमेश्वरैक्यत्व नसेल तर तो तें शिष्यास कोठून प्राप्त करून देणार? उत्तरार्धांत ज्ञान मिळविण्यास फार वेळ लागत नाहीं. तीन वर्षांत तें प्राप्त होतें. तें एकदा प्राप्त झालें कीं त्याचा विचार होतें नाहीं इत्यादि गोष्टी गुरु लोक सांगू लागतात. मुकुंदरायानीं परमामृतांत प्रकरण १४ ओवी २०-

जैसी गुरु मार्गीची परवडी।
तैसी असावी गुरु पदाची गोडी॥
तरी प्रकाश होतां अर्ध घडी।
न लागे बापा'॥

ही ओवी दिसण्यांत सोपी आहे परंतु हिचा अर्थ फार गहन आहे. परमामृत ग्रंथ पूर्वी गुरु प्रत्यय आल्याशिवाय जर कोणी वाचील तर त्यास कांहींच लाभ होणार नाहीं. तसेंच परमामृत हें याच महात्म्याच्या विवेकसिंधु नामक ग्रंथाचें सार आहे. हें त्यानीं प्रकरण २ ओव्या १५ १६ व १७ मध्यें परमामृतांतच सांगितलें आहे:—

सद्गुरु मुखें वेदांत श्रवण।
न घडे तयाचें मनन॥
जवन पाविजे निजध्यासन।
तंववरी मोक्ष कैचा॥१५॥
सांडूनि वेदांत सिद्धांत।
लोका बोलती पाखंड मत॥
सांची नायकावी मात।
महावाक्यार्थ अनुभविजे॥१६॥
वेद बोलिला सृष्टिक्रम।
तो सांडूनि सकळ धर्म॥
वेदांताचें निजवर्म।
लाहिजे गुरु मुखें॥१७॥

विवेकसिंधूंत स्पष्ट सांगितलें आहे कीं जे गुरूचे अनुग्रही असतील तेच विवेकसिंधु व परमामृताचे अधिकारी आहेत. मुकुंदरायानीं प्रथमतः जयपाळावर अनुग्रह केला होता आणि मग त्यास परमामृतांत उपदेश दिला होता जयपाळास घोड्याच्या रिकीबींत पाय ठेवून घोड्यावर बसण्यासाठीं उडी घेताघेता समाधि ज्ञान देणारा संत पाहिजे होता. बहुतानीं यत्न केला, सिद्धि आली नाहीं ह्मणून त्यास कारागृहांत टाकिलें होतें. मुकुंदरायानीं जयपाळास त्याच्या मर्नी प्रमाणें समाधि सुख दिलें. विशेष भक्तीनें आणि ज्ञानाच्या तीव्र वासनेनें पण चुकलेल्या मार्गानें जयपाळा जवळ साधन चतुष्टयरूपी संपत्ति सिद्ध होती व अशा पूर्ण तयारीच्या व पूर्वीच प्रत्यय आगून देऊन अनुग्रह केलेल्या शिष्यास विवेकसिंधु आणि परमामृत लाभ दिला. परमामृत विवेकसिंधूचें सार आहे हें वर सांगितलेंच आहे. परमामृताचे बरोबरीचा संक्षिप्त वेदांत ग्रंथ आज २००-४०० शें वर्षांत झाला नाहीं आह्मी परमामृतास दोष देत नाहीं, गीतेस दोष देत नाहीं सर्व उपनिषदादि वेदांत ग्रंथ इतक्या स्वयंभू मोलाचे आहेत कीं आमच्या सारख्यानें त्यास दोष दिला तरी ही त्याची पवित्रता कमी होणार नाहीं. ईश्वर तरी परमपवित्र कां? ही पवित्रता क्षुद्र मानवानें दोष दिला ह्मणून कमी होते ती पवित्रताच नाहीं. सारांश ग्रंथ अत्यंत श्रेष्ठ आहेत. त्यातील सिद्धांतही अबाधित आणि विश्वमान्य आहेत. आधुनिक गुरु स्वार्थपरायण होऊन या ग्रंथाचा उपयोग आपल्या स्वार्थपरायणतेकडे करीत आहेत ह्मणून ही आह्मास वाईट वाटत नाहीं. परंतु वाचनीक वेदांताचें खुळ माजून समाज व्यवस्था बिघडूं पहात आहे. क्षुद्र मानव सद्गुरु होऊन परमेश्वराची बरोबरी करूं लागले आहेत, धर्मभोळेपणा अधिकच वाढत चालला आहे. आपल्या वेडगळ समजुती प्रमाणें ज्यांच्या समजुती नसतील त्यावर वाक्प्रहार होत आहेत. या बद्दल आह्मास दुःख होतें. ज्या ज्ञानानें दुसऱ्या कोणाचींही मनें दुखतात तें ज्ञानच नाहीं. नहि ज्ञानेन सदृशं। पवित्र मिह विद्यते' या सिद्धांतास या लोकांच्या कृतीनें बाधा येत आहे. या गुरु लोकास धर्मप्रसार, जीव मात्राची प्रीति, कर्तव्य परायणता इत्यादि व्यक्तिसुखोत्पादक अथवा समाज हित कारक ध्येयाचा गंध तरी आहे काय? माझ्या सांप्रदाया शिवाय अन्य सांप्रदायांत असणारे सर्व लोक नास्तिक आहेत किंवा शठ आहेत किंवा कोरडे आहेत इतकेंच ह्मणून हे लोक थांबतात काय? हे आपल्या सहवासास द्वेष, अमैत्री, अकरुणा इत्यादि दुर्गुण शिकवितात. त्यांचे उन्नत गुण नष्ट करितात व त्यास मानव सृष्टीच्या खालच्या दर्जांत ढकलून देतात आणि असा प्रकारच्या सहवासांत नेहमीं राहिल्यानें 'लालची गुरु कपटी चेला। दोनो नरकमें ठलं ठेला' गुरूला लालूच सेवेची शिष्याची लालूच गुरुप्रसंतेची आणि नरक ह्मणजे इहलोकींच मनुष्य असून पशुवृत्तींत काळ कंठण्याचा. परंतु ही स्थिती विलक्षण जाऊन हल्लीं बरेच गुरु तुह्मास या जन्मांत आठ आणे ज्ञान होईल, पुढील जन्मीं बारा आणे होईल व त्याच्या पुढील जन्मीं मोक्ष होईल अशा मर्यादेपासून मुकुंदरायाचा प्रतिस्पर्धी करून घड्याळ लावून बारा मिनिटांत मोक्ष करून देणाऱ्या गुरूंचीही आह्मास समक्ष अगर असमक्ष भेट झालेली आहे ह्मणजे आधुनिक गुरूचा ज्ञान करून देण्याचा काल अर्ध्या घडीपासून तीन जन्म पावेतों. काल निरवधि आहे त्यांत तीन जन्म फारसे नाहींत. बरें, शिष्यानें नादीं किती दिवस लागावें त्याचाही काल ठरलेला आहे. गुरु रात्रंदिवस शिष्यास तीन वर्षें सत्समागम देतात. तेवढे काळांत पूर्ण वेदांतज्ञान होतें. शिष्याचा मोक्ष निश्चित होतो. मग त्यानें वाटेल तें स्वैराचरण करावें.

'तव्याचा जाय बुरसं'।
मग तो सहजचि होय आरसा।
कीं लोह लागतां परिसा।
चामीकर सहजची'॥

श्रीधरस्वामी

तिसरे वर्गांत कलह पाडण्याचें काम गुरूंनी किती उत्तम रितीनें करतात हे वर विस्तृत रितीनें आलेंच आहे. घरांतील माणसाविरुद्ध गान्हाणीं ऐकिल्यानें, घरांतील वडील माणसाविरुद्ध हे व्यक्तिगुरु लोकमताप्रमाणें शिष्यमत तयार करतात. वडिलाच्या ठिकाणचा भाव नष्ट होतो. तुमच्या विरुद्ध अशाअशा तक्रारी आहेत असें आरोपींस सांगून गुरु आरोपींच्या मनास धक्का पोंचावितात. मग घरांत सुरू झालेल्या अशांतीस गुरु परमार्थ ह्मणू लागतात. परमार्थांत प्रत्येक स्वतंत्र. परमार्थांत श्राद्धपक्ष करून पूर्वजांस मोक्ष देता येत नाहीं. परमार्थास ब्रह्म ज्ञ नको. परस्पर पूर्वकर्मानें परस्पर योगवियोग दुःखसुख होतात हें तत्व परमार्थास मान्य नाहीं.

'शुचीनां श्रीमतां गेहे।
योगभ्रष्टोऽभिजायते'

हें वाक्य परमार्थास मान्य नाहीं. कौटुंबिकत्व, कुलप्रसाद, कुलाचार, कुलकोप, कुलशासन इत्यादि कर्में परंपरागत कुलपापें आणि कुलपुण्यें वेदांतास मान्य नाहींत. संचित, प्रारब्ध, क्रियमाण, ऋण, असत्य दुष्कर्म, सद्गुरुप्रसादानें वेदांतात दग्ध होतात. लाच घ्या, कर्ज काढून सावकारास बुडवा, वडिलांचा अपमान करा, एका गुरुबद्दल तळमळ ठेवा. एका गुरुची आराधना करीत रहा, तुह्मास कसलीही भीति नाहीं. तुह्मास भवसागरांतून गुरु पैलथडी पार पाडील व तुह्मास ज्ञान झालेंच आहे सबब मोक्ष मिळेल. कारणः—

व्रतें तपें नियमाचिया सांकडी।
संदेहीं गुंतली बापुडीं।
तीं केवीं पावतील पैलथडी।
संसार सागराचिये॥७॥
पूजा, स्नानें तीर्थयात्रें।
मंत्र तंत्र याग हवनें।
जे तितुकें फळ भोगणें।
स्वर्गादिक सर्वथा॥८॥
जप तप अनुष्ठानें।
आणि नानापरींचीं साधनें।
मोक्ष न पाविजे आ मयानें।
वाचोनिया सर्वथा॥९॥
परमामृत. प्र २ रें

या तिन्ही ओव्यांच्या मुळाशीं एकच उदात्त कल्पना आहे. जोंवर भक्ति नाहीं किंवा तीव्र उत्कंठा नाहीं आणि नुसती कांहीं तरी कामनिक वासना आहे तोंवर अर्थातच "ये यथामां प्रपद्यंते। तांस्तथैव भजाम्यहम्॥ या सिद्धान्त अन्वयें कल्पद्रुम परमेश्वर त्या त्या वासना पूर्ण करून देतो. त्याचे मनांत मोक्ष वासनाच नसेल तर त्यास मोक्ष प्राप्ति कोठून होईल. हें तत्व लक्षांत ठेवून वरील ओव्या वाचल्या तर त्यांचा अर्थ सुगम आणि सुलभ होईल. परंतु गुरुलोक या ओव्या कर्माकडे लावून शिष्याची गुरुभक्ति आपल्याकडे खेंचून घेण्यांत उद्धारतात. गुरुभक्ति हें तरी व्रत अतएव कर्म नाहीं काय? व ह्या परमार्थाचा दुरुपयोग होतो असें आह्मी ह्मटलें आहे त्याचें आतां विशेष स्पष्टीकरण होईल.

पति पत्नी संबंध, स्त्रीपुरुष संबंध किंवा थोडक्यांत सामाजिक कुटुंबपद्धति पूर्वीच्या ऋषींनीं फार विचार करून स्थापिली होती. तींत जीव शिव एक करण्याचें तत्व बरेंच होतें. तींत आपल्यामागें कांहीं दिवस तरी आपल्या कुटुंबाचें कसें चालेल या चिंतेस जागा नसे. व्यवहाराचें तसेंच परमार्थाचें मुख्य तत्व हें आहे कीं मनुष्यानें प्रथमतः जलक्षिप्त तेलबिंदू प्रमाणें लहान लहान समीपस्थ वर्तुळांवर स्नेह संबंध ठेवीत ठेवीत अखेर जलाकार व्हावें. मनुष्यानें प्रथमतः आपल्या अपत्यावर प्रेम ठेवण्यास शिकावें नंतर बंधुवर्गावर, नंतर कुटुंबावर, नंतर कुलावर, नंतर ज्ञातीवर आणि याच प्रमाणावर वाढत्या प्रमाणानें देशावर, संपूर्ण मानव जातीवर मानव कृतीचा पाया सामाजिक कुटुंब पद्धति हा होय. पाश्चात्य राज्यामुळें व पाश्चात्त्यांशीं जो संबंध जडला आहे त्यामुळें सामाजिक कुटुंब पद्धति स्पर्धेनें विलयास जात आहे. हिंदु मुसलमानांतील तंटे, जातिद्वेष, पोट जातिस्पर्धा, महागाई, जीवनकलह, सुखसाधनाभाव, धर्मभोळेपणाच्या चालीरीति, अडाणी आणि अशिक्षित स्त्री इत्यादि अनेक वेगांनीं देशांत ऐक्यभाव नष्ट होतच चालला आहे. त्यांत कुटुंबें बिघडण्याची ही नवीन सांप्रदाय पद्धति अधिक, अमोघ आणि जोरदार आहे. हिचा वेळींच सर्वांनीं प्रतिकार करावा. स्त्री शिक्षण, स्त्री स्वातंत्र्यादि विषयांनीं तयार झालेल्या भूमिका भलत्याच व काल्पनिक दिशांनीं निदानपक्षीं पढत मूर्खांच्या पारतंत्र्यांत जाऊं पहात आहेत. इकडे कानाडोळा करतां कामा नये; नाहींतर '

गुरुभयें प्रेमबहाली।
हरी भवस्य स्वरूप पावली।
कीटक भयें भालीसी।
कैसें झालें॥१९॥ परमा. प्र. १५

अपूर्ण

आत्मघाताची प्रवृत्ति.

युरोपांतला फ्रान्स देश आणि हिंदुस्थानांतला बंगाल यांच्यांत अनेक बाबतींत अत्यंत सादृश्य आहे. जसें फ्रान्सचे लोक बुद्धिमान्, भावप्रधानवृत्तीचे, साहित्यप्रेमी आणि उल्हासित आहेत, तसेच बंगालचेही लोक बुद्धि भाव प्रबलता, आणि उल्हासित वृत्ति या गुणांत इतर हिंदी लोकांहून श्रेष्ठ आहेत. फ्रान्सचे लोक येवढ्या तेवढ्या गोष्टी मनाला लावून घेऊन तत्काळ स्फूर्तीसरशी क्रिया करणारे आहेत. फ्रान्समध्यें आत्महत्या करून घेणारांची किंवा खून करणारांची संख्या मोठी आहे याचें कारण त्याची भावप्रधानवृत्ति होय. याही बाबतींत बंगाली लोकांचे व फ्रेंच लोकांचें सादृश्य आहे. बंगालच्या अराजकतेच्या पायीं झालेले अत्याचार, व त्याचप्रमाणें सासुरवास, हुंडा घेणारांचा जुलूम, किंवा पातिव्रत्याविषयींच्या भलभलत्या समजुती यांच्यापायीं जितकी प्राणहानि दरसाल होत आहे, ती लक्षांत घेतली ह्मणजे आमच्या ह्मणण्याची प्रतीति येईल. गेल्या आठवड्यांतलीं बंगालचीं वर्तमानपत्रें सहज चाळीत असतां पांच सहा मुलींनीं आपल्या कपड्यांवर राकेल ओतून घेऊन स्वतःस जाळून घेतल्याचीं उदाहरणें वाचण्यांत आलीं. हुंड्याच्या चालीच्या पायीं अशाच कित्येक मुलींनीं आत्मयज्ञ केल्याचे

दाहरणें वारंवार दृष्टीस पडतात. सतीत्वाचें ण घेऊन आत्महानि करणाऱ्यां तरुणींची ल्या ही बंगाल्यांत विशेष दिसते. नरासें :ख येतांच त्या बरोबर माणसाची सहि- ृता नष्ट व्हावा, विचारावर विकाराची छाप ावीं, आणि भविष्यकाळ सगळा उदास- णा वाटून आत्महत्या करण्याची प्रवृत्ति ावी ही मानासिक दुर्बलता नव्हे तर काय? गोदरच बंगाली लोक भावप्रधान प्रवृत्तीचे, ांतून तिकडील वर्तमानपत्रें अशी आत्म- ा करणाराचे ने पोवाडे गातात, त्यामुळें प्रवृत्तींत व दुर्बलतेंत अधिकच भर ते. सुशिक्षित पत्रकर्त्यांनीं तरी आपल्या ी जबाबदारी ओळखून हा मार्ग लवकर कला पाहिजे.

धर्मादायाची व्यवस्था

हिंदुस्थानात हिंदु, मुसलमान, जैन, बौद्ध शी वगैरे सर्व जातींच्या लोकात सार्व- ाक धार्मिक संस्थाच्या उपयोगार्थ मोठाल्या ा दान करण्याची प्रवृत्ति फार जुनी , आणि मोठालीं मंदिरें धर्मशाळा, संस्था या देणग्यांवर आजपर्यंत चालल्या ात. पण या देणग्यांची व्यवस्था ज्यांचे सते त्यांच्यावर देखरेख कोणाची न त्यामुळें पुष्कळसे व्यवस्थापक सदर धर्मा- करणाराचे हेतू लक्षांत न घेतां क्वचित् ां त्या हेतूच्या अगदीं विरुद्ध प्रकारचे करून स्वतःची तुंबडी भरून गबर त असें अनुभवास आल्यावरून सरकारनें बाबतींत कांहीं निर्बंध घालणें अवश्य असें लोकांच्या पुढाऱ्यांस वाटूं लागलें ांनीं वेळोवेळीं यासंबंधाचीं बिलें कौंसि- आणण्याची परवानगी सरकारापाशीं तली. पण धार्मिक बाबतींत तटस्थ वें धोरण सरकार स्वीकारणार असें सरकारनें ह्या प्रश्नाकडे दुर्लक्ष केलें. ारी सरकारनें येवढें मात्र एक कलम ात घालून ठेविलें कीं एखाद्या हिंदूनें मुसलमानानें हिंदु मंदिरांचा महंत माशीदिचा मुतवाली धर्मादाय रकमेचीं ातफर करीत आहे अशी फिर्याद ॲड- ट जनरलकडे केली तर सरकार त्या णाची चौकशी करील. ह्मणजे सर- स्वतः आपण होऊन धर्मादायाच्या ंत हात घालावयाचा नाहीं, पण ची तक्रार आलीच, तर त्याबद्दलची ी करावयाची असा मार्ग स्वीकारला. च मौनव्रत धरण्यापेक्षां ही एक पुढची होती. याही गोष्टीला कित्येक वर्षें ां, तेव्हां आता सरकारला आण- एक पाऊल पुढें टाकण्याची इच्छा सारखी दिसत आहे. त्यांनीं या ा विचार करण्याकरितां एक कमिटी होती, व या कमिटीचे सभासद श्नाचा विचार करण्यासाठीं गेल्या महिन्यांत दिल्ली येथें जमले होते. मिटीची रिपोर्ट अद्याप प्रसिद्ध झाला कदाचित् तो सरकारपुढें विचारासाठी असेल, व लवकरच कांहीं तरी ठराव बाहेर पडेल असा अंदाज

सहकारित्वाची कल्पना

परवा मद्रास इलाख्यांत वेंबानोर येथें सह- कारी पतपेढी उघडतांना ब्रह्मश्री नरसिंहाचार्य स्वामी यांनीं एक भाषण केलें आणि त्यात सांगितलें कीं सहकारित्वाची कल्पना युरोपि- यन लोकांना आमच्या देशांत आणिली ही समजूत चुकीची आहे. मनु व याज्ञवल्क्य स्मृतींत अशा संस्थाचा उल्लेख आहे. आमचा हिंदुस्थान देश एका काळीं कांहीं अपूर्व देश होता, आमच्या वेदात आगगाड्या, तारायंत्रें टेलिफोन, एक्सकिरण, गॅास्तनदेवी. प्रजातंत्र राज्यें, पार्लमेंट, इ० सर्व सध्याच्या सुधारणा व पुढें होणारे शोध वगैरे बीजरूपानें आहेत, असें ह्मणण्यांतच ज्यांना समाधान वाटतें त्यांना ब्रह्मश्रींचें वरील वाक्य अमृत- तुल्य वाटेल यात शंका नाहीं. पण या ब्रह्मश्रींस्वामीना जर असा कोणीं प्रश्न विचा- रला की सहकारी पतपेढ्यांची कल्पना आमची आहे, युरोपियन लोक ती मनूपासून शिकले अशी रिकामी प्रौढी मिरविण्यानें हिंदुस्थानची सांपत्तिक स्थिती सुधारणार आहे काय? जर तुमच्यांत ही कल्पना होती तर तिला व्यवहारिक स्वरूप दिल्या- शिवाय नुसत्या कल्पनेची किंमत काय आहे! या प्रश्नास स्वामीजी काय उत्तर देणार! जगांत नवें असें कांहीं नाहीं. सगळें ज्ञान वसनें आणिलेलें असतें. पण जवळ पैसा असून भुकेनें मरणाऱ्या दुर्दैवी प्राण्या- प्रमाणें आमचे हिंदी लोक जवळ उत्कृष्ट प्राचीन वाङ्‌मय असून मूर्खपणामुळें ह्मणा, अगर दुर्दैवानें ह्मणा, अधोगतीस गेलों आहों. तेथें आपल्या प्राचीन वाङ्‌मयाविषयींची पोकळ प्रौढी आह्मांला तारण्याला काय समर्थ होणार आहे!

रिकामटेकडा वाद.

पुण्याच्या लोकांना रिकामटेकडा वाद घालींत बसल्यावांचून चैनच पडत नाहींसें दिसतें. अशा वादप्रिय खोडसाळ लोकांना आपली हौस पुरवून घेण्याचे कामीं 'ज्ञान- प्रकाश' कर्त्यांकडून उत्तेजन ही मिळत असतें. बायकांनीं कुंकूं लावावें कीं नाहीं आणि लावणेंच झालें तर त्याचा घेर केवढा असावा किंवा केवढा नसावा, कुंकू लावणें हें सुधारणेंचें लक्षण आहे कीं रानटीपणाचें चिन्ह आहे वगैरे गोष्टींचा काथ्याकूट करण्यांत अनेक शास्त्री स्त्रि- यांचीं व बालबोध घराण्यांतील पुरुषांचीं मनें दुखविण्यापलीकडे काय लाभ होणार आहे तो 'ज्ञानप्रकाश' कर्त्यांसच माहित! समजांत बरे वाईट असे अनेक प्रकार नेहमीं चालावयाचे. या बऱ्यावाईटपणाचें माप ही सर्वांचें सारखें नसतें. तेव्हा भिन्नरुचि- त्वामुळें एकच गोष्ट निरनिराळ्या माणसांना भासणें साहजिक आहे. कुंकवाचा मळवट भरला ह्मणजे एखाद्या स्त्रीचे अंगीं जसें पातिव्रत्य किंवा स्त्रियोचित सद्गुण आले असें होत नाहीं, त्याचप्रमाणें कुंकवाचा घेर लहान करीत करीत बिंदुमात्रावर आणून सोडण्यानें मनाची उन्नति झाली असेंही कोणी विचारी माणूस समजावयाचा नाहीं. कुंकू लावणें ही एक पूर्वापार चालत आलेली निरुपद्रवी रूढी आहे. तिला मान देण्यांत कोणताही रानटी- पणा नाहीं, किंवा अनीति नाहीं. मग तिच्या- बद्दल निष्कारण अद्वातद्वा शब्द वापरून जुन्या लोकांचीं मनें दुखविण्याचें पातक सुधारकी लोक कां घेतात? निरर्थक रूढी आमच्या हिंदुसमाजांतच आहेत आणि सुधारकांस आदर्शभूत वाटणाऱ्या अशा युरोपियन समा- जांत नाहींत असें आहे काय बरें? भिन्न- रुचित्व हेंच प्रत्येकानें आपल्या आचाराचें माप ठरविलें, आणि विचार स्वातंत्र्याप्रमाणें आचार स्वातंत्र्य वावरूं दिलें, तर कोणताही समाज घटकाभर तरी टिकेल काय? रूढी ही एक प्रकारची सोशल ड्रिल आहे आणि समाजांत एकी, व संयुक्तपणा स्थापित होण्यास तिची फार अवश्यकता आहे या दृष्टीनेंच कुंकुमतिलकासारख्या प्रश्नाची मीमांसा केली पाहिजे. तेथें नुसता रिकामटेकडा शब्द घालीत बसण्यांत अर्थ नाहीं.

स्वाभार स्वीकार

गुणागोविंद पुस्तकमालेचें १९ वें पुष्प

"**श्रीराम प्रबोध**" नांवाचें नुकतेंच आह्मांकडे आलें आहे. या पुस्तकाची दिशा पुराणापासून होणारें मनोरंजन, भोळ्या भा- वाचें निरुपद्रवी आचरण, किंवा इतिहास दृष्ट्या होणारी माहिती या तिहींपेक्षां निराळी असून व्यासप्रणीत अध्यात्म रामायणांतील रहस्य निरीक्षणाचा हा या प्रबंधाचा प्रयत्न आहे. रा. रा. बापु बळवंत देवधर यांनीं हें पुस्तक फार परिश्रमानें तयार केलेलें असून भाषा सरळ व सुबोध आहे आणि श्री राम चारित्रांतील गूढें उकलण्याचा उद्देश पुष्कळसा सफलही झालेला आहे. गेल्या मार्च महिन्याच्या वैश्य मासिक पुस्तकाच्या बरोबर संगीत सावित्री ऊर्फ वरवर्णीनी नाटकाची एक प्रत आह्मा कडे आली आहे. या पुस्तकाचे कर्ते रा. रा. भार्गवराम विठ्ठल वरेरकर यांचें हें पांचवें साहावें नाटक आहे. हे कसलेले नाटककार आहेत.

सती सावित्रीची गोष्ट आगोदरच हृदय- वंगम असून तिच्यामध्यें पुष्कळशा हृदय- द्रावी रसांचा परिपोष असल्यामुळें हें नाटक वाचतांना सहजच हिंदुवाचकांची गोडी व कौतुक वाढल्या प्रमाणावर असतें. यातील पदें मनाला विशेषशीं आवडण्या सारखी नाहींत पण गद्य रचना चागली सुबोध व मनोहर आहे. एकंदर संविधानक कथेच्या दृष्टीनें पहातां पात्राच्या योजनेंत विशेष खुबी. ग्रंथकार यांतील पद्यरचना आपल्या प्रसन्न व मंगलवृत्तीच्या वेळीं पुनः करतील तर काव्य स्फूर्तीची कोठें कोठें तरी ओळख पटण्याचीं स्थळें दृष्टीस पडण्याचा संभव आहे.

कृष्णमूर्ती

या १९ वर्षाच्या तरुण मुलाला पुनः आपल्या स्वाधीन करावा ह्मणून त्याच्या वडिलानें मिसेस बिझांट प्रेसिडेंट थिआ- साफिकल सोसायटी यांच्यावर फिर्याद करून नामदार मद्रास हायकोर्टाचा हुकुम नामा मिळविला होता. त्याच्या वरील अपिलांत प्रिव्ही कौंसिलानें हा ठराव रद्द करून असा निर्णय केला कीं हा दावा योग्य पद्धतीनें लावण्यांत आलेला नाहीं तेव्हां तो आह्मी रद्द करितो. पुनः दुसरा दावा कायद्याच्या पद्धतीनें आणण्या- विषयीं प्रिव्ही कौंसिलानें आपला अभिप्राय नमूद केलेला आहे. न्यायदरबारांत पुष्क- ळदा अपूर्व गोष्टी निर्णीत होत असतात; आणि सासवड व गढें याच्या- मधील या येरझाऱ्यांनींच पक्षकार थकून जात असतात. रा० कृष्णमूर्ती युनिव्हरसिटीचा अभ्यास सोडून इंडियांत परत येण्याला नाखूष आहेत. पित्याची त्याला परत आणण्याची उत्कंठा आणि उलटपक्षीं मिसेस बिझांट यांची त्याच्या विद्याभ्यासाविषयीं कल्याणदृष्टी याचें तुमुल युद्ध चालूं आहे.

विश्वामित्रांनीं श्रीरामाला दशरथापासून दूर नेलें तद्वत् विदुषी बिझांटबाईनीं कृष्ण- मूर्तीला पित्यापासून दूर नेलेलें आहे. तेव्हां विलायतेकडील कार्यभाग होईपर्यंत परत आणविण्याचा उपक्रम तडीस जात नाहीं असें प्रिव्हि कौंसिल आकाशवाणीनें सांगत आहे. जगावर उपकार होतील असें महाकार्य कृष्णमूर्तींच्या हातून घडणार आहे अशा दृष्टीनें पाहतां सर्व प्रकार आनंदमयच होय. पण दुसऱ्या पित्याच्या बाजूनें पाहता मद्रास हायकोर्टाचा ठराव कायम व्हावयाला पाहिजे होता. हें प्रकरण पुढें काय काय चमत्कार दाखील आणितील ते स्वतन्त्रपणानें पाह- ण्यातही पुष्कळांस मौज व करमणूक वाटेल.

वऱ्हाडवृत्त

हवामान—या सप्ताहात पहिले तीन दिवस पर्जन्यकालाच्या प्रारंभाचा रमणीय देखावा आला होता. ईशान्येच्या बाजूच्या तुफानाची व वादळाची ही लाट होय. हवेंत चांगला थंडोसा वाटत आहे. शेतीचीं कामें या पावसानें सुखकरशीं वाढतील. रोगराई ह्मणण्या सारखी नाहीं. या वृष्टीमुळें वर्षाकाल थोडा महिना भरानें पुढें सरकेल असें कांहीं तज्ज्ञ ह्मणत आहेत.

रा. रा. रुस्तम अर्देशर सबजज यांस रजा संपतांच मोर्शी येथील कोर्टावर नेमण्यांत आलें.

रा. रा. रघुवीरसिंह दुनियासिंह वऱ्हाड एक्स्ट्रा असि. कमिशनर, यवतमाळ यांस ३ महिन्याची हक्काची रजा देण्यांत आली.

रा. रा. यशवंत रायभान तहशीलदार यांस मोर्शी येथें नेमण्यात आलें.

'सुखसंचारक' या व्यापारी कंपनीनें चालूं शकाचें पंचांग जाहिरातीच्या द्वारा प्रसिद्ध करून आपल्या जवळील विक्रीऊ मालाची गिऱ्हाईकांस माहिती दिली आहे. हें पंचांग आह्मी आजच्या अंका सोबत वाटत आहों.

आकोला बाजारभाव

हुंडी दर्शनी			१००।=
मुंबई ब्यांकेचें सोनें			२४०≈
चांदी			७९
जवारी नवी	७६	ते	८०
गहुं काठ	१०३	ते	११९
गहुं बनशी	१२०	ते	१३२॥
ज्वस	१३९	ते	१३९
तेल	९	ते	१०
सरकी			११
तीळ	८।=		८॥=
कापूस	३९		९१
रुई आकोला जीन			९२

जाहिर नोटीस

तो. गंगाभागीरथी रमाई मर्द लक्ष्मण जात माळी रा० जळगांव नाठे तालुका आकोट जि० आकोला हल्लीं रा० लोहारी तो। आकोट पोष्ट इस :—

खालीं सही करणार यामकडून या जाहिर नोटीसीनें कळविण्यांत येतें कीं:—

मौजे जळगांव नाठे तो। आकोट जिल्हा आकोला येथील खालीं लिहिलेल्या नीशाणीची जमीन

नीशाणी मळा यांतील एक चतुर्थांश हिस्सा उत्तरे कडील १ नीशाणी लांबोरी यांतील सात एकर जमीन अजमासे पूर्वेकडील १ नीशाणी कळंब यांतील एक द्वितियांश हिस्सा उत्तरे कडील १ नीशाणी अंब्याचे यांतील एक द्वितियांश हिस्सा उत्तरेकडील

येणें प्रमाणें वरील नीशाणीच्या ४ शेतें वडिलोपार्जीतची आहे आणि एकाठिकाणीं आहे. सदरहु जमिनींतील वर लिहिलेले हिस्से माझा सखा चुलतभाऊ नामें लक्ष्मण (तुमचा नवरा) याचे हिश्यास गेला आहे, त्या हिस्याचा उपभोग तो जिवंत होता तोपावेतों त्यानें घेतला पुढे तो मेल्यानंतर सदरहु हिस्से वारसाचे नात्यानें मजकडे आले आहेत परंतु तुह्मी माझ्या वडील भावजई असून तुह्मास मी अन्नवस्त्र देणें ठीक वाटलें नाहीं ह्मणून मी वरील सर्व जमीन तुमचे उदर पोषणासाठीं आणि तीर्थयात्रा करण्यासाठीं तुमचे हयाती पावेतों वाहाण्यास दिली आहे. तुह्मास ज्यावेळेस सदरहु जमीन वाहाण्यास दिली त्यावेळीं तुह्मी या जमीनीचा कोणत्याच प्रकारे विल्हेवाट [खरेदी बक्षीस] वगैरे प्रकारानें करूं नये. अशी ताकीद दिली व त्या ताकीदा प्रमाणें तुह्मी कबूल केलें असें असतां आतां माझे ऐकण्यांत आलें. आहे कीं वरील शेतांतील मळ्यांतील एक चतुर्थांश हिस्सा किसन नाम इसमास पैशाची कांहीं जरूरी नसतां विकला आणि लांबोटी येथील शेतीमधील तुमचे वहितीस असलेली सात एकर जमीन मौजे जळगांव नाठें येथील मारुतीचे कडे दिली. का दिली याचा पत्ता लागत नाहीं. आतां तुह्मास कळवितों कीं आतां तुह्मी वरील शेतातील तुमचे जवळ शिल्लक असलेली जमीन कोणत्याच प्रकारे गेरविल्हेस लावूं नये. तिचें दर वर्षाचें उत्पन्न तुह्मास तुमचे उदर पोषणा करितां व दानधर्म तीर्थयात्रा करण्या पुरेसे आहे. दुसरे तुह्मी मळ्यांतील एक चतुर्थांश हिस्सा आणि लांबोरीचें शेतांतील अजमास ७ एकर जमीन जी गेरविल्हेस लाविली तिचे जे दस्तऐवज तुह्मी करून दिले असतील ते कायद्यानें बातल आहेत त्या दस्तऐवजा हक्क कोणतेच प्रकारे बोजा जमिनीवर अगर माझे शिरावर कायद्यानें नहीं ही नोटीस दिली सही मुक्काम आकोला तारीख २।५।१९१४ —ही

गंगाराम भिकाजी माळी राहणार जळगांव नाठे तो। आकोट पोष्ट मुंडगांव निशाणी खुद हातची

नो० नं० १२

जाहिर नोटीस.

सिनीअर सबजज साहेब बहादूर को० अकोला यांचे कोर्टांत — सकसेशन सरटिफिकीट नं० ९ सन १९१४ चौकशी ता० ४।७।१४ अर्ज सकसेशन सरटिफिकीट मिळणें बद्दल:—

सर्वत्र लोकांस कळविण्यांत येतें कीं:— जानकाई मर्द बापूजी पाटील कुणबी रा० किमखेड कामठें तो। मूर्तिजापूर जि० अकोला इनें सरटिफिकीट मिळण्या करितां आमचे कोर्टांत ता० २९।४।१४ इसवी रोजीं अर्ज केला आहे. व त्याची चौकशी ता. ४।७।१४ ची नेमली आहे. तरी ज्यांची कांहीं अर्जा विरुद्ध तक्रार असेल त्यानीं आमचे कोर्टांत ता० ४।७।१४ ई. रोजीं सकाळचे १० वाजतां हजर राहावें. तसें न केल्यास अर्जदार ईस सकसेशन सराटिफिकीट दिलें जाईल. व मग कोणत्याही प्रकारची तक्रार ऐकली जाणार नाहीं. कळावें ता० ९।५।१४

R. N. Trivedi
सी० सबजज अकोला

नो० नं० १३

जाहिर नोटीस

जाहिर नोटीस मौजे हिंगणवाडी तो। मुर्तिजापूर येथील सर्व सेट सावकार लोकास व इतर दुसरे गावचे सेट सावकार लोकांस जाहिर करण्यात येत आहे कीं माझा मुलगा नामे चिंतामण रा० हिंगणवाडा तो। मुर्तिजापूर हा असोन तो आगदी गैर जाबीचा निघाला असोन ता मजला न समजु देता [illegible] कर्ज काढीत आहे. व तो पवला सर्व गैर वर्तणुकात जावित आहे सबब जाहिर नोटीसीनें कळवीतों कीं त्याजला कर्ज कोणी देऊ नये जर कारितां दिल्यास त्या कर्जाचा जबाबदार मी काय या प्रमाणें होणार नाहीं व माझे मालकीचे ईस्टेटीवर मी हयात आहे तो पावेतो त्याची मालकी नाहीं सबब लोकांस समजण्या करितां नोटीसीनें कळविले आहे तरी कोणी कर्ज देऊनये कळावे. ता। ८।५।१४

सही

गणु वा। जानबा रा० हिंगणवाडी तो। मुर्तिजापूर हल्लीं मुक्काम आकोला निशानी कुःद

नो. नं. १४

जाहिर नोटिस

सर्वत्र लोकांस कळविण्यांत येतें कीं भगू वा। हंबीरजी रा. बरुड (कुरुटाचे) ता० दर्यापूर यांनीं ता० ६ मे १९१२ रोजीं माझे पासून एक खरेदीखत मौजे पुंढ येथील सर्वे नं. ४२ मधील एक द्वितीयांश हिस्याचें करून घेतलें आहे. तें त्यांनीं मला फसवून करून घेतलें आहे. त्यांत नमूद केलेले रु. ३०० तीनशें पैकी मला एक पै हि अद्याप मिळालेले नाहीं. त्याच प्रमाणें त्या खरेदीखतांत शालिग्राम भोजराज यांच्या रु. ४५० चा व सखाराम बिठोबा रा० अडगांव यांच्या रु. २५० चा हवाला घेतल्या बद्दलचा मजकूर खोटा आहे. त्या दोघांशींही माझा देण्याघेण्याचा किंवा सावकारीचा संबंध नाहीं. सबब हें खरेदीखत साफ रद्द समजावें आणि खोट्या खरेदीखतान्वये भगू वा। हंबीरजी याने ही इस्टेट खरेदा अगर गहाण वगैरे कोणापाशी टाकील तर त्या व्यवहाराचा बोजा माझेवर अगर इस्टेटीवर कोणत्याही प्रकारें पडणार नाहीं. या खरेदीखतानें कोणी फसूं नये ह्मणून ही जाहिर नोटीस मुद्दाम दिली आहे. कळावें ता० ९ मे १९१४ इ.

सही

किसन बिठोबा दस्तुर खुद

नो, नं. १५

नोटीस

नोटीस बेशमी सीताराम धनू नागे कुणबी रा. कळंबेश्वर पो. आकोला

यांस:

मी खालीं निशानी करणार नोटीस देते कीं तुह्मी माझे गंधर्वाचे नवरे असून गंधर्वास सुमारें ७ वर्षे होतीळ. मी तुमच्या येथें नांदले. अलीकडेस महारोगानें तुह्मी पीडित असून तो तुमच्या सर्वांगावर फुटन निघाला आहे. तुमच्यानें मला पोसववत नाहीं व मला विनाकारण मार हाण करितां या करितां मी आपले जीवाचे भीतीनें तुमचे येथून पळून आले तरी कळवितेकीं ही नोटीस पावल्यावर १५ दिवसांत मला फारकती द्यावी. मला तुमच्या जवळ आतां राहवत नाहीं. तसें तुमचे कडून न झाल्यास ही नोटीस फारकत समजून मला वाटेल तो मी घरठाव करीन. तुमचे दागीनें वगैरे माझे अंगावर कांहीं नाहींत कळावें ता० ३-५-१४ इ.

सहींची निशानी आंगठा

धुरपती मर्द सीताराम नागे

कुणबी रा० कळंबेश्वर हिच खुद

नो. नं. १६

जाहीर नेटीस

सर्वत्र लोकांस या नोटिशीनें जाहीर करण्यांत येते कीं मी खालीं सही करणार हिनें आपलेतर्फें कोर्टाची व इतर सर्व तऱ्हेचीं खानगी कामें करण्याकरितां १ रामराव भिकाजी देशमुख रा. भरजहागीर व २ बाजीराव गोविंदराव मराठे रा० रिसोड ता० वाशीम जि० आकोला यांस तारीख २७ माहे जून सन १९१२ इ. रोजीं कुलमुखत्यारपत्र दिलें होतें त्या कुलत्यारपत्रांतील इसमांपैकीं नंबर १ चा कुलमुखत्यार रामराव भिकाजी देशमूख यांना आज तारखेपासून सदरहु मुखत्यारपत्रांतून कमी करून त्याचें नांव रद्द केले आहे तरी यापुढें त्यांचेशी मजसंबंधाने कोणी कोणत्याहीप्रकारचा व्यवहार करूनये केल्यास तो कायदेशीर होणार नाहीं व तो मला नामंजूर असून त्याबद्दल मी जबाबदार नाहीं कळावें ता० २९-४-१४ इ०

दस्तुर बाजीराव गोविंदराव मराठे रिसोड

सही

चंद्रभागाबाई जवजे खंडेराव देशमूख नि० नांगडी दस्तुर बाजीराव गोविंदराव मराठे द० खुद.

नो० नं० १७

नोटीस

नोटीस बेशमी रामचंद्र हरी पिंपरकर गोहोगांव ता० मेहेकर जि० बुल्ढाणा याजकडून

भाउ गणपत बिडवई रा. येवत ता. वाशीम जि० आकोला यास या लेखावरून खालीं सही करणार याजकडून नोटीस देण्यांत येते कीं:

मजला अज्ञान नारायण बाळिराम बिडवई रा० माकेगांव याचे इस्टेटीचा व त्याचा जि० डि० जज्य साहेब आकोला यांचे फायला वरील गार्डीयन केस नं० ११

१३

नि. ता० १७।१०।१३ यांत गार्डीयन नेमिले आहे. व अज्ञानाची सर्व इस्टेट मजला तुमच कडून ताब्यांत घेण्याचा हुकूम झाला आहे त्या प्रमाणें आह्मी अज्ञानाची इस्टेट तुमचे जवळ ताब्यांत मागितली असतां दिली नाहीं तरीं या नोटीशीनें तुह्मांस जाहिर करण्यांत येतें कीं तुह्मी ही नोटीस पोहोचल्या पासून ८ दिवसाचे आंत अज्ञानाची सर्व स्थावर जगम इस्टेट माझे ताब्यांत द्यावी असें न केल्यास तुमचेवर कोर्टाच्या हुकमा प्रमाणें योग्य तो दावा करणे जाईल व या नोटीशीचा व दाव्याचा खर्च तुह्मावर पडेल व अज्ञानाचे इस्टेटीचा नफा तफर झाल्यास तुह्मास जबाबदार धरले जाईल कळावें ता ९।५।१४ सही

रामचंद्र हरी पिंपरकर रा गोहोगाव

द. खु. मुक्काम आकोला

नो. नं. १८

नोटीस

भगु वा। हंबीरजी रा० बरुड कुरुटाचे ता० दर्यापूर यांस—

नोटीस देणार किसन वा। बिठोबा रा० बरुड ता० दर्यापूर नोटीस देण्यांत येतें कीं तुह्मी आमचे पासुन ता० ६ मे १९१२ रोजीं एक खरेदीखत करून घेतलें आहे हें खरेदीखत तुह्मी आह्मास फसवून लिहून घेतलें असून त्याचा भरणा आह्मास मिळाला मुळीच नाहीं. खरेदीखतांत भरण्याबद्दल जो मजकूर लिहिला आहे तो सर्व खोटा आहे. खरेदीखतांत लिहिलेल्या प्रमाणें रु० ३०० आह्मांस मुळींच पोचले नाहींत त्याच प्रमाणें शालीग्राम भोजराज यांचा ४५० रुपयांचा आमचे साठीं तुह्मी हवाला घेतल्या बद्दलचा व ते रुपये दिल्या बद्दल मजकूर खोटा आहे. आह्मांस शालीग्राम भोजराज यांची मुळींच माहिती नाहीं व त्याचें आह्मांस कर्जही नव्हतें. त्याच प्रमाणें सखाराम बिठोबा रा० अडगांव यांच्या रु० २५० च्या हवाल्याबद्दलचा मजकूर खोटा असून त्यांची आमची ओळख नाहीं व त्याचे आह्मास कर्जही नव्हतें. एकुण खरेदीखताचे भरण्याबद्दल एक पैसाही आह्मास मिळालेला नाहीं ते तुह्मी आह्मास फसवून लिहून घेतलेलें आहे. ते साफ रद्द आहे. व ते आह्मास अगर आमचे इस्टेट वारस अगर साहू सावकार यांस बांधू शकत नाहीं. ही गोष्ट सर्व लोकांस जाहिर व्हावी ह्मणून प्रसिद्ध करित आहे. कळावें ता० ९ मे १९१४ इ. सही

किसन वा। बिठोबा द० खु०

नो. नं, १९

तांबूल नवरत्न — न कत्थेकी परवा न चुनेसे काम, हमारे मसालेका सबको सलाम. पानाच्या विड्यांत खाण्याचा उत्तम मसाला. चुना व काथाची जरूर नाहीं. किंमत डबीस सहा आणे.

नवरत्न टेबलेट — उत्तम सुवासिक अत्तराच्या वड्या. किंमत डबीस तीन आणे.

नवरत्न तमाखु — पानांत खाण्याची केशर, कस्तुरी इत्यादि सुवासिक वस्तु मिश्रित तमाखु. किंमत दर तोळ्यास दीड आणा.

मद्रासी नस — अति उत्तम सुवासिक नस. मेंदूवर खास गुणकारी. बाटलीस चार आणे

गजकर्णाचें मलम — गजकर्णावर उत्तम औषध. डबीस चार आणे

केश काढण्याचें तेल — केश काढण्याचा उत्तम इलाज. किंमत सीसीस अडीच आणे.

चन्द्रकांत बाम — मेंदूला व डोक्याला आत उपयोगी. सीसीस किंमत आठ आणे.

बनविणार टी. एस. मित्र. जळगांव.

आकोल्याचे सोल एजंट- चमन कंपनी.

पत्ता— ताजनापेठ बाजार- आकोला.

नो. नं. २०

Oriental Government security Life Assurance Company, Limited,

ESTABLISHED 1874.

HEAD OFFICE—BOMBAY

R. PATERSON BROWN, MANAGER.

FUNDS EXCEED 4¼ CRORES.

Claims paid for over 3½Crores.

ALL PERSONS

WHO ASSURE FOR THE FIRST TIME
OR
WHO INCREASE THEIR PRESENT ASSURANCE
WITH

THE ORIENTAL

BY EFFECTING A WITH PROFIT POLICY
ON OR BEFORE 31 ST DECEMBER 1913 WILL BE ENTITLED TO

THREE YEARS BONUS

PROVIDED
THREE YEARS PREMIUMS HAVE BEEN PAID
AND
THE POLICY IS IN FORCE ON 31St DECEMBER 1915.

Prospectus, forms, and further information can be obtained on application to—
CHIEF AGENCY FOR C. P. BERARS AND KHANDESH,—
NAGPUR.

M. DESOUZA
CHIEF AGENT
Nagpur.

No N. 21

अनुभवास योग्य

सुवर्ण पदक मिळालेले

ओटोमोहिनी

टिकाऊ, आनंद दायक, सुगंधी पदार्थ. जर कोणी ओटो मोहिनीचा सुवास चार दिवसांत उडून जातो असें प्रमाणसिद्ध करून दाखवील तर त्यास १०० रुपये बक्षीस देऊं, तर एकदां अवश्य १ बाटली खरीदी करून अनुभव पहावा व बक्षीसास तयार व्हावें. ·॥· औंसाच्या बाटलीची किंमत २ रुपये आणि १ ड्रामाच्या नळीस १२ आणे. ओटो मोहिनीचे सुगंधी कागद १२ आणे डझन.

मिळण्याचा पत्ता—आरियेंटल ड्रग आणि केमिकल कंपनी सोल प्रोप्रायटर्स जुमा मसजिद मुंबई

नो. नं. २२

वृद्धपणाचा नाश व नवी जवानी.

नामर्दास मर्द बनविणारी

राजवंशी नवरत्न याकुती,

किंमत रु० १० ट्रेड मार्क "सँडो"

व ढिल्या नसांना मजबूत बनविणारें.

राजवंशी सांड्याचें तेल,

किंमत रुपये ९ ट्रेड मार्क "सँडो."

असंख्य लोकांनीं एकच डबी वापरून अपरंपार शक्ती मिळविली आहे.

सरकारचे अॅनॅलायझर, वैद्य व डाक्तर यांनीं तपासून व वापरून उत्तम सर्टिफिकिटें दिलीं आहेत.

[illegible]

कसल्याही प्रमेहावर तीन दिवसांत खात्रीनें गुण देणारें औषध. एक फारच अत्युत्तम आश्चर्यकारक इलाज किं० ३ औंसाच्या बाटलीस १॥ रुपया।

ठिकाणा — डॉ० डी० एच० भट, यांचा दवाखाना.
३८ मांडवी मोहल्ला मुंबई.

नो० नं० २३

सर्वोत्तम रक्तशुद्धि करणारा

डॉ० वामन गोपाळ यांचा

आयोडाईज्ड सार्सापरिला.

हा सार्सापरिला हजारों लोकांनीं पन्नास वर्षें अनुभवून उत्तम रक्तशुद्धि करणारा आहे असें ठरविलें आहे. ह्या औषधानें रक्तशुद्धीवर गुण वाटून इतर रक्तशुद्धी करणाऱ्या औषधांत "सर्वोत्तम" अशी ख्याति मिळविली आहे. जुना संधिवात, त्वचे संबंधीं रोग अशक्तता यांवर हें रामबाण औषध असून त्याची सर्व जगभर फार वाखाणणी होत आहे. गुणकारी शक्ति देणारें औषध आहे. याच्या दररोजच्या सेवनानें मन आणि शरीर यांस उल्हास वाटतो. किंमत एका बाटलीस सव्वा रुपया शिवाय टपाल खर्च.

औषध मिळण्याचें ठिकाण:-- डॉ. गौतमराव केशव
५६३ ठाकुरद्वार मुंबई.

नो० नं० २४

हें पत्र आकोला येथें कैलासवासी खंडेराव बाळाजी फडके यांच्या वऱ्हाडसमाचार छापखान्यांत नारायण खंडेराव फडके यांनीं सदाशिवआश्रमांत छापून प्रसिद्ध केलें

Regd. NO N. 150

वऱ्हाडसमाचार.

Berar Samachar.

वर्ष ४८] आकोला-- सोमवार तारीख १८ माहे मे सन १९१४ इ० [अंक १९

वर्गणीचे दर

आकोल्यांतील लोकांस........१ रुपया
बाहेरगांवीं ट हां. ....२ रुपये
वर्गणी आगाऊच घेण्याची वहिवाट ठेविली आहे.

नोटीशीचे दर

दर ओळीस दीड आणा.
हेडिंगच्या दोन ओळी धरल्या जातील.
नोटीस सुवाच्य असली पाहिजे.

सूचनाः- गुरुवारच्या आंत येणाऱ्या नोटीसा त्याच आठवड्यांत घेतल्या जातील. पाठुन येणाऱ्या नोटीसास स्पेशल चार्ज पडेल.

जाहिरात

मुंबई ब्यांकेची सेव्हिंग ब्यांक.

ह्या बँकेंत खालीं दिलेल्या अटीवर ठेवी ठेविता येतात.

कोणत्याही वर्षाचे १ ले जानेवारी आणि ३१ दिसेंबर याच्या दरम्यान एक हजार रुपये पर्यंत पैसा ठेविला जाईल.

ठेवी दोन अथवा अधिक इसमांच्या नांवावर ठेवतां येतील आणि तो पैसा त्यापैकीं एकास अथवा जास्त इसमांस अगर यापैकीं मयताचे मागें राहील त्यांस काढतां येईल

व्याज दर साल दर शेंकडा तीन रुपयाप्रमाणें दिलें जाईल. व्याजाची आकारणी प्रत्येक महिन्याची जी कनिष्ठ शिल्लक असेल तिजवर केली जाईल. मात्र पांच हजारावरील शिल्लक रकमेस व्याज नाहीं. नियमांच्या प्रती बँकेंत अर्ज केला असतां मिळतील.

मुंबई ब्यांक } G. A. Phillips.
आकोला ९।९।०९ } एजंट
नं १

मुंबई बँकचें सोनें.

मुंबई बँकचा छाप असलेल्या उत्तम कसाच्या सोन्याच्या चिपा मुंबई बँकच्या आकोले आणि उमरावती येथील ऑफिसांत विकत मिळतील. गिऱ्हाइकानें जास्त माहिती करितां बँकेंत तपास करावा.

एका चिपचें वजन २६। तोळे असतें.

साधारण भाव वऱ्हाड समाचार वर्तमानपत्रांत बाजारभाव ह्या सदराखालीं सांपडेल.

मुंबई बँक } G. A. PHILLIPS.
आकोला २१-९-१० } एजंट
नो० नं० २

' विकावयाचा आहे. '

वाशीम येथील, पूर्वीच्या डिस्ट्रिक्ट कोर्टाजवळ असलेला कै॥ राव बहादूर पुरुषोत्तमराव नारायण भट यांचा बंगला विकावयाचा आहे.

खंडवा ते इंगोली व्हाया वाशीम लौकरच रेलवे लाईन ओपन होणार असल्यानें गरजूनीं किंमती वगैरे विषयीं समक्ष किंवा पत्रद्वारें खालील पत्यावर खुलासा मागवावा.

ना० खं० फडके
वऱ्हाड समाचार ऑफीस आकोला
नो० नं० ३ वऱ्हाड

खिजाबे मसीहा (कलप)

हा लावला असतांना पांढरे केंस ९ मिनीटांत काळे होतात इतकेंच नव्हे तर अगदीं मृदु होऊन तकाकी देतात. हा कलप बरेच दिवस टिकून कलप लाऊन केस काळे केले आहेत असा भासच होत नाहीं. एकदा अनुभव पहावा. पेटीस १ रु. व्ही. पी. खर्च निराळा.

खाकीसास जनावे टानिक पिलस या योगें नपुंसक मनुष्य तेव्हांच बरा होतो. औषधाचा गुण ३ दिवसांत कि. रु. २ व्ही. पी. खर्च निराळा.

खाकीसास तिल्लाये मसिहा. इंद्रियाच्या ढीलेपणावर आश्चर्यकारक खात्रीचा इलाज. तीन दिवसांतच सदहू औषध आपला गुण दाखविते. कि. रु. २ व्ही. पी. खर्च वेगळा.

शेट हरकचंद रतनजी आणि कंपनी.
३७ जुमा मसजिद मुंबई
नो० नं० ४

अनायासें देवदर्शन.

नोटपेपर्सः— श्रीगजानन, दत्तात्रय मारुती शंकर व नरहरी या पैकीं कोणती ही एक मूर्ती रंगांत दाबून उठाव (एम्बास) छापलेले, १०० प्रेग्रनाईट नोटपेपर्स व त्याच्या बेताची चौकोनी १०० कव्हरें प्रत्येकी किंमत ८४ व्हीपीनें ०१२ दोन्हीमिळून किंमत रु. १ व्ही.पी.नें रु० १८६

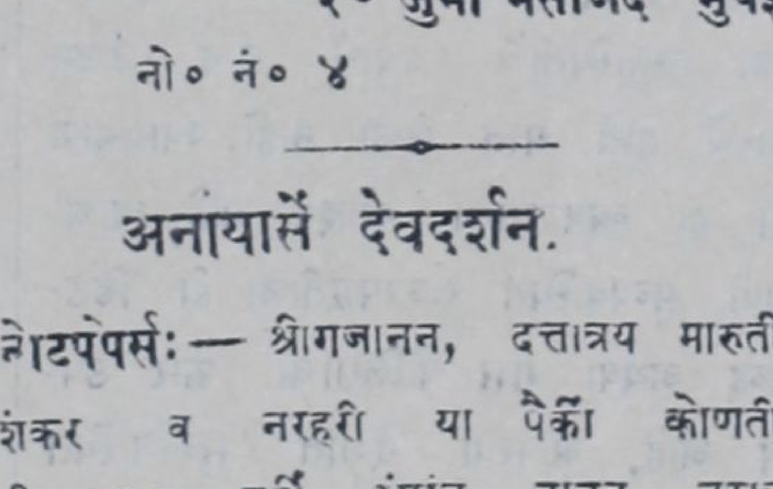

सर्वत्र एजन्टस् पाहिजेत
पत्ता—वैद्रे आणि कंपनी पुणेंसिटी
नो. नं. ५

चांदीचीं भांडीं.

विकावयाचीं आहेत.

नाशिक येथें तयार केलेलीं सर्व प्रकारचीं सुबक व घाटदार भांडीं आमचे कडे विक्रीस तयार असतात. भाव माफक. व्ही. पी. नें अगर रोखीनें पाठवूं. मालाचे खरेपणाबद्दल ग्यारंटी देऊं.

पुरुषोत्तम रामचंद्र वैशंपायन
रविवार पेठ नाशिक सिटी.
नो. नं. ६

हिंदुस्थानावर अरिष्ट.

हिंदुस्थानांतील राहिवाशांच्या पाठीस ज्वर व हिंवताप यांचें अरिष्ट सदोदित लागलेलें आहे पण त्याचा प्रतिकार करण्यास बाटलीवाला यांचें हिंवतापाचें औषध व गोळ्या हे रामबाण आहेत. ताप किंवा शीतज्वर येणारसें वाटतांच हें औषध घ्यावें. किं. १ रु.

बाटलीवाला यांच्या निस्तेज लोकांसाठीं शक्तिकारक गोळ्या

हें औषध घेतल्यानें भागवटा, मेंदूचे श्रम, पौरुषनाश, अशक्तता व क्षयरोगाचें स्वरूप, त्याप्रमाणें अजीर्ण इ. इ. विकार तावडतोब दूर होतात. किं रु. १८०

बाटलीवाला यांचें दंतमंजन.

हें दंतमंजन मायफळाशीं कांहीं इंग्रजी औषधांचा वैद्यकीय रीतीनें मिलाफ करून बनविलें आहे. किं. ०४

बाटलीवाल्याचें गजकर्णावर मलम.

यानें गजकर्ण, कुजली खरूज यांचा विकार एका दिवसांत नाहींसा होतो. किं. ०४

हीं औषधें सर्व औषधी विकणाऱ्या दुकानावर व डॉ. एच. एल. बाटलीवाला जे. पी. मु वरली लेबोरेटरी दादर, मुंबई याजकडे मिळतात.

नो० नं० ७

NATIONAL MEDICAL COLLEGE OF INDIA SCHOLARSHIPS.

Registered as a corporate body under Act XXI of 1860 of the Acts of the Viceroy teaches the full curriculum of L. M. S. & M. B. Standards, classes.

Grants L. M. S. (Natl) & M. C. P. S Diploma Hospital Practice College Fee Rs 3 monthly Dissections Boarding.

Scholarship offered by the Founder Dr. S. K. Mullic Rs. 50, 40, 30, 25, for Matriculates and non-Matriculates College Council Hon'ble Maharaja of Cassimbazar, Rajah Peary Mohun Mukerjee Bahadur C.S. I. Honble Justice A. Chaudhury. The Session begins in January and June. Apply to the DEAN *301, Upper Circular Road, Calcutta.*

No. No. 8

"खरें पौष्टिक औषध"

पाहिजे असल्यास, आमचे हात भट्टीचे, शास्त्रोक्त यथासांग पद्धतीनें, निर्विकारी, व ज्यांत [कारखान्याचे औ० प्रमाणें] उष्ण गुणधर्म नाहीं, व प्रतिज्ञेनें १४ दिवसांत हटकुन गुण देते, असे वंगभस्म बापरा किं. तो. ३ रु. अनुपान खरडा सोबत असतो ४० विकार, यानें दुरुस्त होतात. तसेंच वरील पद्धतीनें, प्रवाळ भस्त तयार असून ११ विकार घालविते. खरडा सोबत असतो. ज्यांना, परमा, उपदंश, व इतर कांहीं कारणामुळें, उन्हाळ्यांत, उन्हाळी लघवींत आग, धातुस्थानची कडकी, असे विकार होतात, यांना याचा फार उपयोग होतो. किं. तो. २ रु शिवाय पौष्टिकही आहे. त्वचारोगांतक— १ मलम, खरुज, गजकर्ण, खवडा, आगपैण वगैरे कोणत्याही त्वचा रोगावर चालतो. अनेक मलमाची जरुरी नाहीं. किं. ८ आणे वि. खु. स्वतंत्र मागवा. पुरुट—व्ही. आर. मुळे, नांदुरा, जी. आय. पी.
नो. नं. ९

विविधज्ञानविस्तार.

१९१४ सालापासून या मासिकास ४६ वें वर्ष सुरू झालें. मूळ पास १६ पृष्ठांनीं सुरवात होऊन, पुढें २०, २४, ३२, ४०, ४८ आणि ९२ होतां होतां चालू सालापासून हें मासिक ९६ पृष्ठांचें निघूं लागलें आहे. तरी वर्गणी आरंभीच्या इतकीच, म्हणजे तीन रुपयेच आहे. इतकेंच नव्हे, परंतु टपाल खर्च आणि वर्गणी वसूल करण्याचा व्ही. पी. खर्चही वर्गणीदारांवर टाकण्यांत येत नाहीं.

महाराष्ट्रांतील विद्वान, बहुश्रुत आणि लेखनकुशल गृहस्थांचे लेख यांत येत असतात. मराठींतील सर्व मासिक पुस्तकांत ज्येष्ठ आणि श्रेष्ठ असें हें मासिक पुस्तक सर्व महाराष्ट्रीयांच्या आश्रयास पात्र आहे.

पुस्तकाचा वर्षारंभ जानेवारीपासून. वर्गणी आगाऊ. पुस्तक " म्यानेजर, विविधज्ञानविस्तार, काळबादेवी पोस्ट, मुंबई, " या पत्त्यावर व्ही. पी. नें मागवावें.

नो. नं. १०

श्री राम, श्रीहरी, सच्चिदानंद, ॐ दत्त, कृष्ण, विठ्ठल, संतदर्शन व मोनोग्राम ह्याकार्डास ९ पुफांत दुर्मीळ साधुसंतांचे २६० फोटो ! किं. २। रु. चौऱ्याशी आसनें, लोकोत्तर चमत्कार, सृष्टींतील अद्भुत चमत्कार व मनोविकार ह्याला. सा. ४ मुफांत २०० फोटो ! किंमत १ रुपया.

श्री. वा. नगरकर नाशिक
नो. नं. ११

वऱ्हाडसमाचार

मिती वैशाख वद्य ९ शके १८३६

कला आणि गुणज्ञता.

कला आणि गुणाची पारख यांचा नित्य निकट संबंध आहे, कलेचा उत्कर्ष सर्वांशीं गुणज्ञतेवर अवलंबून असतो. केवळ कला आपणास यावी ह्मणून ती शिकणारे थोडे. तिला बाहेरून उत्तेजन मिळण्याची बहुधा अपेक्षा असते आणि तें मिळाल्या खेरीज तिचा उत्कर्ष होत नाहीं. एखाद्या गवयाला आपल्यापुढें रसिक आणि गुणज्ञ श्रोता बसला आहे हें कळल्यावर चागल्या चांगल्या चिजा ह्मणून दाखविण्यास उत्तेजन येत. पण त्याच्या श्रोत्यांत सगळे 'ढ'च बसले असले तर त्याचा हिरमोड होतो. हीच गोष्ट सगळ्या कलांना लागू आहे. उत्तेजनावांचून कलेचा उत्कर्ष नाहीं, आणि गुणज्ञतेवाचून उत्तेजन नाहीं. आज हिंदुस्थानांतून गायनवादन, चित्रकला, इ० ललितकला लोप पावल्या आहेत याचें कारण काय? तर आमच्या कलेचें खरें मर्म जाणणारे रसिक गुणज्ञ राहिले नाहींत हें आहे. रसिक गुणज्ञ तरी कां राहिले नाहींत असा प्रश्न कोणी केला तर मात्र या प्रश्नाला सर्वांकडून सारखेंच उत्तर मिळण्याची आशा नाहीं. कोणी ह्मणेल कीं आमचें दारिद्र्य याला कारण आहे. ज्याला त्याला पोटापाण्याची सोय पाहतां पाहतांच पुरेसें होतें. तेथें मग कलांतलें मर्म जाणण्यासारख्या आणि रसिकतेसारख्या गोष्टीकडे लक्ष घालण्यास फुरसत आहे कोणाला? पण हें उत्तर समाधान कारक नाहीं. कारण अतिशय दारिद्र्यावस्थेंतही अतिशय उत्तम प्रकारची रसिकता आणि गुणज्ञता आढळून येते. कोणी ह्मणेल कीं तशा प्रकारचें रसिकतेचें शिक्षणच आमच्या मुलांना मिळत नाहीं. काहीं अंशीं ही गोष्ट खरी आहे. आमच्या मुलांना जें शिक्षण मिळतें तें बहुधा निःसत्त्व असतें. शाळेंत मुलांना कविता, ड्राईंग, गायन, वगैरे विषय शिकविण्यात येतात. वर्षेंचीं वर्षें या कलाचें शिक्षण मुलांना मिळत असून ही या मुलांची आणि रसिकतेची कधीं गाठ पडत नाहीं. ही गोष्ट काहीं खोटी नाहीं. आमच्या शाळांतून या कलाचें शिक्षण देण्यात येतें, पण तें केवळ परीक्षेंत मार्क मिळविण्यापुरतें. कलाशिक्षणाचा आत्मा जी रसिकता ती मुलांच्या ठायीं उत्पन्न होईल असा हेतु मनांत धरून शिक्षक शिकवीत नाहींत, आणि मुलें ही शिकत नाहींत. दोघांचेंही धोरण केवळ या विषयांत पास होण्यास अवश्य लागणारे मार्क मिळविण्यापलीकडे नसतें. यामुळें पुढील पिढींत रसिकता उत्पन्न होत नाहीं, आणि ती व्हावी तरी कशी? शाळेंत कविता हा विषय केवळ अन्वयार्थाचें शाब्दिक ज्ञान होण्यापुरता शिकविला जात आहे आणि अमक्या मुदतींत कवितेच्या इतक्या ओळी झाल्याच पाहिजेत असा निर्बंध घालून ठेवलेला आहे, व परीक्षकही शब्दार्थापलीकडे मुलांना काहीं विचारीत नाहींत, अशी स्थिति आहे, तोंपर्यंत कवितेचें खरें मर्म, कवीचें खरें हृद्गत मुलांना समजावून देण्याची यातायात शिक्षक तरी कशाला करतील? चित्रकलेचा अभ्यासक्रम ठरवितांना तर जणू काय अशी खबरदारीच ठेवण्यांत आली आहे कीं मुलांना चित्रकलेचें मर्म कळूंच नये. थर्ड ग्रेडची ड्राइंगची परीक्षा पास होऊन ही पर्स्पेक्टिव्हचा 'ओनामा' सुद्धां ज्याला कळला नाहीं अशाची संख्या केवढी तरी मोठी आहे! आमच्या देशात रसिकतेचा लोप होण्याला आणखी एक कारण कित्येक देत असतात, आणि तें ही बऱ्याच अंशानें आमच्या कलेचा ऱ्हास होण्यास निमित्त झालें आहे. हें कारण ह्मणजे भारतीय कलांविषयींचें अज्ञान व परकीयांच्या अनुकरणाची अमर्याद लालसा. ही लालसा इतकी बेसुमार वाढली आहे कीं लोकांना आता पाश्चात्य कला हीच काय ती खरी कला, भरतखंडात खरी कला अशी नाहींच, किंबहुना केव्हांही नव्हती असा सिद्धान्त कित्येकांच्या मनात दृढ होऊन बसला आहे. आमच्या गायनात पहा, चित्रकलेंत पहा, शिल्प कामांत पहा, जिकडे पहाल तिकडे पाश्चात्यकलेचा आदर्श डोळ्यापुढें ठेवून त्याची नक्कल करणें हेंच आमचें ध्येय होऊन बसलें आहे. आमच्या भारतीय कलेला काहीं स्वतंत्र अस्तित्व आहे, तिला काहीं स्वत्व आहे, तिचयत चागुलपणा आहे, ही गोष्टच आह्मा लोकांना खरी वाटेनाशी झाली आहे. सुदैवानें अलीकडे कलकत्याला चित्रकलेसंबंधानें तरी एक भारतीय चित्र कलेचें पुनरुज्जीवन करणारा पंथ निर्माण झाला आहे, आणि मि० हॅवेल, डा० कुमार स्वामी आणि बाबू अवनींद्रनाथ टागोर याच्या सारखे गुणज्ञ भारतीय चित्र कलेंतला उत्कृष्टत्वाचा भाग लोकांना समजावून सांगण्याचा यत्न करीत आहेत. डा० रवींद्रनाथासारख्या खऱ्या कवीला रसिक भोक्ते मिळूं लागले आहेत; व आपल्या अंगीं खरी रसिकता नाहीं ह्मणूनच आपल्यातल्या गायन, वादन, चित्रलेखन, व काव्यरचना या सारख्या ललितकलांचा ऱ्हास झाला ही गोष्ट लोकांना कळावयाला लागली आहे. तरी अजून पूर्ण जागृति होऊन खरी गुणज्ञता पुनश्च प्रस्थापित होण्यास एक अर्ध शतक तरी खास लागेल. नुकताच अरुणोदय होऊं पाहत आहे. भगवान् सूर्यनारायणाच्या अमित प्रकाश वैभवानें भूमंडल उज्ज्वल होण्यास बराच कालावधि आहे. तथापि अमावास्येची रात्र संपून अरुणोदय होऊं लागला येवढीच गोष्ट काहीं थोडीथोडकी आशाजनक नाहीं.

'मात्रागमनी' शब्दाची व्युत्पत्ति.

शब्दाची व्युत्पत्ति आणि समाजाची मनोरचना यांच्यात निकट संबंध आहे ही गोष्ट सामान्य लोकांना कळली नाहीं तरी सुज्ञांस ती अज्ञात नाहीं. 'मात्रागमनी या शब्दाचा रूढ अर्थ सर्वांस ठाऊक आहे. एखादा मुलगा धूर्त दिसला कीं त्याला कौतुकानें मात्रागमनी ह्मणतात. पण या शब्दाची खरी व्युत्पत्ति ठाऊक नसल्यामुळें आमच्या समाजाच्या मनोरचने संबंधानें भलताच गैरसमज लोकांत चालत आला आहे. 'मातृगमना' सारख्या महापातकाशीं त्याचा संबंध जोडून कित्येक लोक असें ह्मणत आले आहेत कीं मातृगमनाविषयींची निंद्यता आमच्या लोकांना पूर्वींच्या काळीं इतकी वाटत नसेल ह्मणनच हा शब्द बायकामध्यें सुद्धां रूढ होऊन प्रत्यक्ष आईला सुद्धा आपल्या मुलाला 'मात्रागमनी' ह्मणण्यात संकोच वाटत नाहीं. ही गोष्ट खरी असती तर आमच्या समाजासारखा पापी, दुर्गत आणि निकृष्ट समाज कोणताच नाहीं असें ह्मणावें लागलें असतें. पण सुदैवानें तशी स्थिति नाहीं. हा सगळा भ्रांतिकृत चमत्कार आहे. 'मात्रागमनी' शब्दाची मातृगमनाशीं संबंध जोडून देणाराची मूळचीं कल्पनाच साफ चुकीची आहे. हा शब्द 'मातृगमन या शब्दापासून साधलेला नसून मात्रा + आगमन + ई असा साधलेला आहे असें पुण्याचे संस्कृतज्ञ पंडित रा. गोविंद कृष्ण मोडक यांचें ह्मणणें आहे आणि आह्मांस तें पूर्णपणें पटतें. मात्रा ह्मणजे अल्पांश व आगमन ह्मणजे ज्ञानाची प्राप्ति. एखाद्या गोष्टीचें यत्किंचित् ज्ञान प्राप्त झालें असतां त्याच्या साह्यानें अवशिष्ट अशा मोठ्या भागाचें ज्ञान जो आपल्या बुद्धि सामर्थ्यानें करून घेणारा, अर्थात् सुतानें स्वर्ग गाठणारा तो मात्रागमनी ही व्युत्पत्ति अगदीं सरळ आहे हें कोणी ही कबूल करील. अशी सरळ व्युत्पत्ति असता ती अद्यापपर्यंत कोणाच्या लक्षात कशी आली नाहीं व मातृगमनासारख्या भलत्याच गोष्टींशीं या शब्दाचा संबंध कोणत्या कल्पक डोक्यानें प्रथम जुळवून दिला तें सांगणें फार कठीण आहे.

डिटेक्टिव्हांना शिक्षण.

डिटेक्टिव्ह पोलीस आणि विस्तव यांच्यांतलें सादृश्य ज्यानें प्रथम ओळखलें त्याला वस्तुस्थितीचें यथार्थ ज्ञान उत्तम प्रकारचें होतें यात शंका नाहीं. ज्याप्रमाणें अग्नि हा व्यवहाराला अवश्य आहे, त्याचप्रमाणें सुव्यवस्थित राज्यपद्धतीला ही डिटेक्टिव्ह अथवा गुप्त पोलिसाचा फार उपयोग आहे. आपल्या देशांत सुव्यवस्थित राज्याला 'रामराज्य' ह्मणतात. पण त्या रामराज्यांत सुद्धा प्रजेचें खरें मत राजाला कळावें ह्मणून डिटेक्टिव्ह ठेवलेले होते, आणि रामायणात सीतेचा त्याग करण्याची श्रीरामचंद्राला बुद्धि झाली ती डिटेक्टिव्हानें आणिलेल्या बातमीमुळेंच झाली ही गोष्ट सुप्रसिद्ध आहे. पण अग्नि हा जसा उत्तम चाकर आहे तसा चागला धनी मात्र नाहीं अशी इंग्रजींत एक ह्मण आहे. हिचा अर्थ डिटेक्टिव्हांपुरता असा ध्यावयाचा कीं डिटेक्टिव्ह राज्याला उपयोगी खरे, पण त्याना आपलें कर्तव्य योग्यप्रकारें करण्याचें शिक्षण पाहिजे व त्यांच्यावर अधिकाऱ्यांची पूर्ण नजर पाहिजे. असें शिक्षण आमच्या देशातल्या डिटेक्टिव्ह पोलिसांना देण्याची काहीं तजवीज नसल्यामुळें गेल्या दहापांच वर्षांत या लोकांच्या हातून फार मोठाल्या चुका घडल्या, व त्यापासून अधिकाऱ्याचा अनेकवेळा गैरसमज होऊन त्याचें दुष्परिणाम लोकांना भोगाव लागले ही गोष्ट नाकबूल करता यावयाची नाहीं. डिटेक्टिव्हावर फार मोठी जबाबदारी असते. ती पूर्णपणें ओळखून काम करता येण्यास शिक्षणाची अत्यंत अवश्यकता आहे हें लक्षात घेऊन बहार प्रांतातल्या अधिकाऱ्यानीं डिटेक्टिव्हाना विलायतेंतल्या स्कॉटलंड याड मधल्या पोलिसाप्रमाणें आपल्या कामाचें शिक्षण देण्याचा विचार केला आहे असे ऐकतों. ही बातमी खरी असल्यास फार उत्तम आहे व इतर प्रांतातल्या अधिकाऱ्यानीं ही बहार सरकारचें अनुकरण करून काहीं निवडक हुषार डिटेक्टिव्हांना विलायतेस पाठवून शिक्षण द्यावें अशी आह्मीही शिफारस करतों.

कोणत्या संस्था पाहिजेत ?

पुण्यास मे महिन्यामध्यें वसंत व्याख्यान माला होत असते. लोकांना सहजा सहजीं विद्वानांच्या परिचयाचा व ज्ञानाचा लाभ घडावा अशी ही योजना मोठ्या खुबीनें केली आहे. पण कित्येक वेळां ज्ञानाच्या ऐवजीं केवळ मनाची करमणूक करणारीं अशींच व्याख्यानें तेथें होतात. इतिहास संशोधक रा. वि. का. राजवाडे यांचें 'पुढें आह्मी कोणत्या संस्था काढाव्या' या विषयावरचें व्याख्यान असलें होतें. पुण्यांस सर्व काहीं चांगलें आहे, पण शास्त्रीय ज्ञान प्रसारक मंडळ [सायन्स असोसिएशन] प्लेग प्रतिबंधक मडळ, आरोग्य विज्ञान मंडळ, इंपीरियल लायब्ररी, इ० संस्था नाहींत. यासाठीं उद्यापासून त्या स्थापण्याच्या खटपटीला लागावें असें त्यांनीं सांगितलें. सायन्स असोसिएशन स्थापन करण्यास किंवा प्लेग संबंधीं शोध करण्यास अवश्य असें केवढें ज्ञान पाहिजे व हीं दोन्ही केवढीं प्रचंड खर्चाचीं कामें आहेत याचा यत्किंचित् कल्पना रा. राजवाडे याना आहे असें दिसत नाहीं. पुण्यांतले सगळ जुने वाडे पाडून टाकून चांगले रुंद रस्ते करावे, व पाडिचेरीसारखीं सुंदर किंवा न्यूयार्कसारखीं पंचवीस तीस मजली भव्य वाडे उठवून द्यावे अशा प्रकारची स्वप्नसृष्टींतली सूचना रा. राजवाडे यानीं अतिशय कळकळीनें केली. रा. राजवाडे यानीं केलेल्या सूचना चागल्या खऱ्या पण त्या करतांना आपल्या लोकांची सांपत्तिक स्थिति, संबंधी देशकाल विचार वगैरे गोष्टींचा विचार सुद्धां त्यांना शिवला नसावा. यामुळें त्याचें व्याख्यान करमणुकी खातर झालें. त्यानीं आपल्या भाषणांत सरकारच्या सद्धेतूची व शहाणपणाची भरपूर स्तुति केली होती हें ही येथें नमूद केलें पाहिजे.

ब्रह्मी बंधूंना इशारा

ब्रह्मदेश इंग्रज सरकारच्या ताब्यांत जाऊन सुमारें तीस वर्षेंच झालीं, पण इतक्यांतच तिकडचे खास स्वदेशी धंदे एकामागून

एक क्यास जाऊं लागले आहेत. तेव्हां हिंदुस्थानच्या इतिहासाची पुनरावृती होऊं नये व आह्मीलोक निरुद्योगी होऊन भि ेला लागूं नयेत अशी इच्छा असली तर आह्मा लोकांनीं आतां पासून जागृत राहिलें पाहिजे व वनस्पती पासून सुंदर पक्के रंग काढण्याचा स्वदेशी धंदा बुडूं न देतां त्याचें रक्षण केलें पाहिजे असा इशारा आह्मी लोकांना एका इंग्रजी पत्रानें दिला आहे. जर्मन अनिलइन रंगानीं (पुडीच्या रंगानीं) हिंदुस्थानांत रंग तयार करण्याचा धंदा इतका बुडविला आहे कीं आमचे वाडवडील वनस्पतीपासून कसा रंग काढीत ती विद्या सुद्धा नष्ट होत चालली आहे, व आह्मी आता सर्वथा परावलंबी होऊन बसलों आहों. ही केवढी शरमेची गोष्ट आहे? आह्मी लोक वेळींच सावध होणार नाहींत व आपल्या स्वदेशी उद्योगाच्या संरक्षणाच्या तजविजीस लागणार नाहींत तर त्याचा औद्योगिक नाश ठेवलेला आहे असें त्यानीं समजावें. सदर इशारा अगदीं वळेवर देण्यांत येत आहे. आमचे आह्मी बंधु तो कितीसा मनावर घेतात तें पहावें.

सहकारित्वाचें शिक्षण.

आपल्या देशांत सहकारी मंडळ्या निघून सात वर्षेंच झालीं, पण इतक्या अल्प अवधींत बऱ्याच लहान लहान गांवांतून शेतकऱ्यांच्या उपयोगासाठीं मंडळ्या स्थापित झाल्या आहेत व हळूं हळूं इतर उद्योगांत गुंतलेल्या लोकांनाही सहकारित्वाची उपयुक्तता समजूं लागली आहे ही समाधानाची गोष्ट आहे. तथापि हें सहकारित्व देशांत चिरस्थायी होण्यासाठीं आणखी एक गोष्ट करावयास पाहिजे. ती ही कीं शाळांत या विषयाचें व्यावहारिक शिक्षण द्यावें. शाळेंत मुलांना लागणारीं पुस्तकें, स्टेशनरी, वगैरे सामान, खेळण्याचे जिन्नस, वगैरेंचें एक सहकारी दुकान प्रत्येक शाळेला जोडून असणें अत्यंत अवश्य आहे. शाळेंत येणाऱ्या प्रत्येक विद्यार्थ्यानें या मंडळीचा चार आण्यांचा एक शेअर घेतला पाहिजे अशी सक्ती जरी केली तरी ती गैरवाजवी होणार नाहीं. अशा रीतीनें थोडें बहुत भांडवल निर्माण होईल. शाळेच्या मास्तरांनीं किमानपक्ष पाच पांच शेअर घ्यावे, व या भांडवलांतून शालोपयोगी जिनसांचें एक दुकान हेडमास्तरांनीं मुलांकडूनच चालवावें. अशा प्रकारचें दुकान चालविण्याचें व्यावहारिक शिक्षण लहानपणापासून मिळाल्यास तें मुलांच्या पालकांना सुद्धा अत्यंत इष्ट वाटेल. विलायतेंत अशा प्रकारच्या .संस्था कित्येक शाळांला जोडून फार उपयुक्त काम करीत आहेत, व त्यांची उपयुक्तता पाहून ऑक्सफोर्ड युनिव्हर्सिटीनें ही अशा प्रकारचें सहकारित्वाचें दुकान या महिन्यात काढलें आहे. तेथील कारखानदारांनींही या संस्थेची उपयुक्तता पाहून या दुकानास स्वस्तीनें माल देण्याचें कबूल केलें आहे. अशा सहकारित्वाचे परिणाम राष्ट्रावर फार दूरवर होणार आहेत, व यात कोणताही राजद्रोहासारखा प्रकार बिलकुल नाहीं. तेव्हा सरकारी अधिकाऱ्यांनीं या गोष्टीत मन घालून साह्य करण्यास हरकत नाहीं. आपल्या देशात अशा संस्था कोठें शाळेस जोडून असलेल्या माहित नाहींत. आमचा वऱ्हाडप्रांत पुष्कळ बाबतींत पुढाकार घेणारा आहे. ज्यावेळीं मुंबई व नागपूर या प्रांतांत बोर्डिंगांचें नांव सुद्धां नव्हतें, त्यावेळीं अकोला व उमरावती येथें स्कूल-बोर्डिंगें निघून आमच्या लोकांनीं तीं उत्तम प्रकारें चालवून दाखविलीं. तसें यही बाबतींत वऱ्हाडचे मास्तर, व विद्यार्थी पुढाकार घेऊन इतर प्रांतांना उत्तम उदाहरण घालून देतील अशी आह्मी आशा करतों.

सुचिन्ह.

दक्षिण आफ्रिकेंतल्या हिंदी लोकांच्या गाऱ्हाण्यांचा विचार करण्याकरितां बसलेल्या कमिशनाचा रिपोर्ट आतां प्रसिद्ध झाला आहे. तीन पौंडाचा कर रद्द करावा व नवीन येणाऱ्या लोकांना बरोबर एक बायको आणण्याची परवानगी असावी, पूर्वींपासून तेथें असलेल्या लोकांना नवीन कायदा लागूं करूं नये वगैरे कित्येक शिफारशी कमिशननें केल्या आहेत व युनिअन गव्हर्नमेंट या शिफारशी मान्य करील अशी बहुतेक खात्री आहे. कमिशनच्या या सूचना तेथें जवळच असलेल्या ऱ्होडेशिआ वसाहतीच्या सरकारास पटल्या आहेत व त्यांनीं जुन्या हिंदी रहिवाशांना नवा कायदा लागूं करूं नये आणि एक बायको आणूं द्यावी हीं कलमें घालून एक बिल कायदेकौंसिलपुढें आणिलें होतें, व त्याचें दुसरें वाचन ता० १२ मे रोजीं झालें, त्यावेळीं या कलमांना कोणी हरकत घेतली नाहीं. सारांश, कमिशन पासून प्रत्यक्ष व अप्रत्यक्ष अशा दोन्ही प्रकारें फायदा होण्याचें सुचिन्ह स्पष्ट दिसत आहे.

उगे बसायला काय घ्याल?

कलकत्त्याहून हिंदुस्थान सरकारचें पीठ उचलून दिल्लीला नेल्याबद्दल लॉर्ड कर्झन साहेबांनीं खर्चाची सबब पुढें करून परवा पार्लमेंट सभेंत पुष्कळ चर्चा केली, आणि हिंदुस्थानातलें लोकमत या कृत्याचा दिवसेंदिवस अधिक निषेध करूं लागलें आहे असेंही ह्मटलें. लॉर्ड कर्झन यांच्या दृष्टीनें लोकमत ह्मणजे कलकत्त्याच्या युरोपियन व्यापाऱ्यांचें मत येवढाच अर्थ घेतला पाहिजे. आणि तें विरुद्ध आहे ही गोष्ट खरी. पण दहालाख वस्तीपैकीं पांचशें लोकांचें काय तें हें मत आहे बाकीच्या नऊ लक्ष नव्याण्णव हजार पांचशें लोकांच्या मताला लॉर्ड कर्झन साहेबांच्या दृष्टीनें काही किंमत नाहीं. हें नुसतें कलकत्त्या पुरतें झालें. इतर प्रांतांच्या मताचा तर कर्झन साहेब मुळींच विचार करीत नाहींत फार काय, पण कर्झन साहेबांचा कारकीर्द असता त्यांच्या प्रत्येक सुराची 'री' ओढणारे आंग्लो- इंडियन पत्रकार सुद्धां त्यांच्या असल्या विलक्षण वेडगळ समजुतीचा उपहास करूं लागले आहेत. लाहोरचे 'सिव्हिल अँड मिलिटरी ग्याझिट' पत्रानें ह्मटलें आहे कीं लार्ड कर्झन साहेब खऱ्या लोकमताविषयीं किती अज्ञानांत आहे तेवढें मात्र या विधानापासून लोकांना कळलें. कर्झन साहेब लोकमताची पर्वा करूं लागले आहेत हीच गोष्ट कित्येकांना अश्रुतपूर्व वाटत आहे. प्रतिपक्षाला निरुत्तर करण्या पुरता लोकमताला हा मान लाट साहेब देत आहेत हें उघड आहे.

रंग

इंद्रधनुष्याचे सप्तवर्ण मुख्यत्वें करून मानिले जातात. आणि सूर्य किरणाचे आविष्करण बिलोरी काचेच्या लोलकामधून केलें असताना तेच सप्त वर्ण मुख्यत, दृष्टीस पडतात. या सप्तवर्णांचें 'साम्य सा री ग म' इत्यादि सप्त सुरांशी करण्यांत येतें. सूर जसा श्राव्य आहे तसा वर्ण दृश्य आहे पण सूर वर्ण यांचें इतकें तादात्म्य दाखविण्यांत येत असतें कीं, प्रत्येक सुराला एक एक पृथक् वर्ण जोडून दिलेला आहे. षड्ज, ऋषभ, गांधार, मध्यम, पंचम, धैवत आणि निषाद हीं जशीं सप्तसुरांचीं नावें झालीं तशीं त्या त्या सुराला अनुयोगी अशीं सप्तवर्णांचीं नावें ह्मणजे तांबडा, नारिंगी, पिवळा, हिरवा, अस्मानी, नील, व जांभळा हीं होत. सुरामध्यें जसें सा,ग,प हे मुख्य स्वर आहेत तसेच वर्णामध्यें ही तांबडा, पिवळा व अस्मानी हे तीन मुख्य रंग आहेत. सूर जसे निरनिराळ्या सप्तकांनीं वरवर चढत जातात तसे वर्णही आपआपल्या सप्तकांनीं उच्च उच्च प्रतीचे दिसण्यांत येतात.

मुख्य तीन वर्ण त्यांपैकीं तांबडा रंग हा उत्तेजक वर्ण असून तो उष्णतेचें केंद्रस्थान होय. पीत वर्ण हा तांबडा व अस्मानी या दोन रंगांच्या मध्यमार्गी असून तो तेजस्वितेचें केंद्र होय. अस्मानी हा सुंदर वर्ण असून तो स्वभावतः शीत, व आल्हादकारक; आणि त्याच्या गर्भस्थानीं विद्युत् आहे. सर्व रंग या वर्णत्रयीपासून उत्पन्न करितां येतील पण आपणांला हे रक्त, पीत व श्याम [अस्मानी] वर्ण अगदीं शुद्ध स्वरूपांत मिळाले पाहिजेत ह्मणजे त्यांच्या कमी अधिक प्रमाणावर मिश्रण केल्यानें वाटेल ते रंग तयार करितां येतील.

या पहिल्या प्रतीच्या तीन रंगांपासून दुसऱ्या प्रतीचे जे तीन रंग उत्पन्न करितां येतात त्यांचा प्रकार असाः—

नारिंगी—हा रंग तांबडा व पिवळा हे रंग समभाग घेतले असतां बनतो.

हिरवा किंवा हरित वर्ण— पिंवळा व अस्मानी हे रंग समभाग घेतले असतां निष्पन्न होतो.

जांभळा (नाफरमानी) वर्ण - अस्मानी व तांबडा हे दोन रंग समभाग घेऊन त्यांच्या मिश्रणापासून तयार करितात.

या शिवाय काळा, पांढरा व कबरा असे तीन संमिश्र वर्ण आहेत; पण या वर्णांस मध्यम प्रकृतीचे रंग समजतात. या तिहींमध्यें पांढरा रंग तेजस्वी असतो खरा पण त्याचा स्वतंत्र असा एक पृथक् रंग बनलेला नाहीं.

काळा रंग—तांबडा, पिंवळा व अस्मानी (श्याम) हे वर्ण समभाग मिसळून तयारहोतो.

पांढरा रंग—५ भाग तांबडा, ३ भाग पिंवळा व ८ भाग अस्मानी हे रंग संमिश्र केले ह्मणजे पांढरा रंग बनतो.

कबरा रंग-- पांढरा व काळा एकत्र केले ह्मणजे कबरा मिळतो.

वर वर्णन केलेल्या रंगांचे इतके पोटभेद करिता येतात त्यांची संख्याच नाहीं. या शिवाय त्यांच्या संमिश्रणापासून अनंत रंग आपापल्या सौंदर्यानें पृथ्वीला सुशोभित व रमणीय करीत आहेत.

वऱ्हाडवृत्त

हवामान—मध्यंतरी हवेंत थंडोसा आला होता पण पुनः दिवसा उन्हाळा तीव्र व प्रखर होत चालला आहे. रात्री चांगल्या थंड वाटतात. सध्यां उष्णतेचीं दुखणीं बळावलीं आहेत. इतर रोगराई नाहीं.

स्तुत्य देणगी—आलिशान चीफ कमिशनर साहेब आनंदानें कळवितात कीं रा. रा. रतीराम उर्फ बेंडासींग तालुका आकोला यांनीं उदार बुद्धीनें येथील सरकारी दवाखान्यानिमित्त शस्त्र क्रियेच्या हत्यारासाठीं १५०० रुपये देणगी दिली आहे.

रा. रा. यशवंत रायभान पाटील तहशीलदार हे मोर्शीस रुजू होऊन तेथील आफि. तहशिल्दार रा. रा. केशव बालकृष्ण चिटणीस यांस यवतमाळास नायब तहशीलदार नेमण्यांत आलें.

आजपासून आकोल्यास सेशन भरणार असून पहिला खूनाचा खटला वाडेगांव येथील आहे. उन्हाळ्यानिमित्त रा. रा. गोपाळ वामन बापट यांच्या पुढेंच सर्व सेशन खटले चालतील.

राजापूरकर नाटक मंडळी पुंडलीक, तुकाराम इत्यादि लोकप्रिय खेळ वारंवार करीत असतात आणि त्यांस लोकाश्रय चांगला मिळत असतो.

नोटीस

सर्वत्र लोकांस व सुपडासा झ्यालचंद
गुजराथी जयनी रा० पेठ बाळापू
यांसः—

खालीं सही करणार याजकडून नोटी देण्यांत येते कीं सुपडासा झ्यालचंद यां ता० २-१२-०१ इ. रोजीं कुलमुखत्य नेमले होते ते ता. ९-३-१९१३ पर्यंत आम मुखत्यार होते हल्लीं वरील तारखेपासून आह त्यांचे कुलमुखत्यारपत्र रद्द केलें आहे त आमचेसंबंधीं कोणी त्याच्याशीं कोणता व्यवहार करूं नये. केल्यास रद्द समज जाईल व तसेंच सुपडासा झालचंद जय यांस कळावें कीं तुह्मास कुलमुखत्यारीव वरील ता. ९-३-१३ पासून रद्द के आहे तर तुह्मी आमचेबद्दल कोणाशीं को ताच व्यवहार करूं नये. कळावें ता. ५-१४ इ.

सही
बुलाखीदास नारायणदास द.
नो. नं. ३२

नोटीस

रा. रा. सरु मर्द तुकाराम जात कुणबी राहणार जांबुळधाबे प्रा व ता मलकापूर इजला—

खालीं सही करणार याजकडून नोटीस देण्यांत येते कीं तूं माझी लग्नाची बायको असोन तूं वयांत आल्यास सुमारें ४ वर्षें झालीं तेव्हांपासून तूं माझे घरीं प्रपंच करून राहिली असोन तेव्हां-पासून मी तुजला माहेरी पाठविलें नाहीं ह्मणून तूं मजला न विचारतां आश्विन मासीं ह्मणजे माहे आक्टोबर सन १९१३ महिन्यांत पळून आईचे घरीं गेलीस. दीप-वाळी जाहाल्यावर तुजला चार पांच वेळां नेण्यास आलो असतां तूं आली नाहींस. व तुझे आईनें पाठविलें नाहीं. असें असोन तुजला खान्याचे सावकाराचे पैसे देऊन घेऊन जावे ह्मणून नोटीस दिली ती मी घरीं नसल्यामुळें परत गेली. मी तुजला नेण्यास आलो तेव्हां चार मंडळीत तूं असें सांगितलें कीं साल मजकूरचे हांगामात माझे कापसाचे वगैरे मिळकतीचे रुपये ५० पंनास मिळविलेले लोकांकडून येणें आहेत ते आल्यावर मग मी येईन. त्यास सुमारें ३ महिने झाले असून पुन्हां विनाकारण लोकांचे फंदांत पडून नोटीस दिलीस. करितां कळवितों कीं ही नोटीस पावल्या दिवसापासून ८ दिवसाचे आत तूं माझे घरीं यावें. मी तुजला नांदविण्यास तयार आहे. असें न केल्यास मी तुझेवर व तुझे आई भावावर कोर्टीत तुजला ताब्यांत घेण्याची फिर्याद करून तुजला ताब्यांत घेईन विनाकारण खर्च तुमचेवर बसेल करितां नोटीसीनें कळविलें आहे कळावें. ता० १३।५।१४

सही

तुकाराम रावोबा दस्तुर खुद

मुक्काम आकोला

नो० नं० २५

नोटीस

ति० रा० रा० रावो वा। गोविंदा पाा कुणबी रा० भालेगांव प्रो व ता० मलकापूर यांस:—

खालीं सही करणार याजकडून नोटीस देण्यात येते कीं तुह्मास दोन पुत्र एक मी व दुसरा जयराम असे आहेत. तुमचे वय वृद्धापकाळामुळें व तुमचे मरणानंतर मागें आह्मी उभयतां बंधुंनीं तंटा वगैरे करूं नये ह्मणून तुह्मी आपले समक्ष तुह्मी आपले हातानीं पंचासमक्ष स्थावर जंगम व देणेघेणें वगैरे व सर्व निमे निमे करून ठेविले व त्यापैकीं सेती माझे ताब्यांत दिली व एक सेत नगदी रुपये ६०० तुह्मी आपले हयाती पर्यंत ठेवले तुमचे मागें बचत रकम व सेत आह्मी उभयतां भावानीं निमे निमे घ्यावे असे तुह्मी ठरावेले. ते मीं वडिलांचे आज्ञे प्रमाणें कबूल केले. जंगम जिंदगी व दुकानचे दस्तैवज रोकड वगैरे अद्याप माझे ताब्यांत निमेचे दिलें नसून तुह्मी जयराम कडे राहीले दुकानचे असामीचे येणें वसूल करून राहीलत व पुढें आसामीचे दस्तेवज तुह्मी आपले नांवानीं न करितां जयरामचे नावानीं करून राहीला अहांत. त्यांत माझे नुकसान होत आहे करितां तुह्मी आपले संतोषानें निमे विभागून दिले ते सर्व मजला रिती प्रमाणें ताब्यांत घेण्याचा प्रयत्न करावा लागेल करितां ही नोटीस पावल्यापासून १५ दिवसांचे आंत माझे हिश्याची सर्व जिंदगी मजला देऊन माझी पावती घ्यावी असें नकेल्यास वर प्रमाणें तजवीज करावी लागेल कळावें. ता० १३।५।१४

सही

तुकाराम रावो पाटील दस्तुर खुद

मुक्काम आकोला

नो० नं० २६

नोटीस

नोटीस बेशमी मौलाशा वा। हुसेनशा फकीर रा. इजोरी ता। मंगरुळ जी. आकोला यांस खालीं सही करणार अमतुलबी मर्द मौलाशा फकीर रा. नरगोड ता. दर्यापूर जि. उमरावती इजकडून नोटीस देण्यांत येते कीं मी तुह्मी लग्नाची बायको असून लग्नास अदाज २० वष झालीं त्यावेळे-पासून मी तुमचे घरीं होते व तुमच घरीं असतांना मला तीन मुलें झालीं त्यांत दोन मेलीं व एक मुलगी आहे. मी तुमचे घरीं असतांना मला रोग लागला त्यामुळें औषधोपचार करण्यासाठीं तुह्मी मला माझे आई बापाचे घरीं आणून घातले मी औषधी घेऊन दुरस्त झाल्यावर मला घेऊन जाण्याबद्दल दोन पत्रें पाठविलीं परंतु तुह्मी आले नाहीं ह्मणुन मी तुमचे कडे निरोप व मुद्दाम मनुष्यें पाठविलीं परंतु तुह्मी येऊन मला नेलें नाहीं त्यामुळें मी आपले आई बापाचे शेजारीं राहून लोकांचें कर्ज काढून पोट भरीत आहे. त्यास आज सात वष झालीं मला लोकाचें कर्ज रुपये २५० झालें करितां तुह्मास नोटीशीनें कळविले जाते कीं हो नोटीस पावल्या पासून आठ दिवसाचे आंत लोकाचे कर्ज रुपये २५० देऊन मला येऊन घेऊन जावे. तसें न केल्यास नोटीस ही फारकत समजून मी निका करून जाईल मग तुमचा मजवर कोणतेही प्रकारें लग्न संबंधीं हक्क राहणार नाहीं. ही नोटीस दिली ता। ११।५।१४

सही

नि. अमतुलबी मद मौलाशा फकीर

इची

नो. नं. २७

नोटीस

नोटीस बेशमी रघुजी वा। महादाजी वरठी दुकान सवळ ता. मंगरूळपीर यांस:—

नोटीस देणार शेखलाल शेखमदार व शेख रुस्तम व शेखमनसूर अ० पा० करणार शेखलाल रा० गिरोली ता० मंग-रुळपीर नोटीस देतो ऐसाजे सुमारे ५।६ वर्षापूर्वी ह्मणजे ता० १।४।०८ रोजीं माझे गिरोली येथील शेत सर्वे नं० ८३ एकर २६८१४ आकार रु० १२ चे शेत रहिमतबी मर्द हैतुशा इनें तुमचेजवळ रु० ७०० स तारणगहाण दिलें वगैरे मजकूर शेताचे पर्च्यावरून समजला, वरून आपणास नोटिसीनें कळवितो कीं, मी अज्ञान असतां रहिमतबी इस गहाण ठेव-ण्याचा अधिकार नाहीं, व राहिमतबी इनें निव्वळ दुसरे इसमाशीं लाविल्यावर तीस गहाण देतां येत नाहीं, सबब आपण घेतलेले तारणगहाणखत रद्द समजले जाईल. ही नोटीस दिली ता० ९।५।१४ इ.

सही

शेखलाल वा। शेखमदार दस्तुर खुद.

राहणार गिरोली ता० मंगरूळ-पीर पो० गिरोली

नो० नं० २८

जाहीर नोटीस

खालीं सही करणार याजकडून कळ-विण्यांत येते कीं मोतीलाल वल्द अर्जुन-दास झेसरी मारवाडी राहणार देऊळगांव-साकरशा तालुके मेहेकर याजला

या जाहीर नोटीशीनें सर्वत्र लोकांस कळविण्यांत येते कीं वरील इसम हा ता० १।५।१९१४ इसवीचे पूर्वी आमचे मालकीचे देऊळगांवसाकरशा येथील शिवलाल शालीगराम मालक फत्तेलाल शालीगराम यांचे दुकानावर मुनीम होता परंतु त्यानीं वरील दुकानांत लबाडीचे काम केल्याका-रणानें त्यास ता० १।५।१९१४ इसवी रोजीं रजा देऊन दुकानांतून काढून दिलें आहे व याचे जवळ आमचे मालकीचे काहीं कागदपत्र व कर्ज रोखे गहाणखतें व खरेदीखतें बटाईपत्र मक्ते पत्र वगैरे दुकानचे सर्व प्रकारचे कागदपत्र असून त्यास आह्मी मागत असतां देत नाहीं करितां आमचे नांवचे दुकानचे नांवचे कागदपत्र वगैरे कागद कोणी खरेदी विक्री घेतल्यास त्याजबद्दल आह्मी जिमे-दार नाहीं. आमचें नावची पावती अगर दुकानचे नावची पावती वगैरे लिहून-दिल्यास घेऊनये व ती घेतल्यास बातल असे. व आमचे दुकानचे नावचे कागद-पत्र व कोणतेही प्रकारचा व्यवहार वरील मनुष्यानीं केला तरी तो व्यवहार सर्व प्रकारचा तारीख १।५।१९१४ पासून बातल असे. तारीख १।५।१९१४ चे पूर्वी वरील इसमानीं जो व्यवहार केला असेल व त्याचा जमाखर्च आमचे वहीत केला नसेल तर त्याबद्दल आह्मी कोणते-ही तऱ्हेनें जबाबदार नाहीं. ता. १०।५।१९१४

सही

शिवलाल शालीगराम दुकान देऊळगांव मुखत्यार खीवराज मोतीलाल द. खुद

नो. नं. २९

नोटीस

नोटीस बेशमी बिलनबा वा। तुराबला मुसलमान रा० दहिहांडा ता० आकोट यांस:—

खालीं सही करणार याजकडून नोटीस देण्यांत येते कीं तुमची ता। २०-४-१४ ची नोटीस पावली त्यांतील सर्व मजकूर खोटा आहे. लग्नझालेवर माझी वागणूक पाहून लग्नाचे वेळचा झालेला करार नामा वापस करण्याचें कबुल केले. परंतु तो हरवला असें सांगितल्या वरून तुह्मी निराळा करारनामा लिहून दिला कीं तो लग्नाचे वेळीं झालेला करारनामा आतां रद्द झाला आहे. तुह्मी माझे बायकोस माझे घरून किमत रुपये ४५० चे डागिण्यासह नेले व १।१॥ वर्षा पासून पुष्कळ वेळां आणण्यास पाठविले पण पाठविले नाहीं. मी नेण्यास पाठविले नसते तर खर्च देण्यास पात्र होतो, तरी ही नोटीस पावल्या तारखे पासून आठ दिवसाच आत तुह्मी माझे बायकोस माझे घरी डागिन्यासह पोंचते करावें, नाहीं पेक्षां योग्य कोर्टात दावा करून मजला व्यवस्था करावी लागेल. मी तिजला वागविण्यास तयार आहे. माझी बायको नांदत असून तिजला तुह्मी पाठविले नाहीं करिता मुद्दाम या नोटीशीनें कळवितो कीं वरील मुदतींत माझे घरीं तिला डागिन्यासह आणून घालावे व डागिण्याची माझी पावती घ्यावी कळावे ता. ९ माहे मे सन १९१४ इसवी

सही

शेख हिदु वा। ज्यानममद दा। खुद

नो. नं. ३०

जाहिर नोटीस

जाहीर नोटीस कुंजीलाल बद्रीनारायण मारवाडी आगरवाले रा० रिसोड ता० वाशीम जि० आकोला यांस.—

खालीं सही करणार इजकडून जाहीर नोटीस देण्यांत येते कीं मी तुह्मास तारीख १६।३।१९१४ इ० रोजीं कुलमुखत्यारपत्र लिहून देऊन ते रिसोड सबरजिष्टर साहेबाचे कचेरींत अनुक्रम नंबर १ सन १९१४ इसवीस नोंदून दिलें आहे. परंतु तुमची वर्तणूक चांगली नसले मुळें तुह्मास दिलेलें मुखत्यार पत्रांतील सर्व अधिकार आजरोजीं ह्मणजे ता० ६ ५.१९१४ इ० पासून काढून घेण्यांत आले आहेत सदहूं मुखत्यार पत्राचे आधारें तुह्मी कोणतेंही काम करूं नये. कारण तुमचे नावचें मुखत्यारपत्र आजरोजीं रद्द केलें आहे. तरी कुलमुखत्यार पत्राचे आधारें आतां तुह्मी माझे नावानें कोणतेंही काम करूं नये. चालविल्यास ते रद्द आहे. तसेच माझे दस्ताऐवज, हुकुमनामे व वह्या वगैरे तुमचेपाशीं आहेत ते सर्व कागदपत्र ही नोटीस पावल्या पासून चार दिवसाचे आंत माझे स्वाधीन करावेत तसें न केल्यास कागद पत्राची मुदत निघून गेल्यास पूर्ण जबाबदार तुह्मी आहां. व ते रुपये तुमचे कडून वसूल केले जातील कळावें. तारीख ६।५।१९१४ इसवी.

सही

बीसनलाल कनयालाल अ० पा० क० माई लाडकाबाई जवजे कनयालाल

नो० नं० ३१

नोटीस

नोटीस बेशमी गुणवंत लक्ष्मणराव देशमुख रा० जामठी बु॥ प्रगणें माना ता० मूर्तिजापूर यांस.—

खालीं सही करणार यांजकडून नोटीस देण्यांत येतें कीं तुह्मी मजमवळून २ शेतें मौजे जामठी बु॥ ता० मूर्तिजापूर येथील शेत सर्वे नंबर खालील प्रमाणें.-

स. नं. ए. गुं. आ. रु. हिस्सा
३६ पो. हि. नं.१ ९८७ १४८४ नालिम
१९ पो. हि. नं.२ १४८३३ १९ "

येणें प्रमाण शेतें ता. २७।२।१४ च्य गहाण खतान्वयें गहाण करुन घेऊन त्या बद्दल मजला ५०० रुपये देण्याचें ठरविलें होतें. सदर्हु रुपये देण्याचा करार असा होता कीं ४०० रुपये माझ्या घरीं द्यावेत व राहिलेले रुपये १०० रजिष्ट्राचे कचेरींत देण्याचे ठरविले होते. त्याप्रमाणें तुह्मी १०० रुपये मला रजिष्ट्राचे कचेरींत दिलें. परंतु त्याच वेळेस तुह्मी १०० रुपये वर लिहिलेल्या ४०० रुपया बरोबर तेहि रुपये घरीं देण्याचें कबूल करून मजजवळून परत घेतले. घरीं परत गेल्यावर तुह्माला सदर्हु रुपये मागितले असतां तुह्मी मला कांहीं दिले नाहींत. परंतु सदर्हू रुपये आठ दिवसांनीं देईन असे ह्मणाला होता. हे रुपये आठ दिवसानीं पुन्हां मागितले असतां तुह्मी ते दिले नाहींत. तरी तुह्मास नोटिसीनें कळविण्यांत येते कीं ही नोटीस पावल्या पासून आठ दिवसाचे आत सदर्हू रुपये मजला तुह्मी द्यावेत त्याप्रमाणें ५०० रुपये न दिल्यास तुह्माला मी जे ता० २७।२।१४ चें गहाणखत लिहून दिलें आहे तें पोकळ व रद्द आहे असें समजावे व त्या गहाण खतानें मी कोणत्याहि प्रकारें बांधला जाणार नाहीं. कळावें ता०

सही

रावजी वा॥ सीवाजी माळी रा० जामठी बु॥ नि० हातची रेघ

नो. न. १२

नोटीस

रा. चाहादु वा॥ उदेभान खराटे जात कुणबी राहणार कसबे कोथळी ता० मलकापूर जि० बुलडाणे

यांसः—

पुताई मर्द चाहादू खराटे जात कुणबी राहणार कसबे कोथळी ता० मलकापूर जि० बुलढाणे हिजकडून नोटीस देण्यात येते कीं, तुह्मी माझे लग्नाचे नवरे असून बरेच दिवस मी तुमचा संसार करीत आलें. परंतु अजमास ३ तीन वर्षे होत आलीं आहेत तुह्मी लोकाचे नादीं लागुन मला विनाकारण दोष लावून मारहाण करुन घरातून काढून दिलें. तुह्मी आज शुद्धीवर याल उद्या याल अशी आजपर्यंत वाट पाहिली. पुष्कळ लोकांकडून समजाविलें. परंतु कांहीं उपयोग झाला नाहीं. करितां मला हा अखेरचा उपाय करणें भाग पडलें. कांहीं दिवस मी मजुरी करून पोट भरलें. पुढें मजुरी होईना. दुखणें बहाणेहि झालें. शेवटीं लोकांचें कर्ज काढावें लागलें. हल्लीं मला कोणी कर्ज ही देत नाहींत. माझे पोटाचे हाल होत आहेत. करितां मी तुमचे जवळ नांदण्यास एका पायावर तयार आहे. तरी तीन वर्षांत मला झालेलें कर्ज अजमास दोडशे १५० रुपये देऊन मला घेऊन जावें. असें न केल्यास हीच फारकती समजून दुसरा घरठाव मी करीन मग हिंदु धर्माप्रमाणें आपला मजवर नवरे पणाचा हक्क राहणार नाहीं. नोटीस पोंचल्यापासून पंधरा दिवसाचे आंत वर लिहिले प्रमाणें करावें. याचे पुढें मी तुमची बायको व तुह्मी माझे नवरे नाहीं हें पूर्ण समजावे या नोटीशीचा खर्च तुमचेवर असे कळावें तारीख

सही

पुताई मर्द चाहादु खराटे रा० कोथळी निशाणी हातची बांगडी.

नो. नं. १३

जाहीर नोटीस

मी खालीं सही करणार जाहिर नोटीस देतों का माझा बाप नामे गोविंदा वा॥ अर्जुन्या महार रा० गिरोली याचे पासून मी आज दोन वर्षे झाले अलग राहिलों आहे. या दोन वर्षापूर्वी त्याचेवर कर्ज वगैरे कांहीं एक नव्हतें परंतु तो अलग राहिल्यापासून काम धंदा कांहींच उद्योग करित नाहीं. लोकांपासुन कर्ज काढून निर्वाह करितो. मी त्यास सर्व प्रकारें अशी समजूत दिली कीं तूं कर्ज वगैरे कोणाचे काढूं नको व तुला लोकाचें काम करावेसे वाटेल तर करावे नाहीं पेक्षां माझे मध्यें राहून तूं भाकर खावी परंतु तो माझी कोणतीच गोष्ट ऐकत नाहीं. याकरितां माझे बापाला मुळींच कोणी कर्ज वगैरे देऊं नये व त्याचेजवळून माहारकीचें वतन वगैरे व राहण्याची जागा वगैरे कोणतेच प्रकारें लिहून घेऊं नये. तसें केल्यास ते रद्द समजले जाईल. जाहीर नोटीस दिली ता० ९-५-१९१४ ई०

सही

भिक्या वा॥ गोविंदा माहार रा० गिरोली द० खु०

नो० नं० १४

नोटीस.

नोटीस बेशमी रहिमतबी मर्द हेतुशा रा० गिरोली ता० मंगरूळपीर

ईसः—

नोटीस देणार शेखलाल शेखमदार व शेखमनसूर व शेखरुस्तम अ० पा० करणार शेखलाल रा० गिरोली ता० मंगरूळपीर नोटीस देतो ऐसाजे कीं तुह्मी प्रथम माझे आई असून माझा बाप मरण पावल्यावर तुह्मी निका करुन दुसरे घरीं वास केला. त्यामुळें तुमचा आमचा संबंध नाहींसा झाला. तुह्मी माझे घरीं असतांना सर्वे नं० ८३ एकर २६८१४ आकार रु० १२ चे गिरोली येथील शेत सन १९०७ व १९०८ मध्ये दोन ठिकाणीं तारणगहाण करुन दिलें. गहाण देऊन पैशाची अफरातफर करुन जिदगीचा नाश करण्याचे हेतुनें तुह्मी हें कृत्य केलें. शिवाय माझे बापाची जंगम जिदगी सोनें व भांडीकुंडीं जनावरें वगैरे याचाही तुह्मी फडशा केला. गहाणाचे घेतलेले पैशाचे काय केले तें कळवावें. व मी अज्ञान असतांना तुह्मी स्थावर जिदगी गहाण कशी ठेविली, तुह्मास गहाण ठेवण्याचा अधिकार नाहीं. सबब ते दिलेले तारणगहाणखत रद्द समजले जाईल, हो नोटीस दिली ता० ९-५-१४ इ०

सही

१ शेखलाल वल्लद शेखमदार दस्तुर खद.

नो० नं० १५

नोटीस

नोटीस बेशमी गोविंदा वल्लद रायमान पाटील राहणार कान्हेरी तालुके बाळापूर

यांसः—

खालीं सही करणार यांजकडून नोटीस देण्यात येते कीं, तुह्मी अकोला वऱ्हाड समाचार पत्रांतून तारीख २० माहे ४ सन १९१४ रोजची नं. २९ ची दिलेली नोटीस पावली. त्यात तुह्मी माझे नावचे तारीख ४।२।१४ चे तीन दस्तऐवज प्रत्येक दस्तऐवज रुपये ४०० चा असे लिहून दिले ती गोष्ट खरी आहे. त्या दस्तऐवजाचा भरणा तुह्माला नगदी रुपये १००० लिहिणारे इसम व साक्षिदार यांचे समक्ष रोख दिले. व रुपये २०० ची उधारी माझी तुमचे कडेस होती त्याबद्दलचे रुपये २०० असे रुपये १२०० चे दस्तऐवज तुह्मी लिहून दिलेत. नोटीस मध्यें लिहिलेला बाकीचा मजकूर अगदीं खोटा आहे. माझे घरीं तुह्मी दस्तऐवज परत मागण्यास कधींही आला नाहीं. व तुह्मास दस्तऐवज परत मागण्याचें कारण नाहीं. माझे वैरी इसम याचे सांगण्या वरुन मला बुडविण्याचे हेतूनें तुह्मी ही नोटीस दिली आहे. दस्तऐवजांत लिहिलेल्या प्रमाणें तुह्मी व्याजासुद्धां माझे सर्व रुपये न दिल्यास रीती प्रमाणें कोर्टांत फिर्याद करुन कोर्ट खर्चासुद्धां रुपये तुमचे जवळून वसूल करुन घेईन. अकोला ता. १२ माहे मे सन १९१४ ह्या नोटिशीचा खर्च तुह्माला द्यावा लागेल.

सही

सूर्यभान परशराम पाटील मौजे चांगेफळ दस्तुर खुद्द

नो० नं० १६

नोटीस

नोटीस बेशमी गोविंदाआपा नारायणआपा जात लिंगाइत वाणी रा० बाळापूर ता० म० जि० आकोला यांसः—

खालीं सही करणार यांजकडून नोटीस देण्यांत येते कीं, तुह्मी ता० १३ माहे एप्रिल सन १९१४ इ० रोजीं जी नोटीस तुह्मी आह्मांस वऱ्हाड समाचारांत दिलेली आहे. तिच्यांतील मजकूर सर्व अजिबात खोटा आहे. आह्मी तुह्मास रुपये १६०० सोळाशें दिले त्याबद्दल तुह्मी आह्मास पावती लिहून दिली आहे व रुपये ४०० चारशें वि० सब रजीस्टर साहेब यांचे समक्ष दिले आहे एकूण रुपये दोन हजारचा भरणा पूर्ण मज पासून घेऊन गहाण खताचा दस्तऐवज रजीष्टर करुन आमचें ताब्यांत दिलें आहेत. असें असतांही तुह्मी आह्मास खोटी नोटीस देऊन आमची बेअब्रू केली. याज बद्दल तुह्मास जबाबदारी द्यावी लागेल कळावें. ही नोटीस लिहून दिली ता० १०-५-१९१४ इ०

सही

१ मोहनलाल श्रावणसा गु० रा० बाळापूर द० खु०

नो० नं० १७

नोटिस

नोटीस बेशमी यशवंतराव शामराव देशमुख रा० कुरणगाड खुर्द ता. जळगांव जि० बुलढाणा यांसः—

खालीं सही करणार याजकडून नोटीस देण्यांत येते कीं, तुह्मी वऱ्हाडसमाचार पत्रांत २०।४।१४ इ० रोजीं जी नोटीस दिली ती पावली. नोटिशींतला मजकूर सर्व खोटा आहे. ज्याप्रमाणें तुमचा आमचा ठराव झाला होता, त्याप्रमाणें तुह्मास आह्मीं भरणा दिला आहे. भरण्यापैकीं आमचेकडेस तुमचे कांहींएक देणें राहिलें नाहीं तरी तुह्मी आमचेवर विनाकारण खोटें कुभांड घेतां हें बरोबर नाहीं. तरी आपणांस या नोटिशीनें कळवितों कीं, याउपर आपण कोणत्याही प्रकारची तक्रार केल्यास अब्रूबद्दल रिती प्रो व्यवस्था केली जाईल कळावें ता० १२।५।१४ ई०

सही

ताराचंद मगनीराम व शिवनारायण मगनीराम दस्तुर खुद्द रा० कुरनगाड खुर्द

नो० नं० १८

नोटीस

नोटीस बेशमी प्रताप रघुनाथ मारवाडी दुकानचे मालक हिरालाल रघुनाथ व बजरंग रघुनाथ मारवाडी रा. कोंडोली ता० मंगरूळपीर यांसः—

नोटीस देणार शेखलाल शेखमदार व शेखमनसूर व शेखरुस्तम अ० पा० करणार शेखलाल रा० गिरोली ता० मंगरूळपीर नोटीस देतो ऐसाजे सुमारे ६।७ वर्षामागें ह्मणजे ता० २।१।०७ रोजीं मी अज्ञान असतांना माझी त्यावेळची आई रहिमतबी इनें माझें शेत गिरोली येथील सर्वे नं० ८३ एकर २६८१४ आकार रु० १२ चे शेत तुमचेजवळ ४०० रुपयास तारणगहाण लिहून दिलें. वगैरे मजकूर शेताचे पच्यांवरुन समजला वरुन आपणास कळवितों कीं मी अज्ञान असतांना माझी जिंदगी बुडविण्याचे हेतुनें तुमचेजवळ गहाण करुन दिली. मी अज्ञान असतांना तीस गहाण देण्याचा अधिकार नाहीं. व दिलेलें गहाण रद्द समजले जाईल. यापुढेंही कोणी कोणत्याही प्रकारें घेऊ नये घेतल्यास तें रद्द समजलें जाईल. ही नोटीस दिली. ता० ९-५-१९१४ इ०

सही

शेखलाल वा॥ शेखमदार द. खु.

नो० नं० १९

तांबूल नवरत्न — न कत्थेकी परवा न चुनेसे काम, हमारे मसालेका सबको सलाम. पानाच्या विड्यांत खाण्याचा उत्तम मसाला. चुना व काथाची जरूर नाहीं. किंमत डबीस सहा आणे.

नवरत्न टेबलेट — उत्तम सुवासिक अत्तराच्या वड्या. किंमत डबीस तीन आणे.

नवरत्न तमाखु — पानांत खाण्याची केशर, कस्तुरी इत्यादि सुवासिक वस्तु मिश्रित तमाखु. किंमत दर तोळ्यास दीड आणा.

मद्रासी नस — अति उत्तम सुवासिक नप. मेंदूवर खास गुणकारी. बाटलीस चार आणे

गजकर्णाचें मलम — गजकर्णावर उत्तम औषध. डबीस चार आणे.

केश काढण्याचें तेल — केश काढण्याचा उत्तम इलाज. किंमत सीसीस अडीच आणे.

चन्द्रकांत बाम — मेंदूला व डोक्याला अति उपयोगी. सीसीस किंमत आठ आणे.

बनविणार टी. एस. मित्र. जळगांव.

आकोल्याचे सोल एजंट– चमन कंपनी.

पत्ता— ताजनापेठ बाजार– आकोला.

नो. नं. २०

Oriental Government security
Life Assurance Company, Limited,

ESTABLISHED 1874.

HEAD OFFICE—BOMBAY

R. PATERSON BROWN, MANAGER

FUNDS EXCEED 4½ CRORES.

Claims paid for over 3½Crores.

ALL PERSONS

WHO ASSURE FOR THE FIRST TIME
OR
WHO INCREASE THEIR PRESENT ASSURANCE
WITH

THE ORIENTAL

BY EFFECTING A WITH PROFIT POLICY
ON OR BEFORE 31 ST DECEMBER 1913 WILL BE ENTITLED TO

THREE YEARS BONUS

PROVIDED
THREE YEARS PREMIUMS HAVE BEEN PAID
AND
THE POLICY IS IN FORCE ON 31St DECEMBER 1915.

Prospectus, forms, and further information can be obtained on application to—
CHIEF AGENCY FOR C. P. BERARS AND KHANDESH,—
NAGPUR.

M. DESOUZA
CHIEF AGENT
Nagpur.

No N. 21

अनुभवास योग्य

सुवर्ण पदक मिळालिले

ओटोमोहिनी

टिकाउ, आनंद दायक, सुगंधी पदार्थ. जर कोणी ओटो मोहिनीचा सुवास चार दिवसांत उडून जातो असें प्रमाणसिद्ध करून दाखवील तर त्यास १०० रुपये बक्षीस देऊं, तर एकदां अवश्य १ बाटली खरीदी करून अनुभव पहावा व बक्षीसास तयार व्हावें. ॥ औंसाच्या बाटलीची किंमत २ रुपये आणि १ ड्रामाच्या नळीस १२ आणे. ओटो मोहिनीचे सुगंधी कागद १२ आणे डझन.

मिळण्याचा पत्ता—ओरियेंटल ड्रग आणि केमिकल कंपनी सोल प्रोप्रायटर्स जुमा मसजिद मुंबई

नो. नं. २२

वृद्धपणाचा नाश व नवी जवानी.

नामर्दास मर्द बनविणारी

राजवंशी नवरत्न याकुती,

किंमत रु० १० ट्रेड मार्क "सँडो"

व ढिल्या नसांना मजबूत बनविणारें.

राजवंशी सांध्याचें तेल,

किंमत रुपये ९ ट्रेड मार्क "सँडो."

असंख्य लोकांनीं एकच डबी वापरून अपरंपार शक्ती मिळविली आहे.

सरकारचे ॲनॅलायझर, वैद्य व डाक्तर यांनीं तपासून व वापरून उत्तम सर्टिफिकिटें दिलीं आहेत.

परमा सायरप

कसल्याही प्रमेहावर तीन दीवसांत खात्रीनें गुण देणारें औषध- एक फारच अत्युत्तम आश्चर्यकारक इलाज किं० ३ औंसाच्या बाटलीस १॥ रुपया

ठिकाणा :— डॉ० डी० एच० भट,
खबुतखाना भुलेश्वर मुंबई.

नो० नं० २३

सर्वोत्तम रक्तशुद्धि करणारा

डॉ० वामन गोपाळ यांचा

आयोडाईज्ड सार्सापरिला.

हा सार्सापरिला हजारों लोकांनीं पन्नास वर्षें अनुभवून उत्तम रक्तशुद्धि करणारा आहे असें ठरविलें आहे. ह्या औषधानें रक्तशुद्धीवर गुण वाटून इतर रक्तशुद्धी करणाऱ्या औषधांत "सर्वोत्तम" अशी ख्याति मिळविली आहे. जुना संधिवात, त्वचे संबंधीं रोग अशक्तता यांवर हें रामबाण औषध असून त्याची सर्व जगभर फार वाखाणणी होत आहे. गुणकारी शक्ति देणारें औषध आहे. याच्या दररोजच्या सेवनानें मन आणि शरीर यांस उल्हास वाटतो. किंमत एका बाटलीस सव्वा रुपया शिवाय टपाल खर्च.

औषध मिळण्याचें ठिकाण:-- डॉ. गौतमराव केशव

नो० नं० २४ ५६३ ठाकूरद्वार मुंबई.

हें पत्र आकोला येथें कैलासवासी खंडेराव बाळाजी फडके यांच्या वऱ्हाडसमाचार छापखान्यांत नारायण खंडेराव फडके यांनीं सदाशिवआश्रमांत छापून प्रसिद्ध केलें

Regd. NO N. 150

वऱ्हाडसमाचार.

Berar Samachar.

वर्ष ४८] आकोला— सोमवार तारीख २५ माहे मे सन १९१४ इ० [अंक २०

वर्गणीचे दर

आकोल्यांतील लोकांस........१ रुपया
बाहेरगांवीं ट हां. .... २ रुपये
वर्गणी आगाऊच घेण्याची वहिवाट ठेविली आहे.

नोटीशीचे दर

दर ओळीस दीड आणा.
हेडिंगच्या दोन ओळी धरल्या जातील-
नोटीस सुवाच्य असली पाहिजे.

सूचनाः– गुरुवारच्या आंत येणाऱ्या नोटीसा त्याच आठवड्यांत घेतल्या जातील. यापुढें येणाऱ्या नोटीसास स्पेशल चार्ज पडेल.

जाहिरात

मुंबई ब्यांकेची सेव्हिंग ब्यांक.

ह्या बँकेंत खालीं दिलेल्या अटींवर ठेवी ठेविता येतात.

कोणत्याही वर्षाचे १ ले जानेवारी आणि ३१ दिसेंबर याच्या दरम्यान एक हजार रुपये पर्यंत पैसा ठेविला जाईल.

ठेवी दोन अथवा अधिक इसमांच्या नांवावर ठेवतां येतील आणि तो पैसा त्यापैकीं एकास अथवा जास्त इसमांस अगर यापैकीं मयताचे मागें राहील त्यांस काढतां येईल

व्याज दर साल दर शेंकडा तीन रुपयाप्रमाणें दिलें जाईल. व्याजाची आकारणी प्रत्येक महिन्याची जी कनिष्ठ शिल्लक असेल तिजवर केली जाईल. मात्र पांच हजारावरील शिल्लक रकमेस व्याज नाहीं. नियमांच्या प्रती बँकेंत अर्ज केला असतां मिळतील.

मुंबई ब्यांक आकोला ९.१०.१ } G. A. Phillips. एजंट
नं १

मुंबई बँकचें सोनें.

मुंबई बँकचा छाप असलेल्या उत्तम कसाच्या सोन्याच्या चिपा मुंबई बँकच्या आकोले आणि उमरावती येथील ऑफिसांत विकत मिळतील. गिऱ्हाइकानें जास्त माहिती करितां बँकेंत तपास करावा.

एका चिपचें वजन २६¾ तोळे असतें.

साधारण भाव वऱ्हाड समाचार वर्तमानपत्रांत बाजारभाव ह्या सदराखालीं सांपडेल.

मुंबई बँक आकोला २१.९.१० } G. A. Phillips. एजंट
नो० नं० २

' विकावयाचा आहे. '

वाशीम येथील, पूर्वीच्या डिस्ट्रिक्ट कोर्टाजवळ असलेला के॥ राव बहादूर पुरुषोत्तमराव नारायण भट यांचा बंगला विकावयाचा आहे.

खंडवा ते इंगोली व्हाया वाशीम लोकरच रेलवे लाईन ओपन होणार असल्यानें गरजूनीं किंमती वगैरे विषयीं समक्ष किंवा पत्रद्वारें खालील पत्यावर खुलासा मागवावा.

ना० खं० फडके
वऱ्हाड समाचार ऑफीस आकोला
नो० नं० ३ वऱ्हाड

खिजाबे मसीहा (कलप)

हा लावला असताना पांढरे केंस ९ मिनीटांत काळे होतात इतकेंच नव्हे तर अगदीं मृदु होऊन तकाकी देतात. हा कलप बरेच दिवस टिकून कलप लाऊन केंस काळे केले आहेत असा भासच होत नाहीं. एकदा अनुभव पहावा. पेटीस १ रु. व्ही. पी. खर्च निराळा.

खाकीसास जनाबे टानिक पिल्स या योगें नपुंसक मनुष्य तेव्हांच बरा होतो. औषधाचा गुण ३ दिवसांत कि. रु. २ व्ही. पी. खर्च निराळा.

खाकीसास तिळाये मसिहा इंद्रियाच्या ढीलेपणावर आश्चर्यकारक खात्रीचा इलाज. तीन दिवसांतच सर्दहू औषध आपला गुण दाखविते. कि. रु. २ व्ही. पी. खर्च वेगळा.

शेट हरकचंद रतनजी आणि कंपनी.
३७ जुमा मसाजिद मुंबई
नो० नं० ४

अनायासें देवदर्शन.

नोटपेपर्सः— श्रीगजानन, दत्तात्रय मारुती शंकर व नरहरी या पैकीं कोणती ही एक मूर्ती रंगांत दाबून उठाव (एम्बास) छापलेले, १०० ग्रेग्रनाईट नोटपेपर्स व त्याच्या बेताची चौकोनी १०० कव्हरें प्रत्येकी किंमत ८८ व्हीपीनें ८१२ दोन्हीमिळून किंमत रु. १ व्ही.पी.नें रु० १८६

सर्वत्र एजन्टस् पाहिजेत
पत्ता—बेंद्रे आणि कंपनी पुणेंसिटी
नो. नं. ५

चांदीचीं भांडीं.

विकावयाचीं आहेत.

नाशिक येथें तयार केलेलीं सर्व प्रकारचीं सुबक व घाटदार भांडीं आमचेकडे विक्रीस तयार असतात. भाव माफक. व्ही. पी. नें अगर रोखीनें पाठवूं. मालाचे खरेपणाबद्दल ग्यारंटी देऊं.

पुरुषोत्तम रामचंद्र वैशंपायन
रविवार पेठ नाशिक सिटी.
नो. नं. ६

हिंदुस्थानावर अरिष्ट.

हिंदुस्थानातील रहिवाशांच्या पाठीस ज्वर व हिवताप यांचें अरिष्ट सदोदित लागलेलें आहे पण त्याचा प्रतिकार करण्यास बाटलीवाला यांचें हिवतापाचें औषध व गोळ्या हे रामबाण आहेत. ताप किंवा शीतज्वर येणारसें वाटतांच हें औषध घ्यावें. किं. १ रु.

बाटलीवाला यांच्या निस्तेज लोकांसाठीं शक्तिकारक गोळ्या

हें औषध घेतल्यानें भागवटा, मेंदूचे श्रम, पौरुषनाश, अशक्तता व क्षयरोगाचें स्वरूप, त्याप्रमाणें अजीर्ण इ. इ. विकार तावडतोब दूर होतात. किं रु. १८८

बाटलीवाला यांचें दंतमंजन.

हें दंतमंजन मायफळाशीं कांहीं इंग्रजी औषधांचा वैद्यकीय रीतीनें मिलाफ करून बनविलें आहे. किं. ८४

बाटलीवाल्याचें गजकर्णावर मलम.

यानें गजकर्ण, कुजली खरून यांचा विकार एका दिवसांत नाहींसा होतो. किं. ८४

हीं औषधें सर्व औषधी विकणाऱ्या दुकानावर व डॉ. एच. एल. बाटलीवाला जे. पी. मु वरली लेबोरेटरी दादर, मुंबई यांजकडे मिळतात.

नो० नं० ७

NATIONAL MEDICAL COLLEGE OF INDIA SCHOLARSHIPS.

Registered as a corporate body under Act XXI of 1860 of the Acts of the Viceroy teaches the full curriculum of L. M. S. & M. B. Standards, classes.

Grants L. M. S. (Natl) & M. C. P. S Diploma Hospital Practice College Fee Rs 3 monthly Dissections Boarding.

Scholarship offered by the Founder Dr. S. K. Mullic Rs. 50, 40, 30, 25, for Matriculates and non-Matriculates College Council Hon'ble Maharaja of Cassimbazar, Rajah Peary Mohun Mukerjee Bahadur C.S. I. Honble Justice A. Chaudhury. The Session begins in January and June. Apply to the DEAN *301, Upper Circular Road, Calcutta.*

No. No. 8

"खरें पौष्टिक औषध"

पाहिजे असल्यास, आमचे हात भट्टीचे, शास्त्रोक्त यथासांग पद्धतीनें, निर्वीकारी, व ज्यांत [कारखान्याचे औ० प्रमाणें] उष्ण गुणधर्म नाहीं, व प्रतिज्ञेनें १४ दिवसांत हटकुन गुण देते, असे वंगभस्म वापरा किं. तो. ३ रु. अनुपान खरडा सोबत असतो ४० विकार, यानें दुरुस्त होतात. तसेंच वरील पद्धतीनें, प्रवाल भस्त तयार असून ११ विकार वाळविते. खरडा सोबत असतो. ज्यांना, परमा, उपदंश, व इतर कांहीं कारणामुळें, उन्हाळयांत, उन्हाळी लववींत आग, धातुस्थानची कडकी, असे विकार होतात, यांना याचा फार उपयोग होतो. किं. तो. २ रु शिवाय पौष्टीकही आहे. त्वचारोगांतक— १ मलम, खरुज, गजकर्ण, खवडा, आगपैण वगैरे कोणत्याही त्वचा रोगावर चालतो. अनेक मलमाची जरुरी नाहीं. किं. ८ आणे वि. तु. क्याटलाग मागवा. फुकट--व्ही. आर. मुळे, नांदुरा, जी. आय. पी.

नो. नं. ९

विविधज्ञानविस्तार.

१९१४ सालापासून या मासिकास ४६ वें वर्ष सुरू झालें. मूळ पास १६ पृष्ठांनीं सुरवात होऊन, पुढें २०, २४, ३२, ४० ४८ आणि ९२ होतां होतां चालू मालापासून हें मासिक ९६ पृष्ठांचें निघूं लागलें आहे. तरी वर्गणी आरंभींच्या इतकीच, ह्मणजे तीन रुपयेच आहे. इतकेंच नव्हे, परंतु टपाल खर्च आणि वर्गणी वसूल करण्याचा व्ही. पी. खर्चही वर्गणीदारांवर टाकण्यांत येत नाहीं.

महाराष्ट्रांतील विद्वान, बहुश्रुत आणि लेखनकुशल गृहस्थांचे लेख यांत येत असतात. मराठींतील सर्व मासिक पुस्तकांत ज्येष्ठ आणि श्रेष्ठ असें हें मासिक पुस्तक सर्व महाराष्ट्रीयांच्या आश्रयास पात्र आहे.

पुस्तकाचा वर्षारंभ जानेवारीपासून. वर्गणी आगाऊ. पुस्तक " म्यानेजर, विविधज्ञानविस्तार, काळबादेवी पोस्ट, मुंबई, " या पत्यावर व्ही. पी. नें मागवावें.

नो. नं. १०

श्रीराम, श्रीहरी, सच्चिदानंद, ॐ दत्त, श्रीकृष्ण, विठ्ल, संतदर्शन व मोनोग्राम ह्याकार्डसा ९ प्रकांत दुर्मीळ साधुसंताचे २९० फोटो ! किं. २। रु. चौऱ्याशी आसनें, लोकोत्तर चमत्कार, सृष्टींतील अद्भुत चमत्कार व मनोविकार ह्याका. सा. ४ प्रकांत २०० फोटो ! किंमत १ रुपया.

श्री. वा. नगरकर नाशिक
नो. नं. ११

वऱ्हाडसमाचार

मिती वैशाख वद्य ३० शके १८३६

सामाजिक सुधारणा.

सामाजिक सुधारणा हा विषयच असा आहे कीं त्यावर वाटेल त्यानें स्वतःला बांधून न घेतां हवें तें बोलावें, आणि देशहिताची कळकळ कृतीनें नव्हे तर शाब्दिक अविर्भावानें व्यक्त करण्यांत भूषण मानावें. आह्मी लोक निदान सामाजिक सुधारणेपुरते तरी स्वार्थत्यागी व परार्थपर आहों यांत शका नाहीं. प्रौढाविवाह, पुनर्विवाह, जातिभेद नियमभंग इ० गोष्टी हितकारक आहेत असें सांगून आह्मी अगोदर त्या लोकांकडून करविण्यास तयार असतों, त्यावेळीं त्यांचा लाभ स्वतः करून घेण्याचें आमच्या मनांत ही नसतें ! सामाजिक सुधारणाप्रश्नाचे अध्वर्यु परलोकवासी न्या. मू. रानडे यांनीं परहितपरतेचा घालून दिलेला हा कित्ता अजून प्रामाणिकपणानें वळविला जात आहे! एका बाजूला ही स्थिति तर दुसऱ्या बाजूला कांहीं निराळाच प्रकार दिसतो. न्या. मू. रानडे यांच्यासारखे पुढारी समाजाला आपल्या बरोबर पुढं नेण्यासाठीं स्वतःच्या मताला बाजूला ठेवतात, तर दुसरी कित्येक मंडळी समाजाविषयीं इतकें बेपर्वाईचें वर्तन ठेवतात कीं जणूं काय ते मनुष्यप्राणी समाजाकरितां किंवा समाज त्यांच्या करितां नाहींच. स्वैरवर्तनाचा छाप त्याच्या चारित्र्यावर इतका उमटलेला असतो कीं नियमबद्ध समाजांत राहण्यास ते अपात्रच असतात; आणि अशा रीतीनें स्वतः स्वैरवर्तन करून व समाजबाह्य होऊन ते पुनः समाजाच्या नांवानें खडे फोडण्यास तयारच! अशा विषम परिस्थितींत सांपडलेल्या सामाजिक सुधारणारूपी तारवाची स्थिति आणि सकाणूविरहित व वादळांत गेलेल्या खान समुद्रपृष्ठावर इतस्ततः संचार करणाऱ्या तारवाची स्थिति सारखी असल्यास नवल काय?

वरील विचार मनांत येण्याचे कारण गेल्या आठवड्यांत पुणें येथें आमचे वैदर्भीय नागारक रा. मोरो विश्वनाथ उर्फ अण्णासाहेब जोशी यांच्या अध्यक्षत्वाखालीं प्रांतिक सामाजिक परिषदेचें झालेलें तृतीय अधिवेशन हें होय. रा. अण्णासाहेब कर्ते सुधारक आहेत, बोलके नाहींत. ते स्वतः बिद्वान् प्रगतिपर विचाराचे, निर्भीड वक्ते, आणि ' मनः पूतं समाचरेत् ' या वाक्याच्या खऱ्या अर्थाप्रमाणें वागणारे आहेत. स्वागत कमिटीचे चेअरमन डॉ० भांडारकर व अध्यक्ष रा. अण्णासाहेब जोशी यांची ही जोडी समतोल आणि अद्वितीय होती. परिषदेसाठीं बरेच लोक दूरदूर प्रश्न निराळा, पण शाब्दिक उत्साहाच्या दृष्टीनें गेल्या परिषदेंत कोठेंही न्यूनता दिसली नाहीं, तशी जातिभेदाचा विचार न करतां सवगोलंकार करणाऱ्या भोजनास आलेल्या तरुण मंडळीनें स्वैरवर्तनाच्या बाजूनेंही कोठें न्यून दिसूं दिलें नाहीं. अशा रीतीनें अत्यंत समाधानकारक रीतीनें परिषदेचें कार्य पार पडलें. या परिषदेच्या संबंधांत आह्मांला जें काय लिहावयाचें तें पुढें लिहूं. आज परिषदेचे स्वागत कमिटीचे चेअरमन व अध्यक्ष या दोघांच्या भाषणांचा गोषवारा देण्यावरच समाधान मानलें पाहिजे.

डा. सर रा. भांडारकर यांनीं प्रथम सांगितलें कीं कांहीं दिवसांपूर्वी पर्यंत सामाजिक परिषद ही राजकीय परिषदेची कास धरून चालणारी—तत्पदानुगामिनी सहचरीमात्र होती. पण आतां तिच्याविषयीं लोकांचा उत्साह वाढत आहे व त्यांनीं तिला आतां वेगळी काढली आहे. यानंतर त्यांनीं मुंबई इलाख्यांतला सामाजिक सुधारणेचा गुप्त मंडळीपासून झालेला उगम, तिला लोकांपासून झालेला विरोध, व सद्यःस्थिति कशी प्राप्त झाली तो इतिहास सांगितला, व तो सांगतांना सामाजिक सुधारणेचा प्रसार करण्यासाठीं वारंवार केलेले निरनिराळ्या तऱ्हेचे प्रयत्न कसे निष्फळ झाले तें ही प्रामाणिकपणें सांगितलें, व असा निष्कर्ष काढला कीं लोकांची विवेकबुद्धि जागृत झाल्याशिवाय सर्व व्यर्थ आहे. हल्लीं काही प्रश्नांसंबंधानें ती जागृत झालेली दिसत आहे, पण ती पुनः झोपीं जाणार नाहीं अशी खबरदारी घेणें अवश्य आहे असें सांगितलें.

अध्यक्ष रा. अण्णासाहेब यांचें भाषण त्यांच्या आजपर्यंतच्या लौकिकास साजेसेंच झालें. त्यांनीं पाश्चात्यांच्या सामाजिक चळवळीच्या मानानें आपण फारच मागें आहों, व निरनिराळे प्रांतांतल्या निरनिराळ्या जातींत कोणाचें पाऊल पुढें, तर कोणाचें मागें आहे हें कबूल केलें. जातिपरिषदांच्या उपयुक्ततेविषयीं किंवा अपकारितेविषयीं निरनिराळ्या प्रांतांत मतभेद आहे असें सांगून व कांग्रेस आणि मुस्लीम लीग यांच्यांतले मतभेद जसे आतां मावळत चालले आहेत व त्याचे प्रयत्न एका केंद्राकडे, सर्व साधारण उद्दिष्टाकडे धाव घेत आहेत, तशाच जातिपरिषदा ही सामाजिक सुधारणेच्या उद्दिष्ट साधनाकडे जातील व अनिष्ट गोष्टींचा त्याग करतील अशी आशा रा. जोशी यांनीं प्रकट केली नंतर रानडे यांच्यासारखे थंडे सुधारक, ब्राह्म लोकांसारखे जहाल सुधारक' आर्य समाजीक लोकांसारखे वैदिकमतानुयायी सुधारक वगैरे पंथ कसे झाले व ते निरनिराळ्या प्रांतांतून कां यशस्वी झाले तें सांगून सर्व ठिकाणीं एकच पद्धति व एकाच प्रकारची साधनें उपयोगीं पडावयाची नाहींत असें सुचविलें. त्याबरोबरच त्यांनीं हें ही स्पष्टपणें सांगितलें कीं सामाजिक सुधारणेच्या संबंधानें व्यक्तीच्या आचरणाचें महत्व फार आहे, तरी मागची परंपरा साफ तोडून टाकसमाजसुधारणा होणार नाहीं हें रा. जोशी यांचें वाक्य ध्यानांत ठेवण्यासारखें आहे.

अलीकडे पुष्कळ वक्ते व लेखक उत्साहाच्या व आवेशाच्या भरांत बोलून जातात कीं सामाजिक सुधारणा हें ब्रिटिश सत्तेचें ह्मणा किंवा इंग्रजी शिक्षणाचें फळ आहे! असें विधान करणारांना हिंदुस्थानच्या प्राचीन इतिहासाचें पूर्ण अज्ञान असलें पाहिजे. कारण, गौतमबुद्ध, व महावीर, नानक आणि कबीर किंवा जुन्याकाळचे स्मृतिकार यांनीं सुधारकांचें नाहीं तर कोणतें काम केलें? सुधारकांच्या मद्यपानादि अनाचारा संबंधानें रा. जोशी यांनीं काढलेले तीव्र तिरस्काराचे उद्गार अगदीं वाजवी होते. सुधारकांनीं सध्याच्या स्थितींत स्त्री शिक्षण, जातिभेद निषेध, आणि डिप्रेस्ड क्लासेस या तीन प्रश्नांकडे विशेष लक्ष पुरविलें पाहिजे, स्त्रीशिक्षणाची उपयुक्तता हा आतां वादाचा विषय राहिला नाहीं, तथापि या विषयाकडे दुर्लक्ष होत आहे. जातीभेद मोडण्याच्या विरुद्ध आतां बोलण्यासारखें कांहीं नवें उरलें नाहीं; तथापि पतितोद्धाराचा प्रश्न हातीं घेणारास रा. अण्णासाहेब यांनीं जो इषारा दिला तो अगदीं समयोचित होता. 'उच्चवर्णांना शिव्या देऊं नका, त्यांत तुमचेंच नुकसान आहे; असा उपदेश करण्याची पाळी यावी ही खेदाची गोष्ट आहे. पण डिप्रेस्ड क्लासेस मिशन मध्यें काम करणारे कधीं कधीं ब्राह्मणवर्णा संबंधानें आपल्या मनांतले किल्मिष वेळीं अवेळीं ओकून आपणांस उन्नतीचे कामीं मनःपूर्वक साह्य देणाराविषयीं कृतघ्नता दर्शवूं लागले आहेत, तेव्हां अशांची कानउघाडणी वेळींच करणें जरूर होतें. वऱ्हाडसमाचारानें ही कानउघाडणी यापूर्वींच केली आहे तिला रा. अण्णासाहेबा सारख्या सुधारकाग्रणीचें पाठबळ मिळालेलें पाहून आह्मांस संतोष वाटतो.

रा. अण्णासाहेब जोशी यांनीं आपल्या भाषणाच्या शेवटीं न्या. रानडे यांचा नामोच्चार करून त्यांच्या आशीर्वादित्वानें आपलें अंतःकरण कसें दर्पणपणें भरलें आहे तें सांगून आपलें भाषण पुरें केलें.

या भाषणांत सुधारणेचीं तत्वें, तिचे मार्ग सध्याच्या क्रमांतले दोष, व त्यांचे परिणाम इ. इतके वादग्रस्त मुद्दे खचून भरले आहेत कीं त्याचें समालोचन एखाद्या पारिग्राफांत करणें अशक्य आहे. ह्मणून परिषदेच्या एकंदर कार्याचें समालोचन पुढील आठवड्यावर ठेवणें भाग आहे.

तिसरी सामाजिक परिषद.

अध्यक्ष

रा. ग. मोरो विश्वनाथ जोशी यांचें भाषण

आपल्यासारख्या परिस्थितींत असलेल्या देशाच्या प्रगतीकरितां सामाजिक सुधारणा निदान राजकीय सुधारणे इतकी अवश्यक आहे याबद्दल बहुतेक विचारवान पुढाऱ्यांचें एकमत आहे. विदेशी अंमल कितीही चांगला व उपकारक असला तरी तो परका वाटल्याशिवाय रहात नाहीं आणि ह्मणूनच सर्व सुधारणांच्या पूर्वी राजकीय सुधारणेआश्चर्य नाहीं. शिवाय राजकीय सुधारणा व ती घडवून आणण्यास करावी लागणारी चळवळ यायोगानें व्यक्तिशः मोठेपणा मिळविण्याची संधि मिळत असल्यामुळे राजकीय चळवळीस विशेष उत्तेजन मिळावें हेंही स्वाभाविकच आहे. राजकीय सुधारणेच्या तंत्रानेंच सामाजिक सुधारणा चालविण्याचा उपक्रम बंद करून सामाजिक चळवळ स्वतंत्र रीतीनें चालवावी असें लोकमत होत चालल्यामुळें राजकीय परिषदाच्या सहाय्याची अपेक्षा न धरता सामाजिक परिषदा स्वतंत्र रीतीनें भरूं लागल्या आहेत. केवळ सामाजिक सुधारणेसंबंधानेंच ज्यांना विशेष कळकळ वाटते अशा लोकाना एकत्र जमवून त्याच्या हातून संघटित व संकलित कार्यभाग घडवून आणण्यास हा नवीन प्रचार निःसंशय उपयुक्त आहे.

प्राथमिक स्थिति.

सामाजिक सुधारणेचा आपला कार्यक्रम पाहिला ह्मणजे तो अगदीं प्राथमिक स्वरूपाचा असल्याचें दिसून येतें. मनुष्यामनुष्यामध्यें न्यायबुद्धि असावी या प्राथमिक तत्वाच्या पलीकडे आपल्या चळवळीची मजल अद्यापि गेली नाहीं. इतर देशांत नगररचना करण्याचें, गरीब नागरिकांना घरें बांधून देण्याचें, कामकरी लोकांचे कामाचे तास कमी करण्याचे वगैरे समाजसुधारणेचे प्रयत्न होण्यापर्यंत तिकडील समाज सुधारणची मजल गेली आहे. आणि आपल्याकडे पहावें तों जातीजातींत रोटीव्यवहार होणें, स्त्रियांना शिक्षण देणें, विधवाविवाहाच्या मार्गांतील प्रतिबंध काढून टाकणें याच गोष्टींत आपण अद्यापि रखडत आहोंत सामाजिक सुधारणा ही संज्ञा फार व्यापक आहे. समाजाचे दोष दूर करणाऱ्या, समाजाची परिस्थिति व जरूरी यांच्या अनुरोधानें सामाजिक चालीरीतीस वळण देण्याचा प्रयत्न करणाऱ्या व विशिष्ट समाजाच्या विशिष्ट परिस्थितीस हितकारक होतील अशी त्या समाजात क्रांति घडवून आणणाऱ्या योजनांचा या संज्ञेत अंतर्भाव होतो. समाजसुधारणेचा हा व्याप लक्षात घेतां आपण त्या सुधारणासोपानाच्या अगदीं खालच्या पायरीशीं आहोंत असें दिसून येईल. सामाजिक बाबतींत आपल्या समाजाची कितपत प्रगती झाली आहे हेंही यावरून दृष्टोत्पतीस येते.

भिन्न भिन्न अवस्था.

प्रांतांतील निरनिराळ्या जातींच्या समाज सुधारणे संबंधांत निरनिराळ्या अवस्था आहेत ही गोष्ट प्रांतविषयक सामाजिक सुधारणेच्या प्रश्नाचा विचार करतांना लक्षांत ठेवली पाहिजे. जी गोष्ट एखाद्या समाजास खपूं लागली असेल किंवा जिच्याकडे लोक डोळेझांक करूं लागले असतील त्याच गोष्टीबद्दल दुसऱ्या एखाद्या समाजात भयंकर रणें माजून तटेबखेडे होत असतील. याला उत्कृष्ट उदाहरण ह्मटलें ह्मणजे मुंबईतील भाटिया ज्ञातींतील नुकताच झालेला खडाजंगी वाद होय. प्रत्यंत देशगमनाचा प्रश्न भाटिया जातीच्या दृष्टीनें महत्वाचा होता. आणि

झाली असती. परंतु आज या प्रश्नाबद्दल त्या ज्ञातींत बरीच सहिष्णुता उत्पन्न झाली आहे. दक्षिण महाराष्ट्रांतील ब्राह्मण संस्थानिक जुन्या मताचेच पुरस्कर्ते ह्मणून एक वेळ नाणावलेले होते. परंतु त्यांच्यापैकीं त्यांच्या घराण्यांतील कोणीनाकोणी तरी परदेशांत जाऊन आला आहे. यासंबंधांत इचलकरंजीच्या अधिपतींचे अगदी ताजें घडलेलें उदाहरण आहे. ही सर्व परिस्थिति पाहिली ह्मणजे समाजसुधारणेसंबधाच्या विशिष्ट बाबींस विशिष्ट समाजाकडून एका वेळीं प्रतिरोध का करण्यात यावा याची उपपत्ती लागत. क्वचित प्रसंगीं त्याचें समर्थनही होतें. त्या काळच्या त्याच्या वर्तनाबद्दल जरा कनवाळूपणानें विचार करण्याचीही प्रवृत्ति उत्पन्न होते.

जातिपरिषदा.

या प्रश्नावरून ज्ञातिपरिषदांचा प्रश्नही साहजिकच डोळ्यांपुढें येतो. मुंबईच्या प्रांतिक परिषदेनें या ज्ञातिपरिषदा हानिकारक आहेत असें ठरविलें. गेल्या सालीं अध्यक्षांनीं आपल्या भाषणात या परिषदाबद्दल थोडीशी असंमति दर्शविली. नुकतीच मीरत येथें सामाजिक परिषद भरली होती तिनें या ज्ञातिपरिषदांची कामगिरी व उपयुक्तता याबद्दल आपली पसंती दर्शविली आहे. ज्ञातीच्या परिषदापासून निरनिराळ्या ज्ञातींत काहींसा तुसडेपणा उत्पन्न होत असेल परंतु एकंदरीनें विचार करता सामाजिकसुधारणेची प्रगति करण्यासंबंधात या परिषदा उपकारकच आहेत असें ह्मणावें लागतें. या संस्थांची दृष्टी आपल्यापुरती आकुंचित होण्याची भीति आहे ही गोष्ट पुढाऱ्याच्या लक्षात असून हें संकट टाळण्यास ते सावधगिरीही बाळगीत आहेत, ही अनिष्ट प्रवृत्ति सोडून दिली ह्मणजे ज्ञातिपरिषदांतूनही प्रगतीचें बरेंचसें कार्य होत आहे. विशिष्ट समाजाची विशिष्ट परिस्थिति लक्षात घेऊन व त्या समाजांतील दोष समाजांतील व्यक्तींपुढें विशेष जोरानें मांडून समाजाचें लक्ष या दुष्ट चालीकडे वेधण्याचें काम या संस्थास अधिक चांगल्या तऱ्हेनें करता येतें. मराठा परिषद ही हमरीतुमरीच्या परिस्थितींतच निर्माण झाली तरी ज्ञातिपरिषदांपासून एकंदर समाजाचें विशेष नुकसान होऊं नये असेंच धोरण बहुतेक अध्यक्षांच्या भाषणांतून स्वीकारलेलें दिसतें. कारवार येथें नुकतीच गौड सारस्वत परिषद भरली होती त्या परिषदेचा या दृष्टीनें विचार केल्यास परिषदेच्या हातून पुष्कळ नाहीं तरी बरेंच काम झालें असें दिसून येईल. राष्ट्रीय सभा व मॉस्लेमलीग यांचा इतिहासही हीच गोष्ट सिद्ध करतो. या संस्था परस्परास बाधकारक होतील अशी एकवेळ चांगलीच भीति वाटत होती. परंतु आजमित्तीस या दोन्ही संस्था जवळ जवळ एकाच ध्येयाकडे जात असल्याचें स्पष्ट दिसून येत आहे. हिंदु आणि मुसलमान यांच्या राजकीय बाबतींतील विचारसरणी प्रमाणें हिंदूंच्या निरनिराळ्या जातींतील सामाजिक विचारसरणींत भिन्नता आहे असें केव्हाही प्रतिपादन करतां येणार नाहीं. मोठ्या समाजाच्या हिताची जाणीव होऊन हिंदुमुसलमानांच्या विचारसरणींत जसें ऐक्य उत्पन्न होऊं लागलें आहे तसेंच ज्ञातिपरिषदांचे आकुंचित धोरण नाहींसें होऊन शेवटीं राष्ट्रसमाजाची जाणीवच अवशिष्ट राहील अशी आशा करण्यास हरकत दिसत नाहीं.

निरनिराळीं धोरणें.

सामाजिक सुधारणेच्या निरनिराळ्या बाबींचा प्रचार सुरू करण्याकरितां आपल्या प्रांतांतील सामाजिक सुधारणेच्या पुरस्कर्त्यांनीं स्वीकारलेल्या निरनिराळ्या धोरणांचा परिणाम काय झाला याचा या ठिकाणीं विचार करणें अप्रस्तुत होणार नाहीं. कैलासवासी न्यायमूर्ति रानडे यांच्या पुरस्कारानें चाललेल्या भिन्न भिन्न चळवळींनीं येथील विचारक्रांतीवर कायमचा ठसा बसविला आहे. त्याचें ठाम मत असें असे कीं, सुधारणा लोकप्रिय करावयाची तर तीसंबंधात उतावीळ करतां कामा नये. लोकमत एकदम हादरून जाईल अशी कोणतीही गोष्ट घडतां कामा नये. सारांश, लोकांना आपल्या बरोबर घेऊन जाणें हेंच सुधारकाचें उद्दिष्ट असलें पाहिजे असें त्याचें मत होतें. होताहोईतों लोकांच्याच अनुसंधानानें सुधारणा घडवून आणावी असें कैलासवासी तेलंगही ह्मणत असत. सुधारकांमध्येंच जे विशेष तडफ असलेले लोक होते ते या मतास कमकुवत असें ह्मणत. यांत नीतिधैर्य नाहीं असा त्यांचा आक्षेप असे. या सिद्धांताच्या साधक बाधकतेसंबंधानें बराच कडाक्याचा वादही झाला. बंगालमध्यें यासंबंधांत एक वेगळाच प्रयोग करून पाहण्यात आला. तेथील ब्रह्मोंनीं आपली वेगळीच जात तयार केली. हे लोक हिंदुसमाजापासून फटकून राहिले असेंच तिकडे समजण्यांत येऊं लागलें. पंजाब व संयुक्त प्रांत यांत स्वामी दयानंद सरस्वती यांनीं आर्यसमाज काढला. नव्या बाटलींत जुनी मदिरा घालण्याचें काम संस्थेच्या हातून मात्र शहाजोग रीतीनें झालें. सुधारणा या प्राचीन हिंदु धर्माचेंच नवीकरण होत अशा श्रद्धेनें या समाजाच्या अनुयायांनीं कित्येक सुधारणांचा स्वीकार केला. आजची रूढी काय आहे इकडे लक्ष न देता त्यांनीं हल्लींच्या चार हजाराहून अधिक जातींच्याऐवजीं फक्त चातुर्वर्ण्यच खरें आहे हें सिद्ध करण्याकरितां मनूचा आधार घेऊन रोटीव्यवहार व अनुलोमविवाह करण्याची मनूची मंजुरी आहे असें दाखविलें. ब्रह्मोपंथास मुंबईच्या प्रार्थनासमाजाप्रमाणेंच विशेषसे अनुयायी मिळाले नाहींत. आणि बंगाल मधील जुन्या समाजांत या पंथानें विचारक्रांति घडवून आणली असली तरी आज हा पंथ निर्जीवच झाला असल्याचें समजतात. निरनिराळ्या प्रांतांतील भिन्न भिन्न परिस्थित्यनुरूप सुधारणेच्या भिन्न भिन्न पद्धती स्वीकाराव्या लागतात याची सत्यता या निरनिराळ्या प्रयोगावरून सिद्ध होते कोणत्याही कार्याच्या प्रगतींत व्यक्तीस महत्व हें येतेंच आणि एवढें महत्व सोडून दिलें ह्मणजे सामाजिक सुधारणेच्या प्रगतीच्या दृष्टीनें पाहिल्या दोन्ही प्रकारांत निष्पत्ति फारच थोडी दिसते. या इलाख्यांत पहिली पद्धत सामान्यतः फलद्रूप झाली आहे असें ह्मणतां येईल. लोकमताची तयारी नसताही सामाजिक सुधारणेची एखादी विशिष्ट बाब एखाद्या सुधारकाला अर्थातच हातीं घेतां येण्यासारखी आहे. परंतु एकंदर जनतेचा विचार केला तर सुधारणा ही सावकाशच होणार आणि तीही गतकालाशीं फारखत होऊन होणार नाहीं असेंच ह्मणावें लागतें.

सुधारकावरील आक्षेप.

सामाजिक सुधारणेच्या बाबतींत प्रत्यक्ष क्रिया पाहिली तर ती सुशिक्षित वर्गांतील कांहीं थोड्या लोकांत दिसते. लोकांच्या अनुसंधानानें सुधारणा झाली पाहिजे ही सबब कांहीं न करण्यास कित्येकांच्या चांगली पथ्यावर पडते मुलींच्या वैवाहिक वयांत कांहीं प्रगति झाली आहे पण ती आईबापांच्या प्रगमनशील धोरणामुळें झाली नसून सांपत्तिक कारणामुळेंच घडून आली आहे. हिंदू लोक निकृष्ट वर्गास अस्पृश्य समजतात तर त्यांनीं राष्ट्रीय गोष्टीचा विचार करण्यासंबधांत मात्र या वर्गाची हिंदूंत गणना कां करावी असा प्रश्न उपस्थित झाला. तेव्हांच निकृष्ट वर्गाच्या उन्नतीच्या चळवळीस चांगलें चालन मिळालें ही गोष्ट सुप्रसिद्धच आहे. स्त्रीशिक्षण हा वस्तुतः समाजिक सुधारणेचा आधारस्तंभ होय, पण यासंबंधांतही अगदीं अल्प प्रगति झाली आहे. या बाबीस कोणत्याही अवांतर गोष्टीची उठावणी न मिळाल्यामुळें ही बाब मागें राहिली असावी असें दिसतें. सामाजिक सुधारणेच्या विचारांत व आचारात बरीच प्रगति झाली असली तरी ती अवांतर कारणामुळें झालेली आहे. लोकांच्या मनावर तसा खरोखर परिणाम होऊन झालेली नाहीं. समाजसुधारक हें ब्रिटिश राज्याचें अपत्य आहे असें नाहीं. ते कालवशात यदृच्छेनें अस्तित्वांत आला आहे असेंही नाहीं. समाजसुधारकाचें अस्तित्व पूर्वींही होतें हल्लींही आहे व यापुढेंही तें निरंतर राहील. हिंदुस्थानांत धर्मसुधारक व समाजसुधारक यांच्यांत भिन्नता मानीत नसत. लोकांमध्यें रूढ झालेल्या मताविरुद्ध वेळोवेळीं येथें निषेध प्रदर्शित करण्यात आला आहे. भिन्न भिन्न स्मृतींत एकवाक्यता नाहीं आणि कांहींतर परस्पर विरोधी आहेत. यावरूनच सामाजिक आचारविचारासंबंधांत अवस्थांतरें झाल्याचें दृष्टोत्पत्तीस येतें. स्मृतिकारांना जर कालानुरूप फेरबदल करतां आला किंवा नवीन रूढ होणाऱ्या चालीस कायदेशीरपणाचें स्वरूप देतां आलें तर आजच्या पिढीचाच हा अधिकार कां काढून घेण्यांत यावा. समाजसुधारक हा समाजाचा उलथापालथ करण्याचा प्रयत्न करतो. हा पुराण मतवाद्यांचा त्यांच्यावरील आरोप जुनाच आहे. आपल्याविरुद्ध त्यांचा हा एवढाच आरोप आहे असेंही नाहीं. सुधारक ह्मटला ह्मणजे तो दारूबाज व खालीखुशालींत मग्न असावयाचा अशी अद्याप लोकांची समजूत आहे सुधारणेच्या नांवाखालीं स्वैरवर्तन छपऊन ठेवण्याचा कांहीं ठिकाणीं प्रयत्न होतो हें कांहीं खोटें नव्हे. राजकीय बाबतींत कांहीं चहाडखोर लोक जसे नेमस्त या नांवाखालीं वावरतात किंवा राष्ट्रीय पक्षांत जसे कांहीं अत्याचारवाले निघाले त्याप्रमाणेंच समाजसुधारकांतही सुधारणेच्या नांवाखालीं स्वेच्छाचार करणारे कांहीं लोक आहेतच. आमच्यावर आंतून व बाहेरून दोन्हीकडूनही टीकेचा मारा होतो. शिवाय सुधारणा कोणत्या मार्गांनीं व कोणत्या साधनांनीं करावी यासंबंधांतही सुधारकांमध्यें एकवाक्यता नाहीं. यामुळें विरुद्ध पक्षाशीं झगडण्यात आमच्यामध्यें कित्येक वेळां एकी असू शकत नाहीं, पण या सर्व गर्दींतून एक गोष्ट स्पष्टपणें बाहेर निघते ती ही कीं, सुधारणेच्या बाबतींत आमचें पाऊल पुढें पडत असून भावि कालाबद्दल आशा बाळगण्यास आह्माला कांहीं हरकत वाटत नाहीं.

सुधारणेचीं साधनें

सामाजिक सुधारणेच्या कार्यास अनेक साधनें सुचविण्यांत आलीं आहेत. कोणी ह्मणतात कीं, आचार्यांकडे जावें. कोणी ह्मणतात धर्मजागृति करून तिच्या पायावर समाजसुधारणेची इमारत उठवावी. कोणी शास्त्रांतील आधाराची मदत सुधारणेस घेऊं पहातात, तर कोणी न्याय व बुद्धि यांच्या सामर्थ्यानेंच सुधारणेस चालन देऊं पहातात. कोणी ह्मणतात कृती करण्यास सुरवात करा ह्मणजे जलद सुधारणा होईल. कोणी ह्मणतात कीं, कायदा करून घ्या ह्मणजे सुधारणेचा मार्ग निष्कंटक होईल. असे अनेकांकडून अनेक मार्ग सुचविण्यांत येतात. यापैकीं कोणताही मार्ग एकटाच सर्वस्वी फलद्रूप होणें शक्य नाहीं. ज्याचा ज्याचा ह्मणून या कार्यास उपयोग होईल ते ते सर्व हाताशीं धरलें पाहिजे. सामाजिक सुधारणेंत काय किंवा कोणत्याही प्रगमनशील चळवळींत काय "या हद्दीवरच थांबले पाहिजे, याच्या पुढें जातां कामा नये" असा निर्बंध घालून निर्वाह होईल असें मानणें चुकीचें आहे. सुधारणेबद्दल केवळ सहानुभूति बाळगणारा जरी कोणी असला तरी त्याला आपला मित्र समजलें पाहिजे ज्या पद्धतीचा किंवा ज्या साधनाचा यत्किंचितही उपयोग होईल त्याचा अंगिकार केला पाहिजे. सुधारणेचा पुरस्कार करण्याचें जोंपर्यंत शुद्ध हेतू आहे तोंपर्यंत या साधनाचा दुरुपयोग होईल असें मानण्याचें कारण नाहीं.

सामाजिक सुधारणेसंबंधात ज्या बाबीकडे लक्ष द्यावयाचें आहे त्या बाबी आजच्या समाजसुधारकांनीं संकलित केल्या आहेत सर्व हिंदुस्थानांत या बाबी चांगल्या निश्चित करण्यांत आल्या आहेत. राजकीय परिषदांत दरसाल पुष्कळ विषयांचा विचार करावयाचा असतो. परंतु सामाजिक परिषदेस विवक्षित विषयांचाच विचार करावयाचा असतो. राजकीय परिषदांचें कार्य विस्तारप्रधान असतें वें सामाजिक परिषदांचें आस्थाप्रधान असतें.

परिषदेचें कार्य व उद्देश

सर्व वर्षभर अव्याहत सामाजिक काम करण्याची घटना दोन वर्षांपूर्वीं प्रांतिक परिषदेंत मंजूर होऊन फंडही उभारण्याचें ठरलें होतें. यासंबंधांत किती कार्यभाग झाला हें समजण्यास मला कांहीं मार्ग नाहीं, पण जर कांहीं झाला नसेल तर परिषदेचें कार्य वर्षभर चालूं राहण्याकरितां तावडतोब फंड उभारण्यांत येण्याची अवश्यकता मी जोरानें प्रतिपादन करतों. काम करणारे लोक थोडे आहेत ही जुनीच गोष्ट आहे. सर्व वर्षभर प्रत्येक जिल्ह्यांत काम करण्यास एक एक उत्साही मनुष्य मिळाला तरी आपलें मोठें काम झालें असें मी समजेन या काम करणाऱ्या माणसाचें त्या त्या ठिकाणीं चांगलें

जन असलें पाहिजे. पगारी सेक्रेटरीची ार तर यास किरकोळ कामांत मदत ोईल. अशा परिषदांतून आपण जे एकत्र मतों ते परस्परास नैतिक सामर्थ्य यावें, ळवळीत लोकांच्या मनास स्थिरता यावी आपल्या कमजोर बांधवांना सामाजिक ार्यास प्रोत्साहन मिळावें याकरितांच होय ंतु सर्वांत महत्वाचें काम ह्मटलें ह्मणजे ापल्या आजपर्यंतच्या कामगिरीचें निरीक्षण ारून आपल्या कार्याचा पुरस्कार करण्या- ा कामीं कोणत्या अडचणी आल्या, त्या डचणींतून पार पडण्याचे आपण कोणत्या ाधनानीं प्रयत्न केले, कार्यविस्ताराच्या मानानें ाजपर्यंत आपली किती कार्यसिद्धि झाली ेरेचा आढावा काढणें हें होय.

विशिष्ट निर्बंध

मला दुसरी सूचना करावयाची आहे ी ही कीं, सामाजिक सुधारणेबद्दल कळ- ळ बाळगणाऱ्या लोकाना सामाजिक ुधारणेच्या असोसिएशनमध्यें घेण्यांत येण्या- द्दल काहीं निर्बंध ठेवण्यांत यावे. सामा- जिक सुधारक हें नांव धारण करण्यापूर्वी किंवा प्रांतिक आणि राष्ट्रीय सामा- जिक परिषदेचे सभासद होण्यापूर्वी सामाजिक सुधारणेच्या काहीं विशिष्ट बाबींस संमति देऊन त्या स्वतःसंबंधात फलद्रूप करण्याची हमी दिली पाहिजे. या विवक्षित बाबींचें किमान प्रमाण ठरविणें अशक्य नसलें तरी कठीण आहे. सामाजिक सुधा- रणेच्या विवक्षित बाबी व त्या कोठपर्यंत पाळावयाच्या हे ठरविणें ज्याच्या त्याच्या इच्छेवर ठेविलें पाहिजे. परंतु एकदा त्यानें ठाम निश्चय केला ह्मणजे त्याप्रमाणें त्याचें आचरण घडतें किंवा नाहीं यावर स्थानिक असोसिएशनची देखरेख राहिली पाहिजे. स्थानिक संस्था कोणत्या तरी कायद्यान्वयें रजिस्टर केल्यास व वचनभंग करणारास कांहीं तरी शासन ठेवल्यास या योजनेची अंमलबजावणी करतां येण्या- सारखी आहे. माझ्या सूचनेची मी ही फक्त रूपरेखा दिली आहे तिचा परिषदेत ऊहापोह व्हावा अशी माझी इच्छा आहे. सामाजिक सुधारणाविषयक कांहीं बाबीस एखाद्यानें आपली मंजुरी दिली आहे किंवा नाहीं हा विचार स्वागतकमिटीचे सभासद होण्यासंबंधांत विशेष महत्वाचा नाहीं. परंतु समाजसुधारक ह्मणवून घेण्यास व प्रांतिक व राष्ट्रीय सामाजिक परिषदेंत सभासद होऊं इच्छिणारानें कोणत्या शर्ती पाळल्या पाहिजेत हें परिषदेनेंच ठरवावें.

सुधारणेच्या मुख्य बाबी.

सामाजिक परिषदेनें विशेष लक्ष द्याव- याच्या बाबी ह्मटल्या ह्मणजे स्त्रियांची उन्नति, जातिभेद, व निकृष्ट वर्ग या होत. स्त्रियांच्या उन्नतीच्या मुख्य बाबी ह्मटल्या ह्मणजे स्त्रीशिक्षण व योग्यकालीं मातृत्व येईल अशारीतीनें मुलींचा विवाह होणें या होत. जातिभेद हा जर हल्लींच्या काळास- विसंगत असेल, त्याच्यामुळें आपल्या या अवाढव्या देशाच्या राष्ट्रीय ऐक्यास अडथळा होत असेल तर हळूं हळूं त्याचें उच्चा- टण करण्याचें स्त्रियांच्या उन्नतिसारखें दुसरें खास साधन नाहीं. स्त्रियांची उन्नति झाली ह्मणजे त्या गृहदेवता व सुबुद्ध नागरिक होऊन देशाच्या उन्नतीस योग्य सहाय्य करूं लागतील. मुलांस शिक्षण देऊन तुह्मीं एकाच व्यक्तीच्या अंगीं पात्रता आणतां परंतु मुलींस शिक्षण देऊन राष्ट्राच्या अंगीं पात्रता आणत असें जे ह्मणतात तें अक्षरशः खरें आहे. राष्ट्रीय प्रगतीच्या भिन्न भिन्न योजनात देशातील अर्ध्या लोकसंख्येचें पाठबळ मिळविण्यास अज्ञान व अंधश्रद्धा यांचें आवरण दूर होणें जरूर आहे. हें होण्याचें जर कोणतें उत्कृष्ट साधन असेल तर तें स्त्रीशिक्षणाची व त्यास प्रपूरक असणारे मुलींचे प्रौढ विवाह हेंच होय. आज तात्विक दृष्ट्या स्त्रीशिक्षणाची अवश्यकता अमान्य करणारे लोक नाहींतच ह्मटलें तरी चालेल परंतु प्रत्यक्ष व्यवहारांत ह्यासं- बंधीं शोचनीय अनास्था दर्शविण्यांत येते. ह्मणून ह्यासंबंधांत ह्या इलाख्यांत ह्मणण्या- सारखी प्रगति झालेली नाहीं आज विद्य- मान असलेले जातिभेद व त्याच्याच अनु- षंगानें रोटीव्यवहारास व बेटीव्यवहारास असणारे प्रतिबंध यांच्या दुष्परिणामासंबंधानें आजपर्यंत इतका ऊहापोह झाला आहे कीं, ही दुष्टवाब नाहींशी करण्यासंबंधानें नवीन कांहीं युक्तिवाद सांगणें अशक्य आहे. पुण्यास निकृष्ट वर्गांचें जें सहभोजन झालें त्यांत वरिष्ट जातीचेही कित्येक लोक हजर होते. ह्यावरून जातीजातीमधील असलेली तटबंदी हळू हळू ढांसळून पडत असल्याचें स्पष्ट दिसून येतें. निकृष्ट वर्गाच्या प्रश्नाचाही जातिभेदाच्या प्रश्नाशीं संबध आहे. हिंदुसमाजातील मोठा भाग अज्ञानांत राहूं देण्याची जबाबदारी कोणत्या वर्गावर आहे ह्याचा विचार जरी बाजूस ठेविला तरी ह्या वर्गाची उन्नति करण्याचे प्रयत्न उच्च वर्गानींच करणें अवश्य आहे. राजकीय दृष्ट्या ह्या प्रश्नास यदृच्छया महत्व आलें असलें तरी निकृष्ट वर्गाच्या- उन्नतीस उच्च वर्गाच्या लोकांनीं प्रोत्साहन देण्यास न्याय, युक्तायुक्त विचार व माणु- सकी हीं पुरेशीं कारणें आहेत. निकृष्ट वर्गाकरितां परिश्रम करणाराचे मी अभिनंदन करतों आणि सुबुद्ध लोकमत त्यांना अनुकूलच राहील अशी त्यांनीं खात्री बाळगावी. लोकमत निकृष्ट वर्गाच्या बाजूचें आहे तरी त्याना अनुलक्षुन उपदेशपर चार शद्ब सांगण्याचें मी धाडस करतों. तुह्मी उच्च वर्गांना शिव्या देऊं नका; या पद्धतीनें तुमचें नुकसान तर कांहींच होणार नाहीं पण पुष्कळ उपयुक्त कार्यभाग होईल. केवळ स्वार्थबुद्धीचा विचार केला तरी उच्च वर्गाच्या टीकाकारानीं त्यांना शिव्या देण्याचा आपला मोह आवरणें जरूर आहे; शिव्याशाप दिले तरी उच्च वर्गाची सहानुभूति व पाठबळ हीं अबाधित रहातील असें मानणें मयुक्तिक नाहीं. आह्मी आर्यांचे वंशज ह्या देशांत आशायुक्त वृत्तीनेंच वास्तव्य करीत आलों आहोंत. ज्या थोर धर्माचें आह्मीं वारस आहों त्याला निराशेचा संसर्ग कधीं ही लागलेला नाहीं. आज ज्या राज्यांत आपण आहों त्या राज्याचा ईश्वरी संकेत आपणास उद्धारकच आहे असे वाटले पाहिजे व [illegible] प्रत्येकास वाटल्याशिवाय राहणार नाहीं. राज्यव्यवस्थेंत व देशाच्या प्रगतींत आमचा योग्य वांटा मिळण्याची आमच्या अंगीं पात्रता येईल अशी उमेद ह्याच विचारा मुळें आमच्यांत उत्पन्न झाली आहे. ज्या प्रागतिक चळवळीचें सामाजिक सुधारणा हें एक मुख्य अंग आहे त्या प्रगतीवरच आमची भावी उन्नति अवलंबून असल्याची आमच्यामध्यें पूर्ण जाणीव उत्पन्न झाली आहे. कळकळीनें व तत्परतेनें काम करूं या. आपणांस आज वाटत असलेल्या आशा सिद्धीस जातील; यश येवो किंवा न येवो निदान आपलें कर्तव्य केल्याचें समाधान आप- ल्याला होईल.

ज्ञानप्रकाश

वऱ्हाडवृत्त

हवामान— उष्मा फार होतो. कधी आकाश आभ्राच्छादित असते. सार्वजनिक आरोग्य समाधानकारक आहे.

आनररी क्याप. डी. ओ' सी, मर्फी, इंडियन सर्वा. मेडिकल् डिपार्टमेंट ह्यांनीं पेनशन घेतली सबब त्या जागीं मिलिटरी असि. सर्जन एफ् के. होम्स, सिविल सर्जन नागपूर याचे असि. यास बुलढाणा येथें सिविल सर्जन सब- प्रोटेम नेमलें.

मिलिटरी असि. सर्जन सी. एच्. मेसन, प्लेग डयुटी उमरावती यांस नागपूरच्या सिविल सर्जनचे असिस्टन्ट नेमले.

रा. रा. बळवंत विनायक सर्कल इन्स्पेक्टर पोलिस जिल्हा बुलढाणा यांस नागपूर येथें क्रिमिनल इन्व्हेस्टीगेशन डिपार्टमेंट मध्यें बदललें.

पुरवणी— सुखसंचारक कंपनी मथुरा यांची औषधाची पुरवणी या अंकासोबत वाटली जात आहे तर गरजूंनी अवश्य लक्ष देण्याचे करावें.

खामगांव हायस्कूलः— बुलढाणा जिल्ह्याचें हायस्कूल खामगावास स्थापन होणार असल्याचें आह्मी पूर्वीच कळविलें आहे. पण या हाय- स्कूलच्या स्थापनेला किती वर्षें लोटतील याचा अंदाज नव्हता. गेल्या प्रांतिक गॅझेटामध्यें या हायस्कूलच्या इमारतीला विटा पाडण्यासाठीं घाटपूर येथील सुमारे ३ एकर सरकारनें आपल्या ताब्यात घेतल्याचें जाहीर झालें आहे यावरून आता लवकरच हायस्कूलची इमारत उभारली जाईल असें कळविण्यास मोठा आनंद वाटता.

गेल्या हायस्कूल स्कालरशिप परिक्षेंत वऱ्हाडातील २९ विद्यार्थी पसार झाले व त्या शिवाय १४ विद्यार्थी सरकारी नोक- रांचीं मुलें आहेत. यांत विद्यार्थीना ज्या स्कॉलरशिपा देण्यांत आल्या त्याचो वर्गवारी अशी आहे.

प्रत्येकीं रुपये	एकूण संख्या
६	६
४	[illegible]
३	१०
२	[illegible]

स्त्रियांचा दवाखाना— आकोल्यास जो मोठा स्त्रियांचा दवाखाना बांधण्यांत येणार आहे त्याच्या करितां वर्गणी गोळा करण्याची तयारी त्या कामांतील प्रमुख मंडळी मोठ्या झपाट्यानें करीत आहेत आणि त्यांच्या परिश्रमाला चांगलें यशही येत आहे हें कळविण्यास आनंद वाटतो. या दवाखान्याला गरीब लोकांचे सोईसाठीं सूतिका गृहें पृथक् पृथक् जातिभेदान्वयें जोडण्यांत यावीं अशी पुष्कळांची सूचना आहे. आणि नुसत्या दवाखान्या पेक्षांही सूतिका गृहांचा उपयोग खात्रीनें अधिक होईल आणि नवीन प्रजा- वर्धनाच्या दृष्टीनें प्रसूतीच्याकालीं जितक्या चांगल्या सुखसोई अनुकूल असतील तितक्या अवश्य पाहिजे असतात तेव्हां नवीन या दवाखान्याच्या स्थळाचा विचार करतांना त्याला पुष्कळ प्रसूतिगृहें जोडण्यास अवकाश मिळेल असें निवांत, रमणीय, आरोग्यदायक व विस्तीर्ण असें स्थळ शोधण्यात येईल अशी आह्मांस आशा आहे. अशा वेळीं भरवस्तींत दवाखाना करण्याचा कोता विचार होऊं नये ह्मणून ही नम्र सूचना करीत आहोंत.

नोटीस

मनु वा॥ गोविंदा निंबेकर रा० काट तालुके वाशीम, अगर पिंपळगांव ता० मेहकर अगर मेर तालुके मेहकर यांसः—

खालीं सही करणार यांजकडून नोटीस देण्यांत येते कीं तुमची धाकटी बहीण नामे सावित्री वय १४ ही माझी लग्नाची बायको आहे. लग्नाला ७।८ वर्षें झालीं. दोन वर्षांपूर्वी तुह्मी तिला दिवाळीच्या सणा- निमित्त तुह्मी सावंग ता० वाशीम येथें रहात असतां माझे घरून घेऊन गेलात. मी दीड वर्षांपूर्वी सावंगे येथें तिला घेऊन जाण्याकरितां आलों असतां ती मावशीकडे गेली आहे ह्मणून सांगितलें. मी मावशीच्या गांवीं ह्मणजे पिंपळगांव ता० मेहकर येथें गेलों तों तेथेंही तिचा पत्ता नव्हता. मी पुन्हां तुह्मास परत आल्यावर विचारतां तुह्मी कानांवर हात ठेविला. त्याच वेळीं तुमचें वर्तन लबाडीचें आहे असें दिसून आलें. आतां खातरी लायक बातमी लागते कीं तुह्मी व तिचा सावत्र बाप असे दोघे मिळून कांहीं पैसे उपटून तिचें मेर येथें दुसरें लग्न लावून दिलें नाहीं पण अद्याप मला तिचा पत्ता लागला नाहीं. पण तुमच्या छपवा छपवाच्या वर्तना बद्दल व तुह्मी तिचें दुसरें लग्न लाऊन दिलें नाहीं असा तुह्मीं आठ दिवसांत निकाल नाहीं केला तर तुह्मी तिचें दुसरें लग्न लावल्याच्या गुन्ह्या बद्दल तुह्मांवर मी फौजदारी करीन. तुह्मी मुका- ट्यानें माझ्या बायकोला माझ्या घरीं आणून माझ्या हवाली करावें. असें करण्यास तुह्माला आठ दिवसांची मुदत दिली आहे. आठ दिवसानंतर मी नोटिशीच्या खर्चासह तिला कोर्ट मार्फत ताब्यांत घेईन आणि तुमच्यावर व तुमच्या साथीदारांवर फौजदारी फिर्याद करीन. कळावें ता० १२ मे १९१४

सही

केशव कृष्णाजी दरककर राहणार नोरनाळ ता० वाशीम जिल्हा [illegible]

नो० नं०

नोटीस

हिंदुस्थान सरकारचा होम डिपार्टमेंटचा ठराव नं० २८३१ ४२, ता० ८ डिसेंबर सन १८९९, यांतील खालील उतारा सर्व लोकांचे माहिती करितां प्रसिद्ध करण्यांत येत आहे.

ठराव.

नागपूर ता० १८ मे सन १९१४ } ये. व्हेनर ह्यसट चीफ सेक्रेटरी, निस्बत चीफ, कमिशनर, मध्यप्रांत

सेक्रेटरी ऑफ् स्टेट फॉर इंडिया यांनीं हिंदुस्थान सरकारचे नजरेस असें आणिलें आहे कीं इंग्लडात गेलेले हिंदुस्थानांतील विद्यार्थी किंवा इतर रहिवाशी हे, जेथें पासपोर्ट [रहदारी परवाना] जवळ असणें इष्ट किंवा जरूर असतें अशा परदेशांत प्रवास करिता यावा ह्मणून पासपोर्ट मिळण्यासाठीं अर्ज करितात, व अर्जदार हा ब्रिटिश प्रजा आहे ह्मणून त्यास पासपोर्ट मिळण्याचा हक्क आहे अशाबद्दल पुरावा नसल्यामुळें वारंवार अडचण पडते असें अनेक वेळां घडतें. तसेंच स्वदेशी परत जाऊं इच्छिणारे निराधार हिंदी लोक व पुरेसा पैसा नसल्यामुळें अभ्यासक्रम पुरा करण्यास असमर्थ असे हिंदी विद्यार्थी यांजकडून साहेब महसूफास मदतीसाठीं वारंवार अर्ज करण्यांत येतात.

२ अशा बाबतींत सेक्रेटरी ऑफ स्टेट यांना समाधानकारक व्यवस्था करिता यावी ह्मणून गव्हर्नरजनरल इन कौंसिल यांनीं असें ठरविलें आहे कीं इंग्लंडांत जाणारे विद्यार्थी व इतर हिंदीलोक यांचे मनावर खालील गोष्ट चांगली बिंबविणें अवश्य आहे ती ही - त्यांनीं हिंदुस्थान सोडण्यापूर्वी, ते ब्रिटिश हिंदुस्थानचे रहिवाशी असतील तर आपले जिल्ह्याचे मुख्य अधिकाऱ्याचे सहीचा (प्रेसिडेन्सी टाऊनमध्यें पोलीस कमिशनरचे सहीचा) व देशी संस्थानचे रहिवाशी असतील तर पोलिटिकल ऑफिसरचे सहीचा, या ठरावास जोडलेल्या नमुन्याप्रमाणें ओळख पटविणारा दाखला (सर्टिफिकेट ऑफ आयडेंटिटी घेऊन ठेवावा हें इष्ट आहे. विद्यार्थ्यांचे बाबतींत ह्या दाखल्यावर त्या विद्यार्थ्याचे शेवटचे शाळेच्या अगर कॉलेजच्या मुख्य अधिकाऱ्याची सही घेऊन आणखी जरूर असेल त्याप्रमाणें जिल्हा अधिकाऱ्याची [प्रेसिडेन्सी टाऊनमध्यें पोलिस कमिशनरचो किंवा पोलिटिकल ऑफिसराची सही घ्यावी.

ओळख पटविणाऱ्या दाखल्या (सर्टिफिकेट ऑफ आयडेंटिटी) चा नमुना.

१ अर्जदाराचें नांव ____
२ बापाचें नांव व जात ____
३ राहण्याचें ठिकाण ____
४ अर्जदाराचें वय ____
५ अर्जदाराचा देश * ____
६ बापाची (किंवा पालकाची) सामाजिक व सांपत्तिक स्थिति ____
६ हिंदुस्थान कधीं सोडणार ह्याची अंदाजानें तारीख ____
८ अर्जदाराचा इंग्लंड [युरोप] ला जाण्याचा उद्देश ____
सही ____
डेप्युटी कमिशनर अथवा पोलिटिकल एजंट अथवा शाळेचा किंवा कॉलेजचा मुख्य अधिकारी +
अर्जदाराची सही ____
माझे समक्ष सही केली.
डेप्युटी कमिशनर किंवा पोलिटिकल एजंट

* ह्मणजे तो ब्रिटिश मुलुखांत जन्मल्यामुळें किंवा राहिल्यामुळें ब्रिटिश प्रजा आहे किंवा देशी संस्थानची प्रजा आहे.

+ शाळांच्या किंवा कॉलेजाच्या मुख्य अधिकाऱ्यांच्या सह्याचे सर्टिफिकिटांवर आणखी जिल्हा किंवा पोलिटिकल अधिकाऱ्याची सही घ्यावी

नो० नं० १२

नोटीस

नोटीस बेशमी तुकाराम कड रा० मराडखेडा ता. व पोष्ट. जळगांवजामोद जि० बुलडाणे यास:—

खालीं सही करणार नोटीस देतों कीं, तूं माझी बायको नामे तुळशी उर्फ जनी इला तिची आई आजारी आहे सबब नेण्या स आलेवरून तास मी तुमचे बरोबर दिले. जाते वेळेस तिच्या आंगावरील डागीने खालीं लिहिल्या प्रा। होते.

५० गुंडवाळ्या जोड, किंमत रुपये चांदीच्या जोड १
५० दंडवाळ्याजोड, किंमत रुपये चांदीच्या
३५ गोलाचाजोड, पाटल्याचाजोड, उभयतां चांदीचे किंमत रुपये.
१२ जोडवे चांदीचे किंमत रुपये
२५ गोफ व कंठी चांदीची किंमत रुपये
३७॥ कानांतल्या बाळ्या सोन्याच्या वजन तोळा १॥ दीड किंमत रुपये.
२५ नथ सोन्याची वजन तोळा १ एक किंमत रु०
१५ गरसोळी सोन्याची, मजूरी सुद्धा किंमत रु०
३ मुदी आरशी - चांदीची किंमत रुपये.
३८ पुतळ्या सोन्याच्या ६ साहा व पदक, एक सोन्याचें मिळून नग ७ वजन तोळा १॥ दीड किंमत रुपये मजूरी सह.
२० आंगावरील लुगडे २ दोन (गंधर्वाचे) किंमत रु०

येणें प्रा।. डागीन्या व कपड्यासह आपण तिला नेलें आहे. त्यास दोन वर्षें होत आलीं. तरी तिची आई आतां आजारी नसून मी मे० शंकरबढा व माझाबाप व चुलता असे माझेसुद्धां ४ इसम तिला नेण्यास प्रथम आलों तर तुह्मी माझ्या बायकोस पाठविली नाहीं. ह्मणून पुनः दुसऱ्यानीं महिना दीडमहिन्या नंतर इसम माझेसुद्धां पांच उखा नारखडा रा० माकोडी. माळेगांवकर इसम २ दोन असे घेण्यासाठीं आलों तेव्हांही पाठविली नाहीं. पुनः तिसऱ्यानें मी माझाबाप लक्षुमण पा. बोराखेडी तुकाराम भगत बोराखेडी. व मुसलमान सिपाई गाडी हाकणार असे गेलों तरी पाठविली नाहीं. तरी आपण तिला अन्यतऱ्हेनें अनेक ठिकाणीं लपऊन ठेऊन तुह्माला तुमची बायको ज्या ठिकाणीं सांपडेल त्याठिकाणाहून घेऊन जावे. वगैरे काहीं तरी सबबी दाखऊन पाठविली नाहीं. आणि नेतेवेळेस एकामहिन्यांत तुमचे येथें पोंचऊन देईन असे कबूल केलें होतें तरी आज पावेतों न पाठऊन मी तीनवेळेस तुमचे घरीं चालून आलों. तरी तुह्मी माझ्या बायकोची व माझी भेट सुद्धां होऊ दिली नाहीं. आणी पार नाहीं. नेतांना माझ्या बायकोस तीन महिन्याचा गर्भ होता. हें मला आणि दाईला माहीत आहे असें असून तुह्मी मी दोन वर्षांत तीनवेळां संभावीत मनुष्यें घेऊन घेण्यासाठीं आलों तरी तुह्मी माझी दाद लागू देत नाहीं. माझी बायकोही गंधर्वाची आहे. तुह्मी २०० दोनशे रुपये घरांत घेऊन मोहतीर समारंभी ४०० रुपये खर्च केले. इतके खर्चांत मला पाडून आतां हा प्रसंग मजवर आणला कीं ज्याच्यानीं माझ्या मालाची व बायकोचे जिवाची आणी संततीची आणि अब्रूची हानी करूं पाहतां. तरी हें करणें तुमचें बरोबर दिसत नाहीं. ते कायदेशीरही होणार नाहीं. आणि माझ्या बायकोस तुह्मी दुसरा नवरा करून देण्याच्या विचारांत इकडे तिकडे स्थळ पाहत फिरतां आहां असे मला समजलें आहे तरी ही नोटीस पावल्यापासून १५ दिवसांचे आंत तुह्मी माझी बायको वरील डागीन्यासुद्धा आणी तीस काय संतती निपजली त्यासह आणून घातली पाहिजे. नाहींतर तुह्मी माझी बायको डागीन्यासह हपकाऊन ठेविली आणि माझे संततीची हानी केली याजबद्दल अनुक्रमें दिवाणींत व फौजदारींत दावा करीन कळावें. ता. माहे एप्रील सन १९१४ इसवी.

सही

गणु वा। मारोती कुणबी रा० माकोडी दस्तुर खुद हातची निशानी रेघ.

दस्तुर केशव नारायण जोशी वैद्य

नो० नं० १३

नोटीस.

रा. रा. जयराम चिंधाजी काळे, किसन झाडूजी महाले. जयराम हरि पाटील आणि सोनाजी वा। मारुती राहणार भांबेरी तालुके आकोट यांस:—

खालीं सही करणार याजकडून नोटीस देण्यांत येते कीं किसन वल्लद लक्ष्मण मोंढे कुणबी राहणार भांबेरी यांजकडून सर्वे नं. १०४ चे शेत सोनाजी व मी मिळून वहितीला घेतलें आहे. माझ्याशी अदावत करण्यासाठीं व वैर साधण्यासाठीं तुह्मी पाहिल्या तिघांनीं माझ्याबरोबर वहित करण्याचा सोनाजीचा हक्क मुद्दाम विकत घेतला आहे. गेल्या सालच्या पिकाचें वेळीं तुह्मीं माझ्या हक्काचें पीक जबरदस्तीनें नेलें ह्मणून तुह्मावर दिवाणींत दावा चालूं आहे. यंदा तुह्मांबरोबर वखर धरण्याकरितां ता० ३ मे १९१४ रविवार रोजीं माझा वखर शेतांत चालूं करितांच तुह्मी बंडाळी करून माझा वखर परतवून दिला आणि जयराम चिंधाजीच्या तोंडून तुह्मी धमकीचा निरोप पाठविला. या पुढें शेतांत काम करणे जिवावरच्या धोक्याचें आहे ह्मणून मी शेतांत जाऊं शकत नाहीं. तुमच्या या अन्यायाच्या व जबरदस्तीच्या वर्तनाबद्दल योग्य कोर्टांत तुह्मावर फिर्याद करण्यांत येईल. तुह्मी माझा हिस्सा देखील आतां वाहून पीक घेणार आहां त्या अर्धी शेताच्या मालकाच्या स्वामित्वाचे रुपये सर्वच तुह्माला द्यावें लागतील आणि त्याशिवाय माझ्या हक्काच्या नुकसानीबद्दल रुपये १५० व त्या शिवाय कोर्ट खर्च व इतर नुकसानी या नोटिशीच्या खर्चासुद्धां तुह्मांकडून भरून घेतली जाईल. आतां माझी नोटीस पोंचल्यानंतर जर तुह्मी लढाईनें किंवा नुकसान दाखविण्याचे हेतूनें जमीन मुद्दाम पडित पाडाल किंवा पुढें पेरणी वगैरे करणार नाहीं तर त्या बद्दलची सर्व जोखीम तुमच्या गैरकायदा वागणुकीमुळें कायद्यानें तुह्मांवर रहात आहे. आतां या उपर मी शेतात येणार नाहीं आणि तुह्मी आतां सुखानें राज्य करावें कळावें. ता० १७ मे १९१४ इ.

सही

हिरालाल गणपतलाल अगरवाले दस्तुर खुद.

नो. नं. १४

तांबूल नवरत्न — न कत्थेकी परवा न चुनेसे काम, हमारे मसालेका सबको सलाम. पानाच्या विड्यात खाण्याचा उत्तम मसाला. चुना व काथाची जरूर नाहीं. किंमत डबीस सहा आणे.

नवरत्न टेबलेट — उत्तम सुवासिक अत्तराच्या वड्या. किंमत डबीस तीन आणे.

नवरत्न तमाखु — पानांत खाण्याची केशर, कस्तुरी इत्यादि सुवासिक वस्तु मिश्रित तमाखु. किंमत दर तोळ्यास दीड आणा.

मद्रासी नस — अति उत्तम सुवासिक नस. मेंदूवर खास गुणकारी. बाटलीस चार आणे

गजकर्णाचें मलम — गजकर्णावर उत्तम औषध. डबीस चार आणे.

केश काढण्याचें तेल — केश काढण्याचा उत्तम इलाज. किंमत सीसीस अडीच आणे.

चन्द्रकात बाम — मेंदूला व डोक्याला अति उपयोगी. सीसीस किंमत आठ आणे.

बनविणार टी. एस. मित्र. जळगांव.

आकोल्याचे सोल एजंट- चमन कंपनी.

पत्ता— ताजनापेठ बाजार- आकोला.

नो. नं. १९

Oriental Government security Life Assurance Co., Ltd.

ESTABLISHED 1874.

HEAD OFFICE, BOMBAY. R. PATERSON BROWN MANAGER.
THE LEADING INDIAN LIFE ASSURANCE COMPANY.

FUNDS 4½ CRORES.

INVESTITED IN GOVERNMENT SECURITIES AND MUNICIPAL AND PORT TRUST BOUNDS.

Quinquennial Record of Progress.

Year.	No. of Polices in force.	Exis Assurances.
		Rs.
1888	8,668	2,63,38,000
1893	17 657	4 68,36,090
1898	28,516	6 81,27,774
1903	40,390	8 47,06,108
1908	52,168	10,12,93,883
1913	64,097	12,36,79,510

Year.	Annual Income.	Total Assets.
	Rs.	Rs.
1888	11,48,642	36,38,694
1893	21,16,549	80,05,818
1898	31,36,422	1 41,32,356
1903	41,07,009	2 19,95,947
1908	53,55,639	3,22,79,991
1913	69,44,548	4,41,61,889

RECORD BONUS.

The Bonus declared for the last triennium constitutes a record.

IMMEDIATE PAYMENT OF CLAIMS AFTER PROOF OF DEATH AND TITAL. THE RATES ARE BASED ON ACTUAL INDIAN EXPERIDNCE AND ARE VERY LOW.

Extract from report made npon the Company's position as at 31st December 1912, by Mr. Thomas WALLACE, Fellow of the institute of Aciuaries, London.

" At each of the last three Valuations the Reserves of the Company have been calculated on an increasingly stringent basis. On this occasion there has been a further addition to the reserves and the financial position of the Company has been further strengthened. The resources of the Company are now so ample that the security which they afford is undoubted and Policyholders and Shareholders alike may confidently look forward to continuation of prosperity in the future. "

Do not delay in applying for Insurance—delays are dangerous. The Oriental is the leading Indian Life Assurance Company. Providing the Policy holders with a absolute security and possessing all the important factors essential in a first class office it commands the full confidence of the public.

INFLUENTIAL AND ENERGETIC AGENTS WANTED. TERMS LIBERAL
Full particulars, prospectus and prosposal forms on application to:—

M. deSOUZA,
CHIEF AGENT,
C. P., Berar & Khandesh,
NAGPUR.

N. 16.

अनुभवास योग्य

सुवर्ण पदक मिळालेले

ओटोमोहिनी

टिकाऊ, आनंद दायक, सुंगधी पदार्थ. जर कोणी ओटो मोहिनीचा सुवास चार दिवसांत उडून जातो असें प्रमाणसिद्ध करून दाखवील तर त्यास १०० रुपये बक्षीस देऊं, तर एकदां अवश्य १ बाटली खरीदी करून अनुभव पहावा व बक्षीसास तयार व्हावें. ·॥· औंसाच्या बाटलीची किंमत २ रुपये आणि १ ड्रामाच्या नळीस १२ आणे. ओटो मोहिनीचे सुगंधी कागद १२ आणे डझन.

मिळण्याचा पत्ता—आरियेंटल ड्रग आणि केमिकल कंपनी सोल प्रोप्रायटर्स जुमा मसजिद मुंबई

ना. नं. १७

वृद्धपणाचा नाश व नवी जवानी.

नामर्दास मर्द बनविणारी

राजवंशी नवरत्न याकुती,

किंमत रु० १० ट्रेड मार्क "सँडो"

व ढिल्या नसांना मजबूत बनविणारें.

राजवंशी सांड्याचें तेल,

किंमत रुपये ९ ट्रेड मार्क "सँडो."

असंख्य लोकांनीं एकच डबी वापरून अपरंपार शक्ती मिळविली आहे.

सरकारचे अॅनॅलायझर, वैद्य व डाक्तर यांनीं तपासून व वापरून उत्तम सर्टिफिकिटें दिलीं आहेत.

परमा सायरप

कमरत्याही प्रमेहावर तीन दीवसांत खात्रीनें गुण देणारें औषध- एक फारच अत्युत्तम आश्चर्यकारक इलाज किं० ३ औंसाच्या बाटलीस १॥ रुपया.

ठिकाणा :— डॉ० डी० एच० भट,
खबुतखाना भुलेश्वर मुंबई

नो० नं० १८

सर्वोत्तम रक्तशुद्धि करणारा

डॉ० वामन गोपाळ यांचा

आयोडाईज्ड सार्सापरिला.

हा सार्सापरिला हजारों लोकांनीं पन्नास वर्षें अनुभवून उत्तम रक्तशुद्धि करणारा आहे असें ठरविलें आहे. ह्या औषधानें रक्तशुद्धीवर गुण वाटून इतर रक्तशुद्धी करणाऱ्या औषधांत "सर्वोत्तम" अशी ख्याति मिळविली आहे. जुना संधिवात, त्वचे सबंधीं रोग अशक्तता यांवर हें रामबाण औषध असून त्याची सर्व जगभर फार वाखाणणी होत आहे. गुणकारी शक्ति देणारें औषध आहे. याच्या दररोजच्या सेवनानें मन आणि शरीर यांस उल्हास वाटतो. किंमत एका बाटलीस सव्वा रुपया शिवाय टपाल खर्च.

औषध मिळण्याचें ठिकाण:-- डॉ. गौतमराव केशव

नो० नं० १९ — ५६३ ठाकुरद्वार मुंबई.

हें पत्र आकोला येथें कैलासवासी खंडेराव बाळाजी फडके यांच्या वऱ्हाडसमाचार छापखान्यांत नारायण खंडेराव फडके यांनीं सदाशिवआश्रमांत छापून प्रसिद्ध केलें